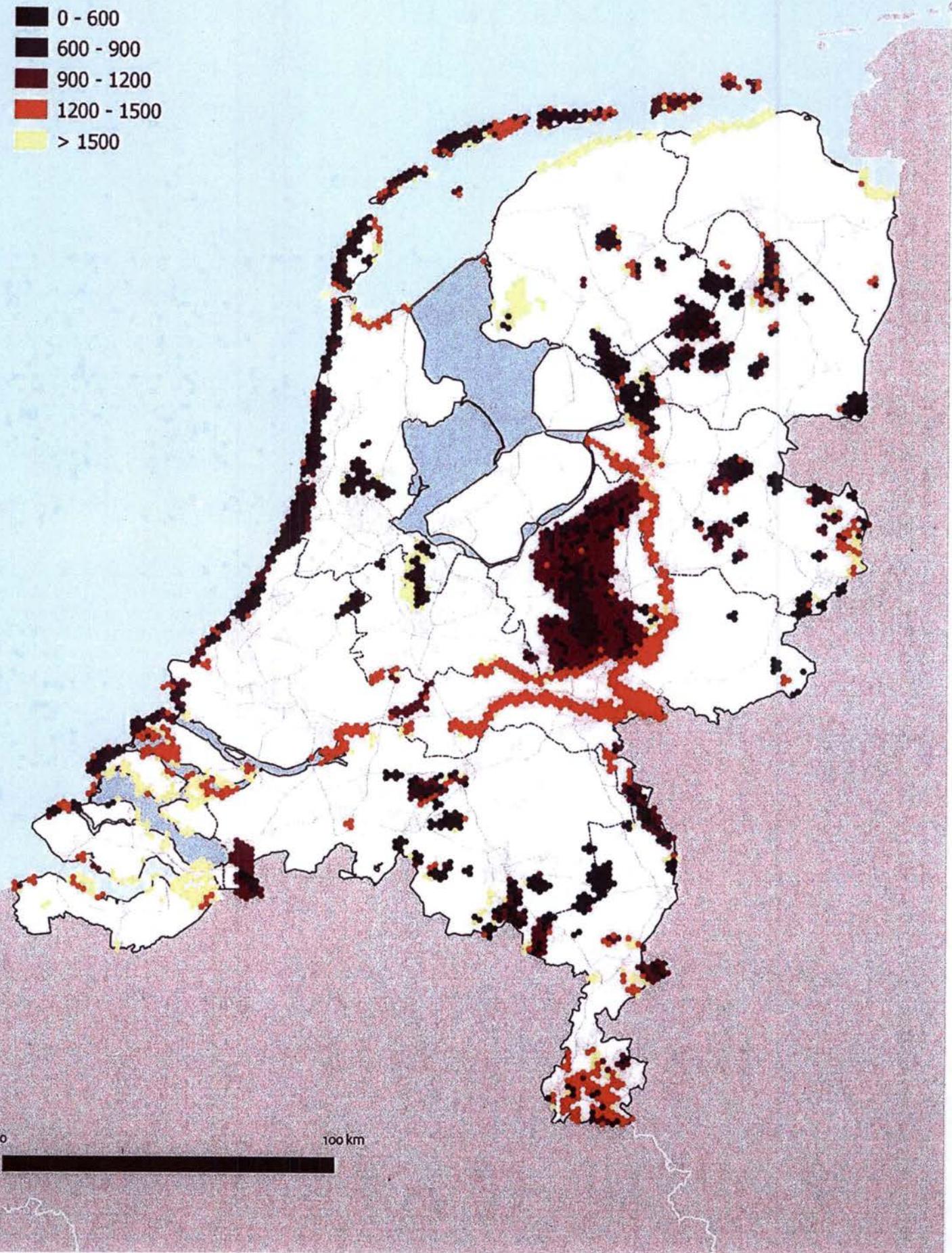

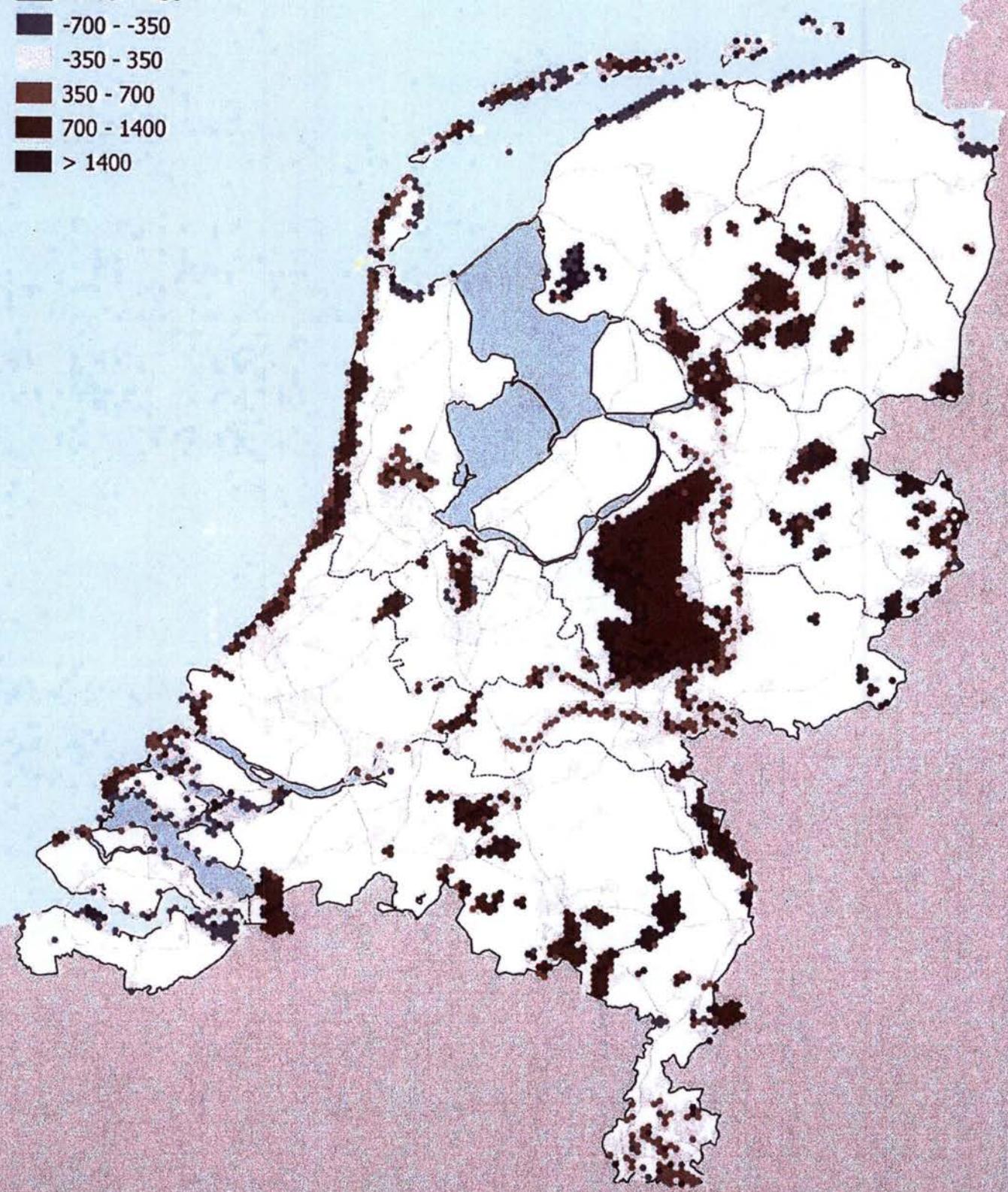
Kritische depositie waarde (minimum)
mol/ha/jaar

- 0 - 600
- 600 - 900
- 900 - 1200
- 1200 - 1500
- > 1500

Overschreiding KDW (maximum)
mol/ha/jaar

- < -1400
- 1400 - -700
- 700 - -350
- 350 - 350
- 350 - 700
- 700 - 1400
- > 1400

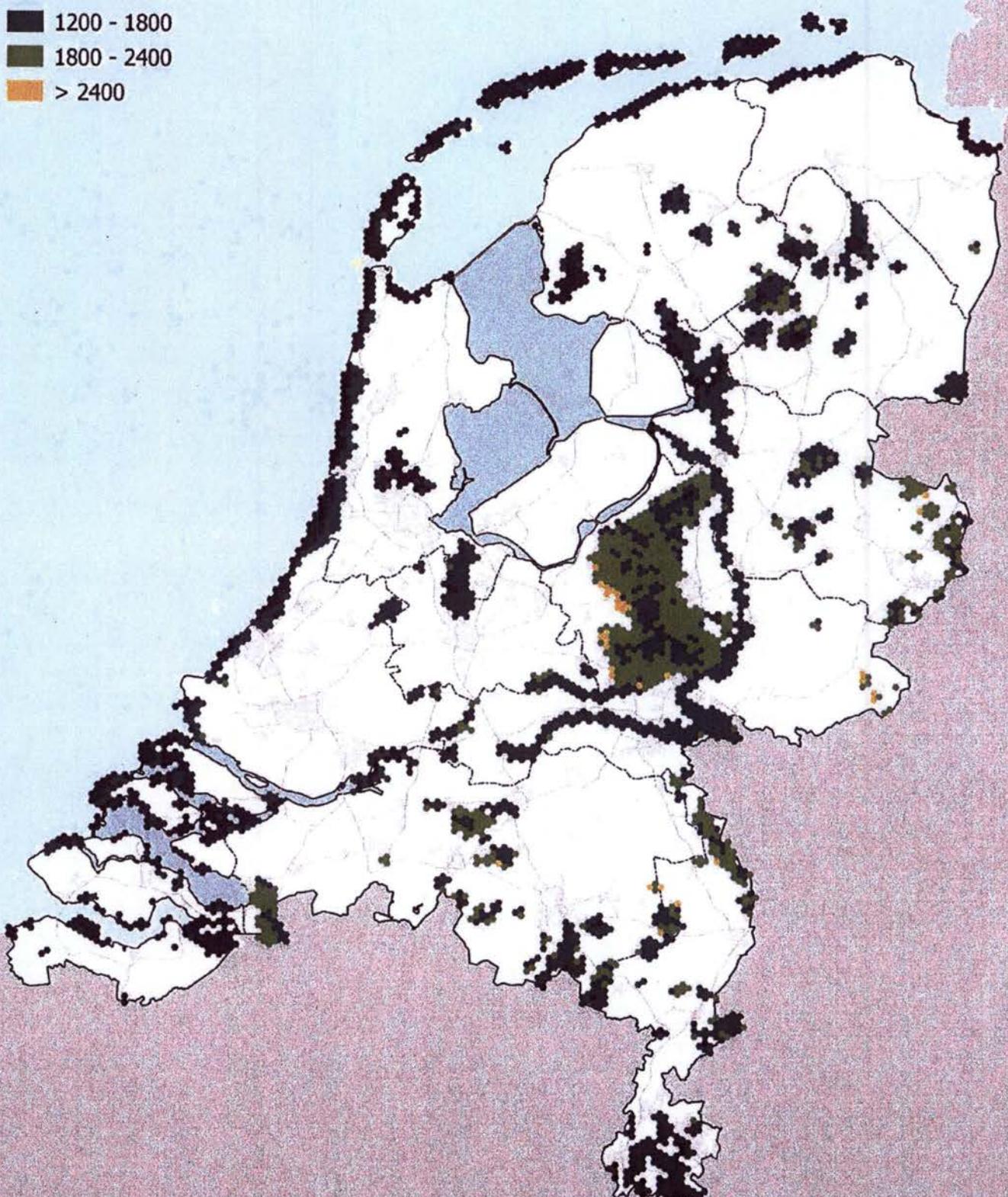

0

100 km

Depositie 2017
mol/ha/jaar

- 0 - 600
- 600 - 1200
- 1200 - 1800
- 1800 - 2400
- > 2400

100 km

Uitnodiging en programma:

Programma van de actie op Malieveld bekend

Het programma van de actie op het Malieveld op woensdag 30 oktober is bekend. Naast speeches van de mannen van de Stichting Grond in verzet zullen diverse brancheorganisaties en ondernemers *acte de presence* geven. Ook spreken vertegenwoordigers van vakbonden, vertegenwoordigers van regionale overheden en enkele bewindslieden. De muziek wordt verzorgd door onder meer Bertus Staigerpaip die een speciale reünie hebben georganiseerd vanwege de actie. Ook Henk Wijngaard treedt op.

Aan de aanwezige bewindslieden wordt om 10.45 uur bijgaand Manifest overhandigd namens de Stichting Grond in Verzet en meer dan 44 branches. In dit manifest (zie bijgevoegd) vindt u informatie over wat de actievoerders vragen van het kabinet en waarom.

Materiaal expositie

Naast inhoud is er de hele dag vertier. Zo treden Bertus Staigerpaip ("Wij zijn de jongens van de bouw") en Henk Wijngaard op ("Met de vlam in de pijp"). Op het malieveld is verder een interessante expositie van honderden voertuigen en machines waarvan het werk nu stilligt. Van torenkraan tot kiepwagen. Van vrachtwagens tot shovels. Alles is er te zien.

Publieksvriendelijk

De stichting Grond in Verzet en de ondersteunende branche- en ondernemersorganisaties doen er alles aan om de actie zo publieksvriendelijk mogelijk te laten verlopen. Zo hebben zij actievoerders steeds opgeroepen om met het openbaar vervoer, de speciale bussen of de eigen auto naar het Malieveld te komen. De expositie van materieel wordt geregeld door de Stichting. Het transport van al het materieel vindt vannacht plaats zodat er geen files ontstaan in de ochtendspits.

Programma (onder voorbehoud) op hoofdlijnen:

- 09.30 start muziek op het Malieveld.
- 09.55 aftrap officiële programma.
- 10.00 uur landelijk signaal van 1 minuut van scheepshoorns en bouwmachines – Code Oranje!
- 10.00-10.30 speeches van de Stichting grond in Verzet en enkele branches die fors geraakt worden door het stikstof- en PFAS-beleid.
- 10.45 overhandiging Manifest aan enkele bewindslieden en reacties vanuit het kabinet.
- 10.50 korte terugblik op wat door de bewindslieden is gezegd
- 11.00 muziek
- 11.15 interviews met gedupeerde ondernemers uit bijvoorbeeld de waterbouw.
- 11.30 mogelijk aanbieden van manifest aan enkele vertegenwoordigers provincies en gemeenten
- 12.00 muzikaal intermezzo.
- 12.10 uur Interviews met enkele ondernemers uit de techniek en afbouw.
- 12.20 interview met vertegenwoordigers van de bouwbonden van FNV en CNV.
- 12.25 muzikaal intermezzo
- 12.35 ludieke actie op het Malieveld.
- 12.45 muzikaal intermezzo
- 13.00 interview enkele gedupeerde ondernemers
- 13.15 de tussenstand opmaken met de actieleiders van Grond in Verzet en nog aanwezige branches.
- 13.30 muzikaal programma
- 14.00 slot door dagvoorzitter en anderen
- 15.00-17.00 afbouw terrein en herstel Malieveld.

Achtergrondbericht ANP:

Bouwers met machines woensdag naar Malieveld

DEN HAAG (ANP) - Bouwers en transporteurs gaan woensdag met duizend machines, waaronder shovels en hijskranen, demonstreren op het Malieveld in Den Haag tegen het stikstofbeleid. Hierover is maandag overleg geweest tussen de organisatie Grond in Verzet, de gemeente, politie en Staatsbosbeheer, die eigenaar is van het terrein. Het is de bedoeling dat de machines woensdagochtend nog voor 06.00 uur worden aangevoerd met diepladers, aldus de organisatie Grond in Verzet.

"Het vervoer is buiten de spits.. Het is niet de bedoeling dat we het land platleggen", aldus aannemer Klaas Kooiker van Grond in Verzet. "Dat heeft geen zin". Volgens hem moeten de machines een goede afspiegeling zijn van de bouwsector. Het is dus niet de bedoeling dat iedereen in navolging van actievoerende boeren zelf op eigen houtje met zwaar materieel naar het Malieveld gaat. "Mensen ja, materieel nee", is de boodschap aan de achterban.

Vanuit 25 plaatsen vertrekken bussen met actievoerders naar het protest. Grond in Verzet zegt eventuele wilde acties niet te kunnen voorkomen, maar hoopt dat de oproep om niet zelf met machines te komen wordt gevolgd.

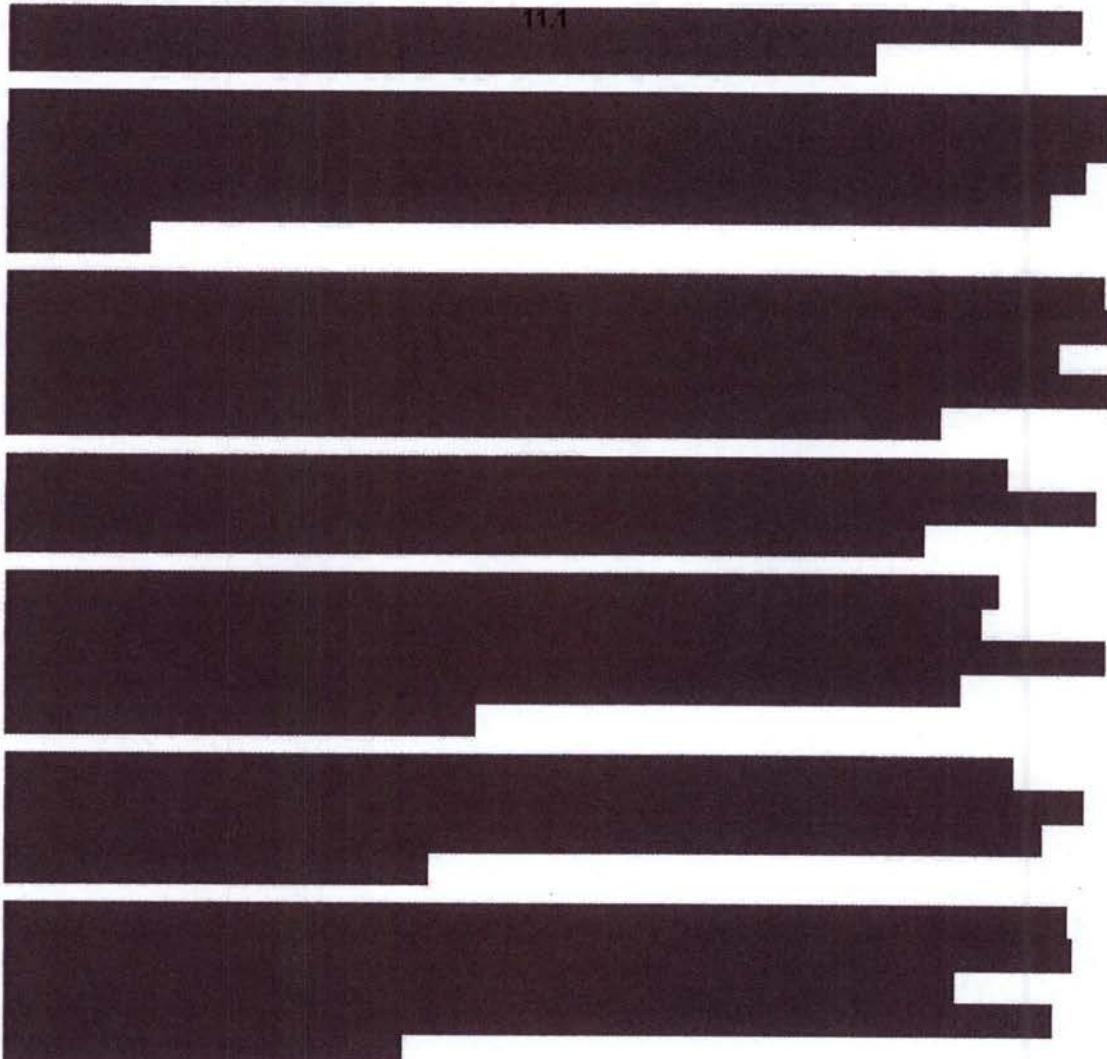
Tientallen werkgeversorganisaties steunen de actie, waaronder VNO-NCW, Bouwend Nederland en Transport en Logistiek Nederland (TLN). Zij pleiten er onder meer voor om bouwprojecten waarbij nauwelijks stikstof vrijkomt vrij te stellen van vergunningsplicht.

Behalve om stikstof draait het protest ook om PFAS. Omdat diverse chemische stoffen die onder die noemer vallen schadelijk zijn, mogen bedrijven sinds kort geen grond meer verplaatsen als dat leidt tot hogere concentraties PFAS in de bodem. Daardoor vallen bouwprojecten stil.

Concept-spreeklijn voor het bouwprotest

Condition	Below 100%	100% to 133%	133% to 150%	150% to 200%	Above 200%
No health care	25.0	15.0	10.0	5.0	2.0
No dental care	20.0	10.0	5.0	2.0	1.0
Unmet medical needs	15.0	5.0	2.0	1.0	0.5
Unmet dental needs	10.0	2.0	1.0	0.5	0.2
Uninsured	5.0	1.0	0.5	0.2	0.1

Factsheet oplossingen woningbouw:

Factsheet drempelwaarde:

- [REDACTED]
- [REDACTED]
- [REDACTED]
- [REDACTED]
- [REDACTED]
- [REDACTED]

Plaatsnaam	Adres	Beknopte omschrijving
Almelo	Egbert Gorterstraat 3 a	Nieuwbouw gerechtsgebouw Almelo
Alphen aan den Rijn	Maatschapslaan 1	PI Alphen a/d Rijn, samenvoegen toekomstvast (renovatie)
Apeldoorn	John F. Kennedylaan 8	Upgraden datacenters Quintax
Arnhem	Walburgstraat 2	Nieuwbouw/renovatie Paleis van Justitie Arnhem
Arnhem	Stationsplein-West 30	Renovatie en nieuwbouw Rijkskantoren Arnhem (DOEN)
Assen	Mandemaat 3	Herindeling/grootchalige renovatie rijkskantoor Mandemaat Assen
Badhoevedorp	Duizendbladweg 100	Aanpassingen a.g.v. regiemewijzigingen JC Schipholt
Balkbrug	Ommerweg 67	Balkbrug FPC Veldzicht afronding transitie complex
Haarlem	Surinameweg 4	Renovatie en gedeeltelijke nieuwbouw RWS Haarlem
s-Gravenhage	Binnenhof	Renovatie Binnenhof
s-Gravenhage	Prins Clauslaan 60	Renovatie Paleis van Justitie Den Haag
s-Gravenhage	Koninklijke Bibliotheek	Nieuwbouw Depot Koninklijke Bibliotheek
s-Gravenhage	Koningstade 4	Vervangen gevel
s-Gravenhage	Prins Willem-Alexanderhof 20 -22	Vervangen gevel Nationaal Archief
s-Gravenhage	Pllein 4	Renovatie Gebouw A (PKC) - Ministerie van Defensie

s-Gravenhage	J.W. Frisolaan 13	Europol uitbreiding
s-Gravenhage	Adriaan Goekooplaan	Tijdelijke huisvesting Algemene Zaken bij Catshuis
's-Gravenhage	Pompstationsweg 32	PI Scheveningen, realisatie Toekomstvast, nieuwbouw en optimalisatie
s-Hertogenbosch	Leeghwaterlaan 8	Renovatie Paleis van Justitie 's-Hertogenbosch
Spijkernisse	Borgweg 1	Renovatie Hartelborgt
Ter Apel	Ter Apelerven 3	herinrichting IND Ter Apel
Veenhuizen	diverse adressen DJI	renovatie PI's Veenhuizen
Vught	Lunettenlaan 501	Realisatie nieuwbouw PI Vught (entreegebouw e.a.)
Vught	Peperreind 25	Nieuwbouw DV&O Vught
Westzaan	Smeet 0	Realisatie nieuwbouw DV&O Zaandam
Zwolle	Hanzelaan 310	Renovatie + nieuwbouw rijkskantoren (gebiedsontwikkeling met gemeente)

Informatie RIVM

Om ervoor te zorgen dat de berekeningen voor de woningbouw-dremelwaarde goed gemaakt kunnen worden, zijn verschillende zaken met het RIVM gedeeld:

- Om te bepalen waar de 75.000 woningen per jaar neerslaan in Nederland is een rapport van ABF gedeeld over de functionele woningmarktregio's in Nederland (bijlage 1) en onderstaande tabel met daarin de verwachte woningbouwproductie per functionele woningmarktregio.

Figuur 6.3 Ontwikkeling woningvoorraad volgens Primos Prognose 2019 en verhouding verwachte ontwikkeling t.o.v. geïnventariseerde plancapaciteit naar functioneel woningmarktgebied, 2019 t/m 2029; bron: Primos-prognose 2019 en provinciale inventarisaties

Functioneel woningmarktgebied	verwachte voorraadontwikkeling volgens Primos Prognose 2019			verhouding verwachte voorraadontwikkeling t.o.v. geïnventariseerde plancapaciteit		
	2019 t/m 2024	2025 t/m 2029	2019 t/m 2029	2019 t/m 2024	2025 t/m 2029	2019 t/m 2029
Groningen	13.000	6.100	19.100	68%	122%	79%
Leeuwarden	3.900	1.800	5.700	73%	143%	86%
Heerenveen	3.500	2.500	5.900	80%	229%	100%
Emmen	1.400	600	2.000	90%	106%	87%
Zwolle	10.000	7.200	17.200	nb	nb	121%
Enschede	6.100	2.900	9.000	nb	nb	123%
Lelystad	8.600	6.000	14.700	78%	81%	79%
Apeldoorn	7.200	4.900	12.000	nb	nb	111%
Doetinchem	2.900	1.700	4.600	81%	403%	115%
Amhem	7.300	4.900	12.200	83%	140%	100%
Nijmegen	7.700	5.500	13.300	67%	93%	76%
Ede	9.500	7.300	16.800	67%	142%	87%
Amersfoort	8.700	6.500	15.200	52%	197%	76%
Utrecht	29.200	22.100	51.300	76%	134%	93%
Alkmaar	15.600	9.500	25.100	58%	98%	69%
Amsterdam	96.400	61.100	157.500	74%	76%	75%
Gouda	11.100	7.900	19.000	72%	188%	97%
Leiden	17.200	8.900	26.100	68%	128%	81%
Den Haag	40.500	29.900	70.400	77%	95%	84%
Rotterdam	39.500	25.700	65.200	76%	119%	88%
Dordrecht	8.500	5.300	13.900	71%	147%	88%
Middelburg	5.500	2.500	8.000	77%	148%	91%
Roosendaal	4.900	3.300	8.200	80%	170%	101%
Breda	7.400	4.900	12.300	63%	141%	80%
Tilburg	8.800	5.800	14.500	69%	224%	95%
's Hertogenbosch	9.200	6.000	15.200	67%	141%	84%
Oss	7.300	4.700	12.000	67%	206%	91%
Eindhoven	22.500	13.700	36.200	78%	186%	100%
Venlo	5.700	3.500	9.100	65%	90%	73%
Sittard	2.900	0	2.800	81%	-1%	48%
Maastricht	2.200	0	2.200	83%	-1%	50%
Nederland	424.300	272.600	696.900	75%	113%	84%

- De AERIUS-berekeningen die eerder zijn gemaakt voor Poelenburg en de Binckhorst in relatie tot een snelheidsverlaging en een algemene berekening van Poelenburg.
- Het vandaag verschenen EIB-rapport over de gevolgen van stikstofdepositie. (bijlage 2)
- De lijst van alle projecten waar we in de woondealregio's afspraken over hebben gemaakt.
- Het feit dat 58% van de woningbouwopgave in de woondealregio's terecht moet komen.
- We hebben bureau Waardenburg gevraagd om te kijken naar de effectafstand van 200 woningen bij verschillende dremelwaarden. Daaruit is onderstaande tabel voortgekomen.

NB: deze cijfers zijn nog niet gecontroleerd door het RIVM.

grenswaarde	effectafstand (meters)
0,00	>20.000
0,01	10.400
0,02	7.900
0,03	4.600
0,04	4.100
0,05	3.500
0,1	2.300
0,2	1.400
0,3	1.100
0,4	1.000
0,5	900
1	600

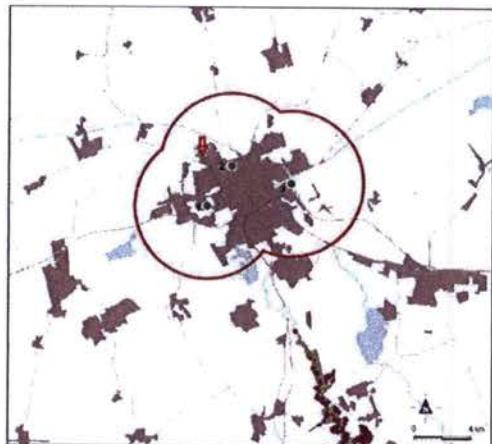
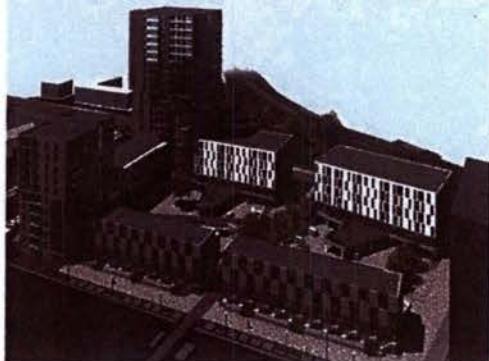
- Een notitie over het uitblijven van significante effecten bij zeer lage stikstofdeposities (zie bijlage 3)
- Het concept rapport van Waardenburg over de vuistregels.
- Informatie over verschillende voorbeelden waarvan we weten dat ze op dit moment doorgaan (zie bijlage 4).
- Eerste informatie over projecten in de woondealregio's die volgend jaar aan de orde zijn.
 - In Eindhoven zijn er twee projecten die volgend jaar moeten gaan lopen, namelijk District E (drie woon-torens bij het station) en Zilverackers (woonwijk bij Veldhoven).
 - In Groningen kan een project van 300 woningen doorgaan na een AERIUS-berekening die op 0,00 uitkomt.

Verder staan nog enkele acties uit:

- Voor de overige woondealregio's staat de vraag over fasering ook uit.
- Via de VNG wordt het verzoek gedaan bij gemeenten en omgevingsdiensten over specifieke locaties die volgend jaar moeten starten.

Voorbeelden projecten stikstof 31-10-2019

Groningen: Crossroads; project doorrekening

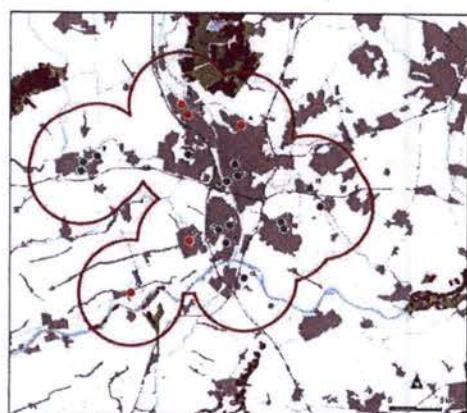

Het plan Crossroads totaal bevat het plan ca. 290 woningen bestaande uit een aantal kadewoningen en voornamelijk appartementen, variërend van 45 m² tot 100 m². Het betreft alleen huurwoningen waarbij er een mix zal zijn van sociale huurwoningen en woningen in de vrije huur sector.

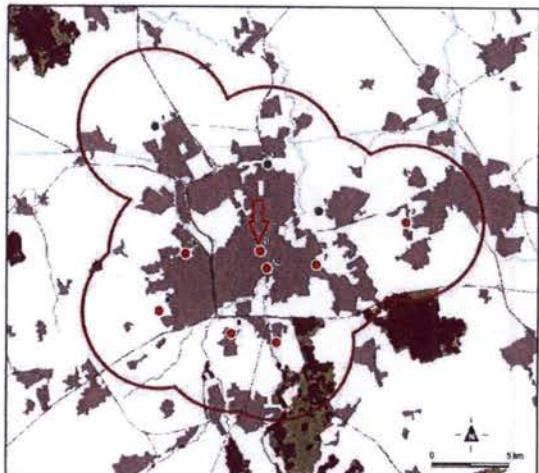
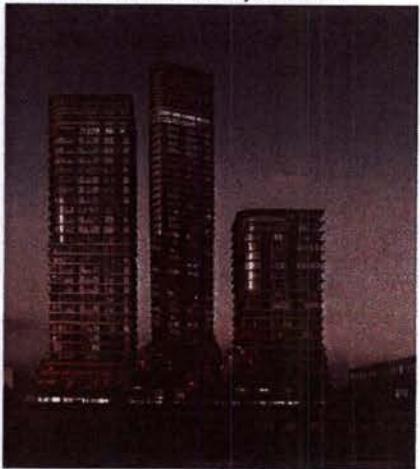
Dit plan is doorgerekend. Het resultaat is positief: de depositie is 0,00 dus we kunnen bij dit project door. Het is het eerste plan, andere plannen en gebiedsontwikkeling zoals Suikerfabrieksterrein komen nog, maar het geeft wel een eerste indicatie voor ons voor binnenstedelijke woningbouwprojecten.

Utrecht: algemeen beeld; regionale doorrekening

Enkele projecten in Utrecht zijn doorgerekend met AERIUS, zoals de bouw van 122 woningen en een parkeergarage, of de bouw van 416 woningen. Deze projecten hebben geen significante verslechtering van de stikstofdepositie (= 0,00 mol/ha/jaar) in Natura2000-gebieden tot gevolg. Dit geldt zowel voor de bouwfase als de gebruiksfase

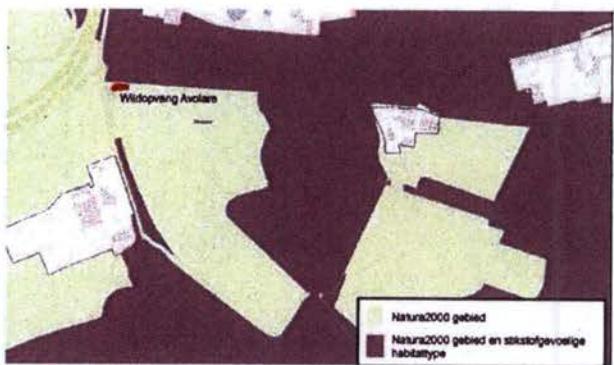
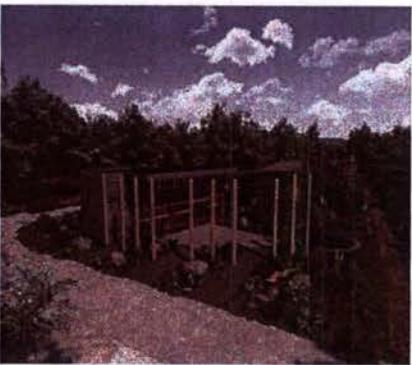
Eindhoven: District- E; salderen

District E' omvat circa 450 woningen. Ongeveer 20 procent daarvan betreft sociale huurwoningen waarvoor de Eindhovense corporatie Woonbedrijf de beoogde eigenaar is. De overige woningen komen in hoofdzaak in de vrije sector. Onder de gebouwen komt een eenlaagse parkeerkelder. Er is plek voor deelauto's en fietsparkeren. Onder het voorplein voor het station komt bovendien de al geplande fietskelder. Een fietsrotonde met lichtwaterval biedt toegang, met het standbeeld van Anton Philips als middelpunt.

Uit de voortoets is gebleken dat door de interne saldering met de huidige P&R-locatie het project doorgang kan vinden. Dit mede doordat het project sterk inzet gebruik van de fiets, deelauto's beschikbaar stelt en erg een lage parkeernorm wordt gehanteerd.

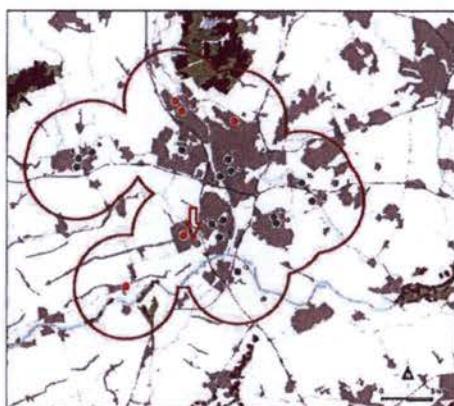
Doorwerth: Wildopvang Avolare; innovatief bouwen

Deze wildopvang in Doorwerth met een gebouw van 1.200 m² wordt gebouwd naast een stikstofgevoelig Natura 2000-gebied. Gebruik van natuurlijke materialen, ecologisch hout, elektrisch materieel, natuurlijk materiaal en een gasloos gebouw maken dit mogelijk.

Het Stikstofdepositie-onderzoek sprak tijdens de Aanlegfase over een uitstoot van 17,7 kg stikstof, wat op deze locatie overeenkomt met 0,15 mol/ha/j, met name veroorzaakt door kranen en graafmachines. Deze is tot 0,0 mol/ha/j teruggebracht door elektrische machines gebruiken, carpoolen te stimuleren en het logistieke proces slimmer in te richten. In de Gebruiksfas was de uitstoot reeds < 0,005 mol/ha/jr, dat viel toen en nu onder de vrijstellingssnorm.

Veldhoven: Kempenbaan; ADC-toets

Kempenbaan West en de aansluiting op de A67 hebben raakvlakken met andere projecten. Een van deze raakvlakken is de nieuwe N69. Deze nieuwe provinciale weg sluit aan op de kruising van de Locht en de aansluiting op de A67. Deze kruising ligt ter hoogte van het Koningshof.

Het op deze ADC-toets gebaseerde bestemmingsplan bleef in stand bij de RvS. De aanpassing van de wegen verbetert de bereikbaarheid van bedrijventerrein De Run in Veldhoven. Verder zal de aanpassing bijdragen aan het oplossen van leefbaarheids- en verkeersveiligheidsproblemen in Veldhoven, Valkenswaard, Waalre en Aalst. Er zijn dus 'dwingende redenen van groot openbaar belang' voor het project. Verder neemt Veldhoven een pakket aan maatregelen om het verlies aan natuur te compenseren. Volgens de RcS is er "geen aanleiding om te twijfelen aan de effectiviteit van de compenserende maatregelen die in het compensatieplan zijn opgenomen".

Dronten: Windmolenpark Groen; mitigerende maatregel (twijfelgeval)

De initiatiefnemers van Windpark Groen, willen een windpark bouwen bij Dronten. Daar hebben zijn volgens de rechter stikstofrechten voor nodig, omdat er tijdens de bouwactiviteiten stikstof vrijkomt. Windpark Groen wil de uitstoot van de bouw compenseren met behulp van twee leegstaande pluimveestallen in de buurt. De stallen stonden aanvankelijk leeg, maar nu komen er tijdelijk eenden in. Als de bouw begint, worden de eenden weer verplaatst. Op papier is zo dan minder stikstof-uitstoot, waardoor de bouw van de windmolens verder mag.

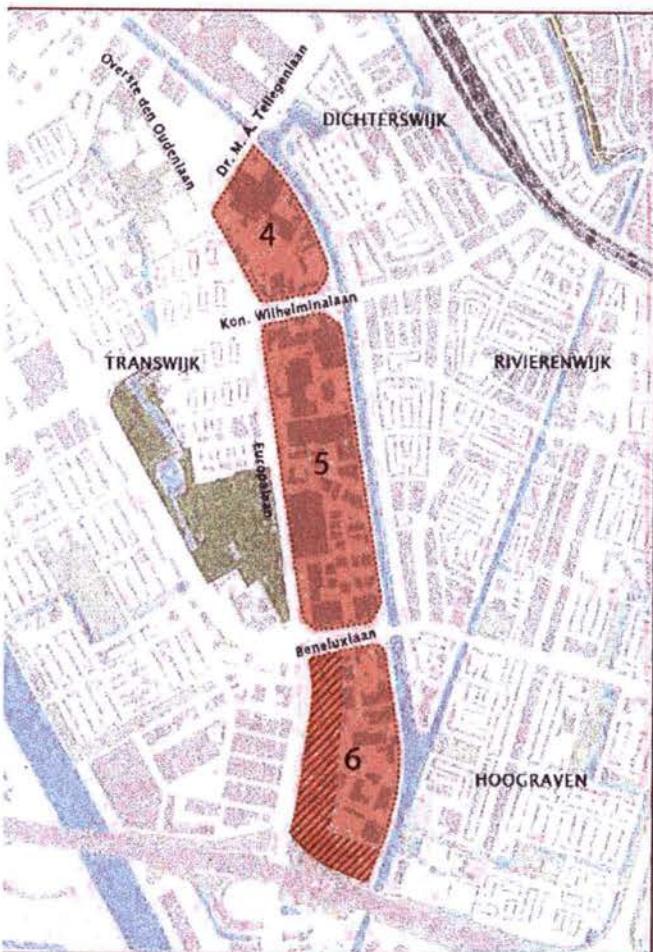
NB: politiek veel discussie over, kritiek van Groenlinks, PvdD en PVV.

Ten behoeve van de omgevingsvisie is een Plan MER uitgevoerd, waarvan een rapport is opgesteld. (Arcadis d.d. 6 juni 2017, PlanMER Omgevingsvisie Merwedekanaalzone). Ten tijde van het opstellen van de PlanMER waren de rekenregels voor Aerius anders dan nu.

Er is gekeken naar de stikstofdepositie als gevolg van de aanwezige gebouwen, waarbij geconcludeerd werd dat de plansituatie minder stikstofdepositie tot gevolg heeft dan de toen aanwezige situatie. Naar de bouwfase is niet gekeken in het PlanMER.

Merwedekanaalzone bestaat uit verschillende gebieden:

- Defensieterrein: deelgebied 4
- Deelgebied 5
- Deelgebied 6, waarin inmiddels Holland Casino en een hotel zijn gevestigd.

Deelgebied 4: Defensieterrein: BP Onherroepelijk, vastgesteld 08-02-2018

Voor het Bestemmingsplan is een M.E.R. beoordeling uitgevoerd, waarin inzake stikstofdepositie het volgende is opgenomen:

Uit de berekening blijkt dat er een forse daling van de emissie van NOx uit het plangebied voor de Merwedekanaalzone optreedt (> 50% afname bij het maximale scenario). Daarmee staat op voorhand vast dat de depositie in omliggende Natura 2000-gebieden, ten opzichte van de huidige en autonome situatie, niet zal toenemen als gevolg van de ontwikkeling van het gebied.

Bij het aanvragen van een omgevingsvergunning moet voor de bouwfase worden aangetoond dat er geen significante verslechtering van de stikstofdepositie optreedt.

Het onderstaande project Wilhelminawerf (=Kanaalweg 59) wordt inmiddels gebouwd.

Deelgebied 5: Bestemmingsplan wordt voorbereidt.

Voor het Bestemmingsplan Deelgebied 5 (verwachte datum vaststelling najaar 2020) moet worden aangetoond dat er zowel in de bouwfase als in de gebruiksfase geen significante verslechtering plaatsvindt van de stikstofdepositie. In deelgebied 5 zijn momenteel nog de volgende bedrijfsmatige activiteiten aanwezig:

- Busremise;
- Smart Business Park (kantoren en bedrijfsunits)
- Diverse star-ups

- Mobach

De emissies en de daardoor veroorzaakte stikstofdepositie van de huidig aanwezige bedrijfsmatige activiteiten kunnen worden gebruikt voor een eventuele interne saldering, mocht blijken dat er in de bouwfase of in de gebruiksfase een verslechtering van de stikstofdepositie van meer dan 0,00 mol/ha/jaar plaatsvindt.

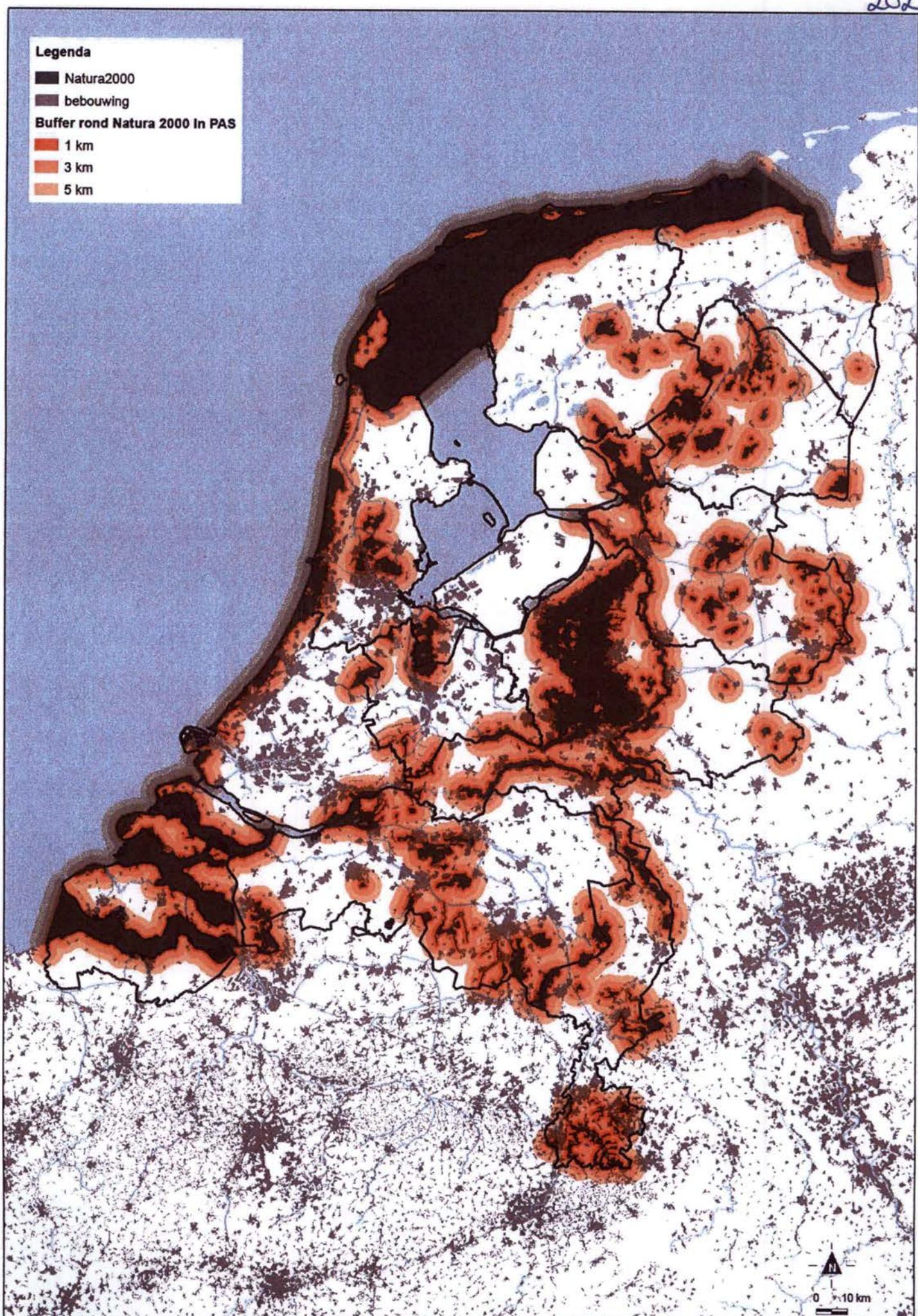
Voorwaarde is wel dat de bedrijfsmatige activiteiten nog aanwezig ten tijde van vaststelling van het bestemmingsplan.

Voor de bouwfase wordt overwogen om een logistieke bouwhub in te richten op Lage Weide, van waaruit de bouwmaterialen per (elektrische) as en per (elektrisch) schip naar de Merwedekanaalzone worden getransporteerd. Op deze manier worden de bouwemissies sterk beperkt.

Met name de bouwfase zal het meest kritisch zijn uit oogpunt van stikstofdepositie. Omdat de warmte- en koudevoorzieningen emissieloos zijn en de Merwedekanaalzone op meer dan 7 km afstand is gelegen van het dichtstbijzijnde Natura2000-gebied (Oostelijke Vechtplassen) kan op voorhand de hypothese worden gesteld dat de gebruiksfase geen significante verslechtering van de stikstofdepositie in een N2000-gebied zal bedragen.

Deelgebied 6

Daar zijn inmiddels twee ontwikkelingen (Holland Casino en Hotel Van der Valk) gerealiseerd. Voor de rest van het gebied worden nu de plannen ontwikkeld.

Agenda

Overleg: Interbestuurlijk directeurenoverleg stikstof

Voorzitter: Donné Slangen

Notulist: [REDACTED] 10.2.e

Vergaderdatum en tijd: 28 augustus 2019, 12:30-14:00 uur

Locatie: Ministerie LNV, Vergaderzaal 22 / Kopszaal

Agendapunt

1. Opening vergadering en vaststelling notulen (14 augustus 2019)

Geen opmerkingen. Meeste onderwerpen komen terug op de agenda.

2. Stukken toestemmingsverlening voor adviescollege Stikstofproblematiek

Aparte voorlekker bij oplegnotitie.

[REDACTED]
[REDACTED]
[REDACTED]
[REDACTED]
[REDACTED]
[REDACTED]
[REDACTED]

- a. Bestuurlijke notitie sturen op stikstofdepositie

[REDACTED]
[REDACTED]

- b. Intern salderen en extern salderen

[REDACTED]
[REDACTED]
[REDACTED]
[REDACTED]
[REDACTED]
[REDACTED]
[REDACTED]

c. ADC-toets

d. Ecologische onderbouwing 0,00

3. Stukken afwegingskader voor adviescollege Stikstofproblematiek

Door tijdgebrek niet meer kunnen lezen.

4. Plan van Aanpak beweiden en bemesten

Door tijdgebrek niet meer kunnen lezen

5. Definitie Beheer en Onderhoud

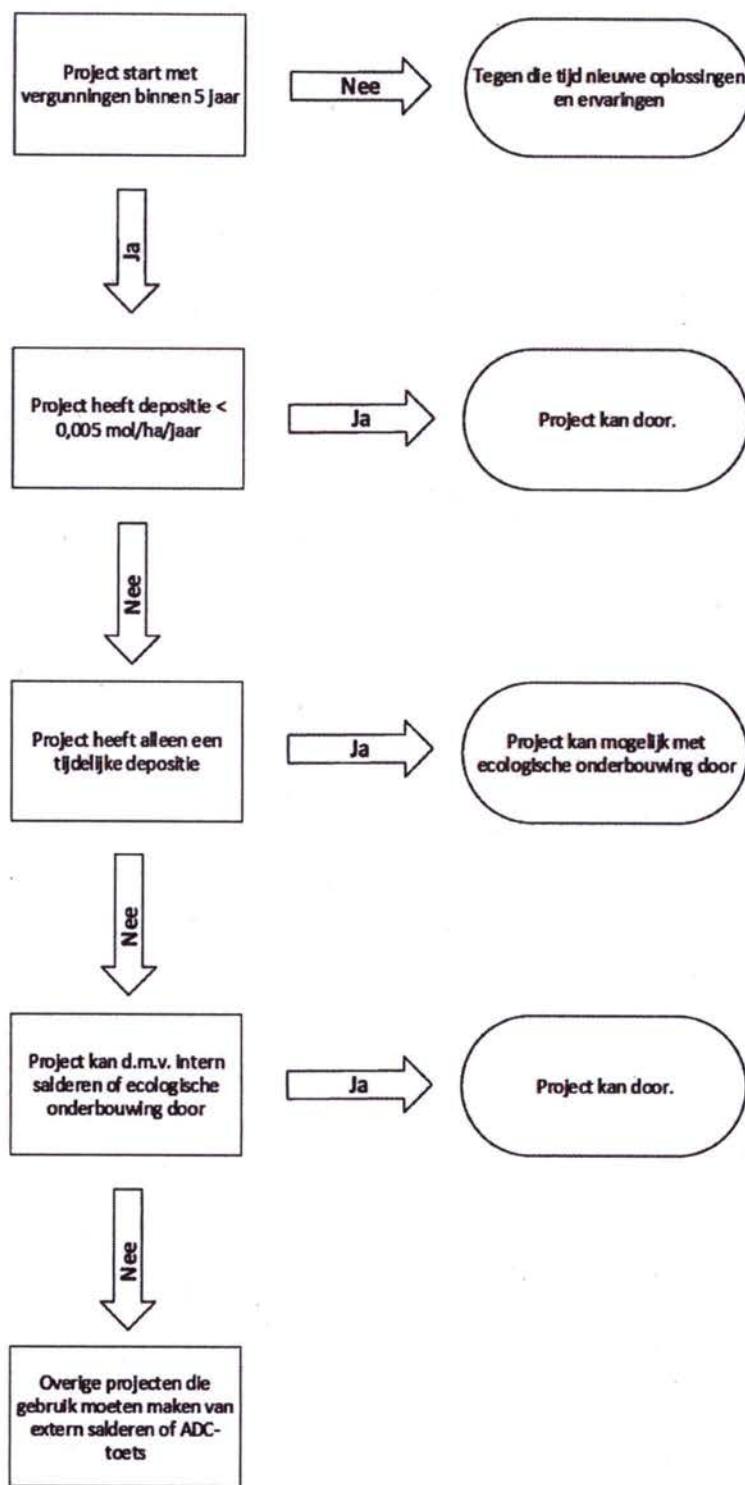
6. Rondvraag

Opmerking over procedure van de TK-brief.

7. Sluiting

Doel: Woningbouw moet van het slot en grote projecten moeten door kunnen gaan

Categorisering moet lokaal gebeuren. Wellicht met behulp van Rijsheren.

Mogelijke maatregelen stikstof

Verlagen depositie

Aardgasvrij / Inzet op gemeenschappelijke voorzieningen
Reguleren houtstook
Stimuleren elektrisch rijden / Lagere parkeernormen / Goed OV
Langzamer bouwen

Stikstofvrij bouwen

Houtbouw
Investeringsaftrek Elektrische werktuigen
Logistiek Bouwketen

Ondersteuning partijen

Vlottrekken vergunningaanvragen
Inzet Rijksheren
Uitbreiden Experteam
Basisregistratie Ondergrond / bodemverontreiniging (PFAS)

Rijksvastgoedbedrijf

Specialisten (apparaat)
Grondbeleid
Verkoopstrategie Vastgoed

Bestaande regelingen

Effecten Klimaatakkoord
Inzet Innovatiebudgetten

TER ONDERTEKENING

Aan	Directie Woningmarkt
Van	Minister voor Milieu en Wonen

DGBRW/WM
Ministerie van Binnenlandse
Zaken en Koninkrijksrelaties
Contactpersoon
[REDACTED]
T [REDACTED]
6 november 2019
Kenmerk
2019-0000591408

nota

Kamervrager over stijgevallen woningbouw en ruimte zat
In Nederland

Aanleiding

Het lid Kops (PVV) heeft Kamervrager gesteld over stijgevallen woningbouw en over ruimte zat in Nederland”.

Advies/actie

Akkoord te gaan met de beantwoording en de brief te ondertekenen.

Kern

De Kamervrager zijn gesteld naar aanleiding van berichten over een verwachte afname van de woningbouw, vanwege, o.a. stagnatie van de vergunningverlening, beschikbaarheid van locaties en stijgende kosten door onder andere gasloos bouwen. In het bericht over de stijgevallen woningbouw stelt de CEO van bouwbedrijf Heijmans dat hij niets merkt van de versnelling, en dat het van het gas af halen van de totale woningvoorraad 150 jaar gaat duren omdat dit onbetaalbaar zou zijn. Omdat dhr. Kops in korte tijd tweemaal Kamervrager heeft gesteld die grotendeels met elkaar overeenkomen, is de beantwoording van de twee sets samengevoegd in één brief.

In de reactie benadrukken we dat op dit moment de woningbouw voldoet aan de beoogde ambitie van 75.000 woningen per jaar. De komende jaren bestaat echter het risico dat de bouwproductie daalt door beperkte beschikbaarheid van plannen voor betaalbare woningbouw op aantrekkelijke locaties, de kosten van benodigde investeringen in openbare ruimte en bereikbaarheid, en de gevolgen van de PAS-uitspraak door de RvS. De uitspraak heeft grote gevolgen voor woningbouw en leidt tot vertraging, aanpassing of soms tot aftrek van een groot aantal woningbouwplannen. Op 4 oktober jl. Is de vergunningverlening door provincies weer op gang gekomen en de maatregelen zoals aangekondigd op 13 november jl. zorgen ervoor dat het mogelijk wordt om in 2020 75.000 woningen te realiseren. Het woningbouwprogramma van € 2 mld. dat tijdens Prinsjesdag is aangekondigd, en met name de woningbouwimpuls van € 1 mld., draagt bij aan het zoveel mogelijk op peil houden van de bouwproductie. Het beeld dat de ambities rondom het gasloos maken van woningen niet haalbaar zijn delen wij niet.

Politieke context

De Kamer heeft doorlopende aandacht over de bouwopgave en mogelijke belemmeringen voor woningbouw (bijv. PAS).

Datum
6 november 2019
Kenmerk
2019-0000591408

Communicatie

Niet van toepassing.

Verslag BZK-overleg Stikstof 28 oktober 2019

Datum 28 oktober 2019; 13:00-14:00

Locatie TM Z 20.408

Vergaderpunten

1. Opening

Er zijn geen opmerkingen.

2. Acties

Over de totstandkoming van een drempelwaarde wordt momenteel gesproken door drie 'stikstof departementen'. Er wordt gestreefd om voor de (woning) bouw tot een drempelwaarde te komen. Dit wordt dus een sectorale drempelwaarde. Daarnaast is het nog de vraag of deze waarde vervolgens regionaal of nationaal geldt.

Van het VNG is in het verleden het signaal gekomen dat kleinere gemeenten hulpverlend zijn om vergunningen te verlenen. [102.e] maakt een afspraak met [102.e] van de VNG om te achterhalen op welke wijze BZK de bereidheid van gemeenten om vergunningen te verlenen kan vergoten.

Het rapport van Waardenburg over nieuwe vuistregels is naar verwachting over twee weken klaar. [102.e] heeft [102.e] van bureau Waardenburg gesproken en uitgenodigd voor de stakeholderbijeenkomst van 19 november.

Donderdag 7 november staat een overleg gepland met het RIVM, Bouwend Nederland, Waardenburg en BZK. Het overleg zal plaatsvinden om scherp te krijgen welke stappen er nog gezet moeten worden om de vergunningverlening vlot te trekken in relatie tot AERIUS. Zo krijgt BZK via de woondeals het signaal dat het invoeren van de realisatiefase in AERIUS lastig is gezien de aannames die er gemaakt moeten worden voor de bouwfase. Hiervoor zouden kengetallen eventueel als oplossing kunnen dienen. [102.e] vraagt of de RVB hier ook bij aan kan sluiten. [102.e] heeft de uitnodiging ook naar [102.e] gestuurd. Ook zouden er voorbeelden verzameld kunnen worden bij EVB en ANTEA.

DGBC heeft een verzoek ingediend voor een symposium. Daarnaast heeft [102.e] een nota gestuurd naar de minister. Hier is positief op gereageerd maar timing is lastig. [102.e] bewaakt deze actie.

3. Demonstratie bouwsector 30 oktober

Een spontane actiegroep 'Grond in Verzet' heeft opgeroepen om op 30 oktober naar het Malieveld te gaan. Na overleg met het bestuur en een groot aantal leden hebben bouwbedrijven besloten de handen ineen te slaan en de actie te steunen. De drie departementen zullen aanwezig zijn bij dit protest maar er is met één lijn gesproken. Hieraan hebben [102.e] gewerkt. De druk op het oplossen van de problematiek wordt opgevoerd.

4. PFAS dossier

Naast het PAS-dossier kampt de bouw ook met PFAS. Bij PFAS gaat het om chemische stoffen die in de bodem kunnen zitten. Bedrijven die grond verplaatsen zijn sinds kort verplicht om de verontreiniging te meten, maar daar is nog veel onduidelijkheid over. Via [102.e] loopt een lijntje met IenW. De contactpersonen bij IenW omtrent dit dossier zijn: [102.e] @minienw.nl en [102.e] [102.e] @minienw.nl.

5. Voorbereiding begrotingsbehandeling RVB

Begroting RVB wordt donderdag 31 oktober besproken. Dinsdagavond 29 oktober moet het complete dossier klaar zijn. Om op deze dag te coördineren is het handig als [102.e] toegevoegd aan het appgroepje van het plenair debat. [102.e] zorgt ervoor dat het complete dossier dat gebruikt werd voor het plenaire

[Typ hier]

debat bij [] komt te liggen voor de begrotingsbehandeling.

6. Voorbereiding heimiddag 12 november

[] heeft er voor gezorgd dat er een heimiddag geboekt is. De Brainstormsessie vindt plaats bij Koninklijk Instituut voor Ingenieurs (KIVI) op de Prinsessegracht 23 te Den haag. We zullen plaatsnemen in de F.W. Conradkamer op de begane grond. De Heimiddag moet echter nog wel qua inhoud worden vormgegeven. [] van WM zou hier wellicht invulling aan kunnen geven.

7. Terugkoppeling directeurenoverleg 24-10

Dit overleg ging vooral over een nieuwe drempelwaarde/grenswaarde gekoppeld aan bronmaatregelen. [] was aanwezig bij het directeurenoverleg maar niet bij het BZK stikstof-team overleg dus extra toelichting was niet mogelijk.

8. Slot (opmerkingen)

[] voert gesprekken met de woondealregio's om te inventariseren hoeverre zij zijn geraakt door de stikstofuitspraak en hoe zijn nu verder vorm geven aan hun bouwopgave. [] is daarnaast gevraagd voor de werkgroep Gebiedsgerichte Aanpak. [] gaat hier aansluiten maar heeft nog geen uitnodiging gehad.

Ministerie van Binnenlandse Zaken en
Koninkrijksrelaties

VOORSTEL TOT AANWEZIGHEID

Aan de minister van BZK
Van Directie Ruimtelijke
Ordening

DGBRW-GO
Ministerie van Binnenlandse
Zaken en Koninkrijksrelaties
Contactpersoon
10.2.e
T 10.2.e

Datum
18 oktober 2019
Kenmerk
2019-0000554848
Bijlage(n)
1
Samengewerkt met
Woningmarkt
Bouwen en Energie

nota

Aanwezigheid symposium innovaties in de bouw

Aanleiding

Ten behoeve van het oplossen van de stikstofproblematiek is het van belang dat elke sector bijdraagt aan de verlaging van de stikstofdepositie, zo ook de bouwsector. Om de nodige stikstofvrije en duurzame innovaties binnen deze sector aan te jagen organiseert het Dutch Green Building Council een symposium getiteld: *stikstofvrij bouwen: op weg naar een nieuwe praktijk (#hetkanwel)*

Advies/actie

[REDACTIE]

Momenteel heeft ook het IPO aangegeven een bijdrage te willen leveren aan deze dag.

Kern

Het adviescollege Remkes is van mening dat er in de bouw winst is te behalen door modulair, energieneutraal, circulair en natuurinclusief te bouwen en door beter gebruik van innovatieve technieken en materialen; ook het kabinet geeft in de brief van 4 oktober aan dat verkend moet worden hoe deze innovaties versneld kunnen worden. Innovaties in de bouw komen niet alleen te goede aan het stikstofdossier. Ze zijn ook belangrijk voor de concurrentiepositie van de Nederlandse economie en cruciaal om de komende jaren bij te dragen aan de doelen uit het Klimaatakkoord.

Met opmerkingen 10.2.e 22/10 [REDACTIE]
Met opmerkingen 10.2.e Gaat na akkoord Erik Jan via Protocol naar MinBZK.

Datum
18 oktober 2019
Kenmerk
2019-0000554848

Toelichting

Het adviescollege Remkes heeft alle sectoren de opdracht gegeven om iets te doen aan stikstofuitstoot. Ondanks de geringe uitstoot van de bouwsector zijn ook hier stappen nodig. Het maken van afspraken zou kunnen helpen bij de totstandkoming van een drempelwaarde en draagvlak voor een oplossing voor de woningbouw. Daarnaast dragen innovaties in de bouw ook bij aan andere wenselijke ontwikkelingen; denk hierbij aan minder geluidsvervuiling door bouwmachines, minder verkeersoverlast door de bouw en minder fijnstof rondom plekken waar gebouwd wordt. Dit is niet alleen goed voor mensen maar ook voor flora en fauna;

[REDACTIE]

De innovaties in de bouw zorgen veelal op de lange termijn voor een vermindering van de stikstofuitstoot. Zo zijn er nog weinig elektrische bouwmachines op de markt en wordt er nog niet veel gewerkt met nieuwe bouwmaterialen. Op de korte termijn kan wel het vormgeven van het logistieke proces van de bouw bijdragen aan minder uitstoot; hier valt makkelijk winst te behalen omdat hier geen nieuwe technieken voor nodig zijn.

Voor meer informatie over het symposium is in de bijlage het conceptvoorstel gevoegd van deze dag.

Dutch Green Building Council is een landelijke maatschappelijke organisatie die zich inzet om de gebouwde omgeving in hoog tempo toekomstbestendig te maken. De stichting is naast een netwerkplatform ook een aanjager van de implementatie van innovaties in de bebouwde omgeving. DGBC is onderdeel van het BZK-stikstof netwerk en is vertegenwoordigd op onze stakeholderbijeenkomsten. Het Rijksvastgoedbedrijf heeft goede contacten met het DGBC. Zo was de staatssecretaris vorig jaar aanwezig bij de Dutch Green Building Week en heeft in juni van dit jaar de DGBC een bidbook met innovatieve koplopers overhandigd aan de directeur Transacties en Projecten van het Rijksvastgoedbedrijf (RVB).

"Plan van aanpak" woningbouw in de regio

Inleiding

In deze notitie wordt geschetst welke mogelijkheden thans of zeer binnenkort al beschikbaar zijn (stap 1 en 2) voor de realisatie van woningbouw ingeval van stikstofdepositie. En op welke wijze (stap 3) nadere uitwerking en toepassing van de drempelwaarde wordt voorzien inclusief de voorgenomen gesprekken in de regio. Het is gebaseerd op de huidige stand van zaken en thans voorgestelde acties.

Stap 1 Handreiking voor beoordeling van stikstofdepositie bij woningbouw

De stikstofdepositie is op veel plekken geen belemmering voor woningbouw. We ondersteunen gemeenten met hulpmiddelen bij de besluitvorming over wel/geen toestemmingsverlening voor woningbouwprojecten.

- Er ligt een concept-rapport over vuistregels dat aangeeft bij hoeveel woningen op welke afstand tot een Natura 2000 gebied stikstofdepositie kan worden uitgesloten. Daarbij wordt een onderscheid gemaakt tussen de bouw- en de gebruiksfase.
- [REDACTIE]
- [REDACTIE]
- Woningbouw is dus al mogelijk in kleine omvang of op (grote) afstand van Natura 2000 gebieden. Zie het bijgevoegde kaartbeeld, waaruit kan worden afgeleid dat er nog veel woningbouwontwikkelingen mogelijk zijn.

Acties

- Afstemmen tussen het RIVM en Bureau Waardenburg over effectafstanden voor x aantal woningen waarbij geen sprake meer kan zijn van enige depositie op gevoelige Natura 2000 gebieden. **7 november**
- Zo spoedig mogelijk na afstemming RIVM-Waardenburg publiceren van vuistregels voor beoordeling van stikstofdepositie bij woningbouw. **PM** **publiciteit**

Stap 2 AERIUS-berekening

Met de AERIUS calculator kan worden berekend of en in welke mate een (woning)bouwproject een stikstofdepositie veroorzaakt. De geactualiseerde calculator is op 16 september beschikbaar gesteld.

- Als de depositie van een woningbouwproject uitkomt op 0,00 mol/ha/ja na een berekening in AERIUS is er geen Wnb-vergunning nodig en hoeft er dus ook geen gebruik te worden gemaakt van de ruimte die beschikbaar is onder de drempelwaarde.
- [REDACTIE] 11.1 [REDACTIE]. Hier wordt door experts verschillend over gedacht.
- Met behulp van AERIUS kan bijvoorbeeld gebruik worden gemaakt van intern en extern salderen, en kan woningbouw mogelijk zijn. In toenemende mate zijn praktijkvoorbeelden beschikbaar (bv. Eindhoven, Utrecht, Groningen).

Acties

- Afstemmen met het RIVM wat betreft niet meenemen van ammoniak in de berekeningen van de gebruiksfase. **7 november**
- Afstemmen met het RIVM over kengetallen voor bouw- en gebruiksfase van woningbouw. **7 november**

Stap 3 Drempelwaarde

Met het instellen van een drempelwaarde ontstaan extra mogelijkheden voor woningbouw ingeval van een (beperkte) stikstofdepositie.

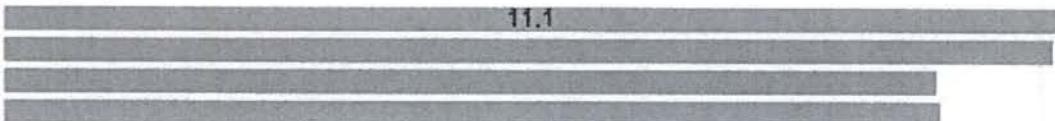
- Volgens berekeningen van het RIVM leidt landelijke snelheidsverlaging naar 100 km tot minimaal 0,3 mol/ha/ja depositieverlaging voor ieder Natura 2000 gebied, en gemiddeld tot 1,6 mol/ha/ja.
- Dit lijkt voldoende stikstofverlaging op te leveren om de bouw van 75.000 woningen in 2020 mogelijk te maken.
- Beperking is dat er vanwege mogelijke cumulatie van meerdere woningbouwprojecten een spreiding moet zijn van projecten. Dit zal per gebied moeten worden bekeken.

Acties

- Inzicht verkrijgen bij gemeenten welke woningbouwprojecten gepland zijn in 2020, en mogelijk niet door kunnen gaan vanwege de verwachte stikstofdepositie. Zie onderstaand "Cijfers gemeenten". **Lopende actie, mede ter voorbereiding van "koffietafelgesprekken"**
- Provincies vragen om beschikbare gegevens voor Natura 2000-gebieden te "matchen" met informatie over plancapaciteit. **Beschikbaar voor provincie Zuid-Holland; voor andere provincies is uiterlijk 15 november (kaart)materiaal beschikbaar**
- In samenspraak met toekennen van stikstofruimte afspraken maken met de bouwsector over verduurzaming van woningbouw (opstellen en borgen emissienormen woningbouw, aardgasvrij, BENG, lage parkeernorm e.d. **Wordt verwerkt in TK-brief over drempelwaarde**

Voorstel

11.1

Vervolg

- **Buiten reikwijdte**
- Opzetten van aanjaagteams. **Nader bezien in overleg met provincies en gemeenten voor 1 december**

Bijlage met achtergrondinformatie

Onderstaande RIVM-tabel is nog in bewerking

GASLOOS

Indicatieve depositie (mol/ha/jaar) als functie van de afstand tussen de woning en het natuurgebied

Aantal woningen	50		100		250		500	
Afstand (km)	Gebruik	Aanleg	Gebruik	Aanleg	Gebruik	Aanleg	Gebruik	Aanleg
1	0,22	0,09	0,44	0,18	1,09	0,44	2,18	0,89
2	0,06	0,03	0,13	0,06	0,32	0,14	0,64	0,28
3	0,04	0,02	0,07	0,03	0,18	0,08	0,36	0,15
4	0,02	0,01	0,05	0,02	0,12	0,05	0,24	0,10
5	0,02	0,01	0,03	0,02	0,08	0,04	0,17	0,08
6	0,01	0,01	0,02	0,01	0,05	0,03	0,09	0,05
7	0,01	0,00	0,02	0,01	0,04	0,02	0,08	0,04
8	0,01	0,00	0,01	0,01	0,03	0,02	0,06	0,04
9	0,01	0,00	0,01	0,01	0,03	0,01	0,06	0,03
10	0,00	0,00	0,01	0,01	0,02	0,01	0,05	0,03

Tabel 1 - Cijfers RIVM 4 november 2019

Cijfers van gemeenten

- Er is met verschillende gemeenten contact over projecten die in 2020 moeten starten en die nu een te hoge depositie hebben.
- Waar veel gemeenten weten welke harde en zachte plancapaciteit er is en welke projecten er in de pijplijn zitten, weten ze maar beperkt welke projecten met zekerheid in 2020 worden gebouwd.
- AERIUS-berekeningen zijn schaars. Van enkele gemeenten zijn berekeningen ontvangen. Daarbij lijkt een vrij lage drempelwaarde – maximaal 0,4 – te kunnen helpen.
- Stand van zaken van de contacten:
 - o Groningen – heeft geen problemen, komt overall uit op 0,00. Er wordt voor één project nog nagegaan of alle vergunningen geregeld zijn. Mogelijk dat daar nog een kleine depositie <0,05 uit komt.
 - o Den Haag – heeft een lijst met projecten die in 2020 voorzien zijn, inclusief coördinaten en aantal. Maar geen AERIUS berekeningen.
 - o Amsterdam – heeft wel een groslijst van projecten, maar daarbij geen AERIUS berekeningen. Woningbouwprojecten die tot nu toe zijn doorberekend voor 2019 lijken echter geen problemen te hebben.
 - o Utrecht – heeft een lijst met projecten die in 2020 voorzien zijn. Heeft vuistregels gemaakt door anonieme projecten op verschillende afstanden van Natura 2000 te plaatsen. Dit leidt tot kleine deposities tot ongeveer 0,4.
 - o Rotterdam – is nog aan het uitzoeken.
 - o Zaanstad – heeft een lijst met projecten die in 2020 voorzien zijn en stuurt nog AERIUS berekeningen na.
 - o Eindhoven – is nog aan het uitzoeken

Ministerie van Binnenlandse Zaken en
Koninkrijksrelaties

TER INFORMATIE

Aan

Minister van Milieu &
Wonen

Datum

3 november 2019

Kenmerk

Samengewerkt met
- interdepartementaal
programmateam

nota

annotatie coalitieoverleg stikstof maandag 4 november;

Advies/actie

- A. Kennisnemen van drie voorgestelde varianten voor een drempelwaarde, te weten:

1) [REDACTIE]

2) [REDACTIE]

3) [REDACTIE]

- B. Kennisnemen van de voorgestelde maatregelen om stikstofreductie realiseren, te weten:

1) [REDACTIE]

2) [REDACTIE]

3) [REDACTIE]

4) [REDACTIE]

5) [REDACTIE]

6) [REDACTIE]

- C. RIVM presentatie hedenachtend over de relatie tussen snelheidsverlaging en woningbouw

- D. [REDACTIE]

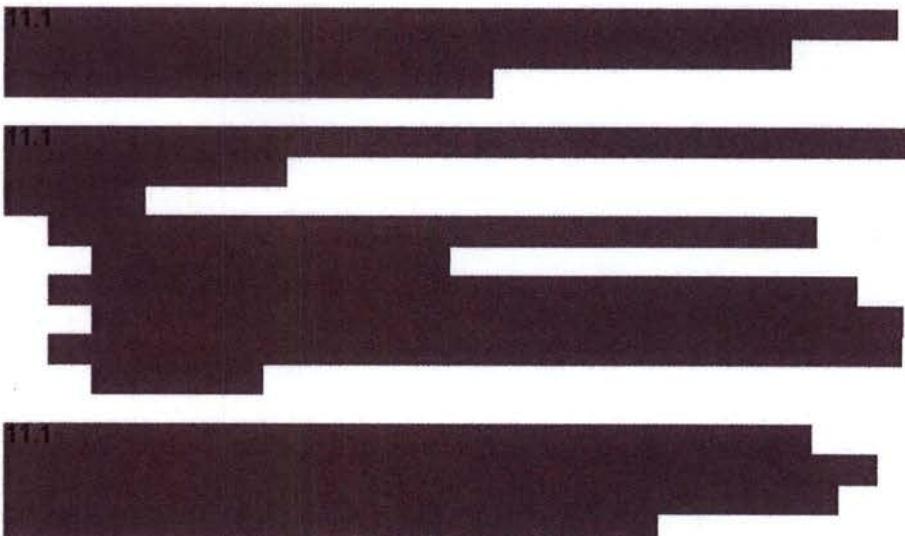
Advies:

[REDACTIE]

[REDACTIE]

Datum
3 november 2019
Kenmerk

Ad A)

Ad B)

Kennisnemen van de voorgestelde maatregelen om stikstofreductie realiseren

Ad C

Het RIVM heeft vanmorgen de resultaten gepresenteerd van het doorrekenen van resultaten van snelheidsverlaging. Dit lijkt voldoende stikstofverlaging op te leveren om de bouw van 75.000 woningen in 2020 mogelijk te maken.

De snelheidsverlaging is op twee manieren doorberekend:

1. Een algehele snelheidsverlaging op Rijkswegen naar 100 km/h. Dit levert ten minste 0,3 mol/ha/j op in ieder N2000 gebied. Gemiddeld levert dit 1,6 mol/ha/j op.
2. Een snelheidsverlaging op Rijkswegen die binnen 3 km van N2000 gebieden liggen naar 100 km/h. Dit levert ten minste 0,13 mol/ha/j op in ieder N2000 gebied. Gemiddeld levert dit 0,9 mol/ha/j op.

Voor de woningbouw is gemiddeld 0,3 mol/ha/j op, waarbij een spreiding bestaat tussen de 0,1 en 0,8 mol/ha/j.

Effectief betekent dit dat de stikstofdaling in ieder N2000 gebied verschillend zal zijn en dat je per N2000 gebied ook een andere hoeveelheid stikstof te verdelen

Datum
3 november 2019
Kenmerk

hebt. In veel gebieden zal dit voldoende opleveren, maar in specifieke regio's levert dit niet voldoende op. Dit speelt in ieder geval in de regio Den Haag-Leiden.

RIVM gaf twee belangrijke punten mee:

- Een landelijke boekhouding per N2000 gebied (en per hexagoon) is nodig om ook de cumulatie effecten goed bij te houden.
- Er moet gestuurd worden op welke projecten 'voorrang' krijgen. Je wilt voorkomen dat 10 villa's in de duinen de pot 'op snoepen', terwijl daar ook 200 woningen op verdere afstand voor hadden kunnen worden gebouwd.

Ad D) 1.1

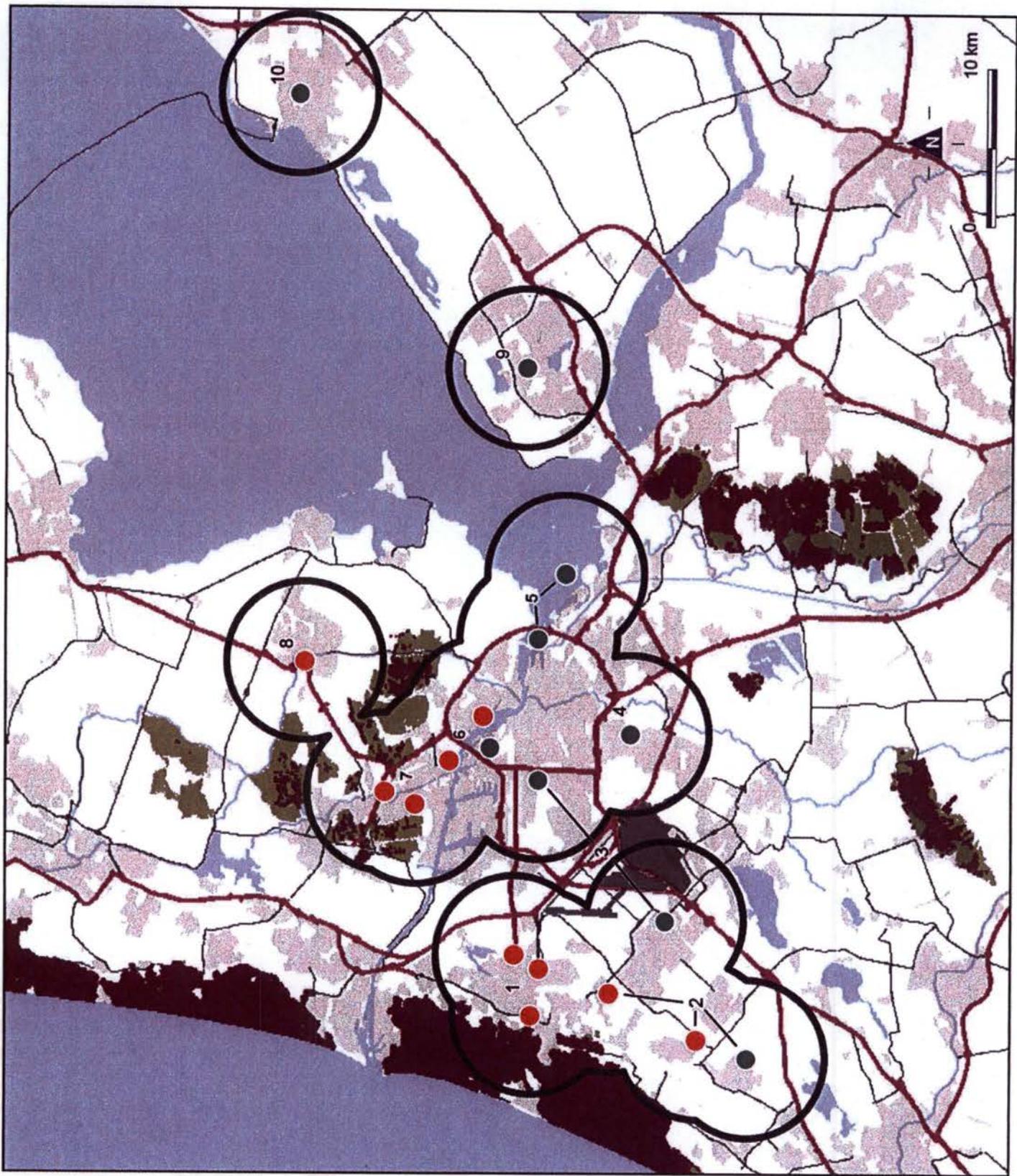

Legenda Groningen

- Natura 2000: Niet stikstofgevoelig
- Natura 2000: stikstofgevoelig
- zone 5km
- bebouwing
- Hoofdweg
- Provinciale weg
- locatie woondeal
- 1. Suikerunie terrein
- 2. Selwerd
- 3. Eemskaanaalzone

EBC

Legenda MRA
2002

- Natura 2000: niet stikstofgevoelig
- Natura 2000: stikstofgevoelig
- zone 5km
- bebouwing
- Luchthavengebied Schiphol
- Hooftweg
- Provinciale weg
- locatie woondeel
- potentieel risico

1. Haarlem Binnenstedelijk
2. Westflank Haarlemmermeer
3. Ontwikkeling Zuidwest
4. Amstelveen Kronenburg
5. Oostflank Amsterdam
6. Noordelijke IJ-oever
7. Zaandam, station en Kogerveld
8. Purmerend Stationsgebied
9. Verdichting Almere Centrum
10. Leidschendam Stationsgebied

Legenda MRDH

- Natura 2000: niet stikstofgevoelig
- Natura 2000: stikstofgevoelig
- zone 5km
- bebouwing
- Hoofdweg
- Provinciale weg
- locatie woondeal
- potentieel risico

Versnellingslocaties

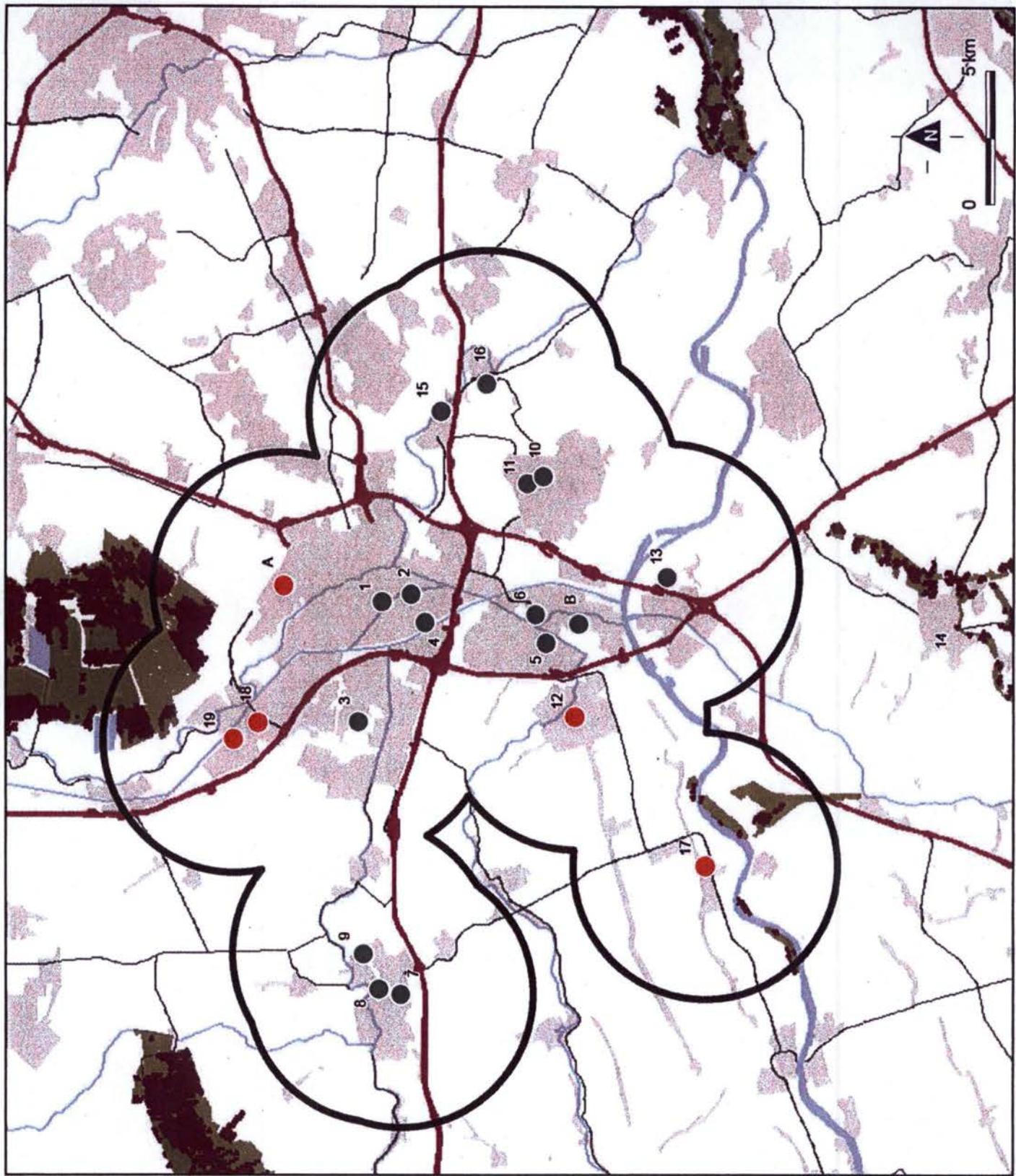
1. Leiden Campus
2. Zoetermeer Entreegebied
3. Den Haag CID/Binckhorst
4. Den haag Knop Moerwijk
5. Rijswijk Boogaard Plaspoelpolder
6. Delft Schieoevers
7. Schiedam Schieveste/A20 zone
8. Rotterdam, M4H/Nieuw Mathenesse
9. Rotterdam, Binnenstad
10. Rotterdam, Willemsas
11. Rotterdam, Stadionpark
12. Dordrecht/Zwijndrecht, Spoorzone

Versnelingslocaties

13. Leiden, Lammenschaanspark
14. Zoetermeer, Binnenstad
15. Rijswijk, Rijswijk-Buiten
16. Capelle a/d IJssel, Nieuw Rivium
17. Barendrecht, Stationsgebied
18. Lansingerland, Wilderszijde
19. Valkenburg

Wijkvernieuwing

20. Den Haag-Zuidwest
21. Rotterdam-Zuid
22. Schiedam

26
Legenda regio Utrecht

Natura 2000: niet stikstofgevoelig
Natura 2000: stikstofgevoelig

zone 5km

bebouwing

Hoofdweg

Provinciale weg

locatie woondeal

potentieel risico
(rood)

Versnellingslocaties

1. Beurshoek
2. Menwedekanaalzone
3. Overig deel Leidsche Rijn

4. Kanaalneiland

5. Nieuwegein City

6. Rijnhuizen

7. Middelland

8. Stationsgebied

9. Snellerpoort

10. Molenzoom

11. Houten Centrum

12. IJsselstein Binnenstedelijk

13. Hof en Haag

14. Broekgraaf

15. Van Dam Terrein

16. Odijsk West

17. Lopik Oost

18. Planetenbaan

19. Bisonspoor

Vitale Wijken

A. Utrecht Overvecht
B. Nieuwegein

Legenda regio Eindhoven

- Natura 2000: niet stikstofgevoelig
- Natura 2000: stikstofgevoelig
- zone 5km
- bebouwing
- Hoofdweg
- Provinciale weg
- locatie woondeal
- potentieel risico

1. Aarle
2. Brandevoort
3. Blixtenbosch
4. Ekenrooi Zuid,
5. Nuenen West
6. Meelhoven
7. Tongelse Akkers
8. Waalre noord
9. Zilverackers
10. Eindhoven Centrumgebied
11. Knoop XL

Ministerie van Binnenlandse Zaken en
Koninkrijksrelaties

Aan
Van

Minister
dROR

DGBRW
Directie Ruimtelijke Ordening
Contactpersoon
T 020 2000000

Datum
25 september 2019
Kenmerk
2019-0000510178

nota

Stand van zaken stikstofdossier: voorbereiding BO

Aanleiding/probleemstelling

- Op 25 september wordt het advies van het adviescollege o.l.v. Remkes tijdens een persconferentie bekend gemaakt. De woordvoerder van de Minister zal (nadat tijdens de afgelopen dagen en tijdens de APB op achtergrondbasis met journalisten is gesproken) hierbij aanwezig zijn om de stemming te peilen. Indien nodig wordt reactie voorbereid voor de minister, voor het geval ze donderdag in de Tweede Kamer door journalisten wordt bevraagd over commissie Remkes en effecten voor de woningbouw.
- De commissie Remkes adviseert nu uitsluitend over de korte termijn, een advies over nieuw te vormen beleid voor de lange termijn volgt.
- Op 3 oktober vindt een bestuurlijk overleg plaats waar besluitvorming voorligt om op korte termijn de toestemmingverlening te hervatten voor activiteiten die stikstofdepositie op Natura 2000 gebieden veroorzaken. Het advies van de commissie Remkes wordt verwerkt in de beslisnotitie voor het bestuurlijk overleg. Op 4 oktober bespreekt de MR dit onderwerp.
- Donderdag a.s. vindt een bewindspersonenoverleg plaats, waar u vervangen wordt door DGOW, waar naar verwachting beide documenten worden besproken.

Advies/actie

- Accordering van de BZK-inzet tijdens het overleg van bewindspersonen op 26 september (waaraan de DGOW namens BZK zal deelnemen)
- U ontvangt nog een exemplaar van het rapport van het adviescollege.

Toelichting

Als gevolg van de uitspraak van de Raad van State is een standstill ontstaan in de toestemmingverlening m.b.t. stikstofdepositie, met negatieve effecten voor ruimtelijke en economische ontwikkeling. Doel van de beslisnotitie is om besluitvorming te onderbouwen die op korte termijn weer toestemmingverlening mogelijk maakt. De hervatting van de toestemmingverlening op de korte termijn mag de ontwikkeling van een nieuw en duurzaam stikstofbeleid op de lange termijn echter niet tegenwerken.

T.b.v. het bestuurlijk overleg wordt een beslisnotitie voorbereid waarbij de verschillende onderwerpen worden toegelicht en besluiten worden voorgesteld.

Datum
25 september 2019
Kenmerk
2019-0000510178

Geadviseerd wordt om [REDACTED]

- A. [REDACTED];
- B. [REDACTED];
- a. [REDACTED];
- b. [REDACTED];
- c. [REDACTED];
- d. [REDACTED];
- e. [REDACTED];
- C. [REDACTED];

Ad A) [REDACTED]

Positie BZK: [REDACTED]

Ad B) [REDACTED]

Datum
25 september 2019
Kenmerk
2019-0000510178

Positie BZK:

Ad a.

H.

ord

de

Positie BZK:

Ad b)

H.

de

Positie BZK:

Ad c)

Datum
25 september 2019
Kenmerk
2019-0000510178

Positie BZK: [REDACTED]

d) [REDACTED]

Positie BZK: [REDACTED]

e) [REDACTED]

Positie BZK: [REDACTED]

C. [REDACTED]

Positie BZK: [REDACTED].

Betrokken BZK onderdelen
DGBRW: RO, Wm, B&E

Politieke context

Op 25 september wordt het rapport van het adviescollege o.l.v. Remkes gepresenteerd. Parallel daaraan wordt besluitvorming voorbereid over een aantal onderwerpen die relevant zijn om op korte termijn weer toestemmingen te kunnen verlenen voor allerlei ruimtelijke activiteiten. De verwachtingen over beide acties zijn (te) hoog. [REDACTED]

Datum
25 september 2019
Kenmerk
2019-0000510178

[REDACTED]

Op het terrein van bronmaatregelen is gecommuniceerd dat er geen taboes zijn. Vanuit de VVD-fractie is inmiddels wel meermaals naar voren gekomen dat een snelheidsverlaging niet tot de opties behoort.

Op donderdag 3 oktober is het Bestuurlijk Overleg voorzien waar de beslisnotitie en de Kabinet/reactie op het advies van Remkes worden besproken. 4 oktober is besprekking voorzien in de MR.

[REDACTED]

Ministerie van Binnenlandse Zaken en
Koninkrijksrelaties

Aan	Minister	DGBRW
Van	dRO	Directie Ruimtelijke Ordening
		Contactpersoon
		T [REDACTED]
		Datum
		25 september 2019
		Kenmerk

nota

Stand van zaken stikstofdossier; voorbereiding BO

Aanleiding/probleemstelling

- **Op woensdag 25 september**, voorafgaand aan het advies van de commissie Remkes, heeft u een nota ontvangen met de stand van zaken op het stikstofdossier.
- **Op maandag 30 september** is er een coalitieoverleg over het advies en te nemen besluiten over de aanpak op korte termijn.

Advies/actie

- Kennisnemen van de annotatie op de beslisnotitie voor het coalitieoverleg en bestuurlijk overleg van 3 oktober.
- Kennisnemen van de lopende acties voor de korte termijn m.b.t. woningbouw, te weten:
 - Knelpuntenanalyse woondealregio's om te bepalen waar snelheidsverlaging kan worden toegepast om woningbouw mogelijk te maken
- Kennisnemen van lopende acties m.b.t. circulaire bouw, te weten:
 - Reeds voorgenomen wetswijzigingen om circulaire bouw te bevorderen
 - Kennisdeling in netwerken op gebied van verschoning bouwketen

Toelichting

Coalitieoverleg en bestuurlijk overleg

De adviezen van de commissie Remkes zijn verwerkt in de besluitvorming die volgende week donderdag (3 oktober) voorligt in het Bestuurlijk Overleg. Deze beslisnotitie ligt tevens voor in het coalitieoverleg maandag. Een eerste annotatie heeft u woensdag 25 september ontvangen. Een samenvatting van het rapport is opgenomen in de bijlage.

In het bestuurlijk overleg ligt besluitvorming voor op de onderdelen:

- 1) Bronmaatregelen
- 2) Voorwaarden waaronder vergunningverlening te hervatten

Datum
25 september 2019
Kenmerk
2019-0000515671

3) Monitoring en evaluatie

Ad 1)

De discussie spitst zich toe op de vraag of het zinvol is om per direct bronmaatregelen te treffen, of hiermee te wachten tot de mogelijke consequenties verder zijn uitgewerkt.

Advies [1.1]

Ad 2)

Tijdelijke depositie

Projecten en plannen met een tijdelijke depositie in de aanlegfase kunnen onder bestaande regelgevingskader al doorgaan op basis van een ecologische onderbouwing. Voor woningbouwprojecten biedt dit een uitkomst.

Advies [1.1]

Intern salderen

Ten aanzien van intern salderen zijn meerdere varianten uitgewerkt.

Advies [1.1]

Extern salderen

Ook ten aanzien van extern salderen zijn meerdere varianten uitgewerkt.

Datum
25 september 2019
Kenmerk
2019-0000515671

[REDACTIE]
Advies [REDACTIE]

ADC-toets
[REDACTIE]

Advies [REDACTIE]

Lopende acties woningbouw voor de korte termijn

Naar aanleiding van het rapport Remkes is voorgesteld [REDACTIE]

Lopende acties met betrekking tot circulaire bouw en verschoning van de bouw

Ten aanzien van de bouw leunt het advies van Remkes sterk op het verschonen van de bouwketen door toepassen van modulaire en circulaire bouw. Ook vraagt hij aandacht voor klimaatadaptieve inrichting en bouw.

Dit zijn onderwerpen waar mede naar aanleiding van het klimaatakkoord al een aantal concrete stappen in gang zijn gezet. Zo is er al een aanpassing van de wetgeving met betrekking tot milieuprestatielijnen voorhanden, uiterlijk 15 oktober informeert u de kamer hierover.

Vanuit de sector is er al aandacht voor verschoning van de bouwketen. Het vakdepartement is hierover in contact met netwerkorganisaties en inventariseert op welke vlakken interventies vanuit het Rijk noodzakelijk zijn. Dit najaar vindt een congres plaats, BZK ondersteunt dit initiatief.

Datum
25 september 2019
Kenmerk
2019-0000515671

Bijlage

Samenvatting rapport Remkes

Het eerste advies van het adviescollege richt zich op de korte termijn, Remkes definieert dit als tot eind 2020. Belangrijkste vraag was onder welke voorwaarden op korte termijn toestemmingsverlening weer op gang kan komen.

Het adviescollege doet hiertoe twee aanbevelingen:

1. Zorg voor emissiereductie. Daarvoor moeten in alle sectoren maatregelen genomen. De sectoren moeten deze bijdrage leveren in een evenwichtige verhouding. Voorgestelde maatregelen:
 - a. Veehouderij – een selectieve, gebiedsgerichte en doelgerichte reductie van de ammoniakemissie. Provincies moeten hierin de regie pakken. Daarnaast moeten innovatieve ontwikkelingen sneller worden geïmplementeerd.
 - b. Mobiliteit – snelheidsverlaging op Rijks- en provinciale wegen.
 - c. Industrie – provincies moeten onderzoek doen naar de negatieve bijdrage van de industrie en de mogelijke oplossingen. De chemie is hierbij nog buiten beschouwing gelaten.
 - d. Bouw – meer modulair, energieneutraal, circulair en natuurinclusief bouwen. Advies is om dit in aanbestedings- en vergunningsvooraarden mee te nemen.
2. Herstel van de natuur. Zet vol in op natuurherstelmaatregelen.

Daarnaast geeft het adviescollege aan dat zij lange vergunningprocedures niet wenselijk acht voor projecten/plannen met een kleine stikstofbijdrage of voor projecten/plannen die alleen een tijdelijke toename van emissies kennen.

Het adviescollege staat positief tegenover een nieuwe drempelwaarde op het moment dat voldoende maatregelen zijn genomen voor de natuur.

Het adviescollege geeft ook een reactie op de interbestuurlijke notities:

1. Sturen op stikstofdepositie – het verminderen van de ambities op Natura-2000 wordt een niet-realistische oplossingsrichting geacht.
2. Intern en extern salderen – het adviescollege adviseert bij beide varianten af te romen om ruimte voor de natuur te geven. Bij intern salderen zou dit wel minder vergaand kunnen zijn. Regie vanuit de overheid is wel van belang.

Datum
25 september 2019
Kenmerk
2019-0000515671

3. ADC-toets – wordt gewaarschuwd voor te hoge verwachtingen.
Daarnaast wordt aangegeven dat de compensatie in principe binnen de bestaande Natura-2000 moet worden gedaan.
4. Afwegingskader – het adviescollege betrekt dit in de opdracht van fase 2.

Ministerie van Binnenlandse Zaken en
Koninkrijksrelaties

Aan	Minister voor Milieu en Wonen	Contactpersoon 10.2.e
Van	Stikstof team	T 10.2.e
		Datum 20 november 2019
		Kenmerk 2019-0000621116

nota

Stikstof - gebiedsgerichte aanpak, ondersteuning en
woondealregio's

Aanleiding

Update laatste stand van zaken rondom gebiedsgerichte aanpak en ondersteuning van gemeenten en provincies. Daarbij ook specifieke aandacht voor uw rol in de woondealregio's.

Advies/actie

11.1

Kern

Deze nota biedt de laatste stand van zaken op:

1. Tijdspad voor vergunningverlening

De vergunningverlening op basis van de maatregelen van 13 november kan starten nadat de Spoedwet is aangenomen en de maatregelen zijn geïmplementeerd. Naar verwachting zal dit op zijn vroegst op 1 februari zijn.

2. Gebiedsgerichte aanpak

De provincies hebben het voortouw in het vormgeven van de gebiedsgerichte aanpak. **Buiten reikwijdte**

3. Aanjagen vergunningverlening

BIJ12 gaat via RVO worden ondersteund met een groep stikstofexperts. Zij zullen gemeenten en provincies gaan ondersteunen bij de vergunningverlening. Goede ondersteuning is nog afhankelijk van het afronden van de discussie over beleidsregels intern en extern salderen.

4. Inzet BZK in het aanjagen

Het Expertteam Woningbouw helpt nu al gemeenten bij specifieke casuïstiek – ook gericht op stikstof. De inzet van het Expertteam wordt uitgebouwd. Ook de website van de directie woningmarkt zal actief worden ingezet.

5. Woondeals en stikstof

11.1

Datum
20 november 2019
Kenmerk
2019-0000621116

Toelichting

1. Tijdspad voor vergunningverlening

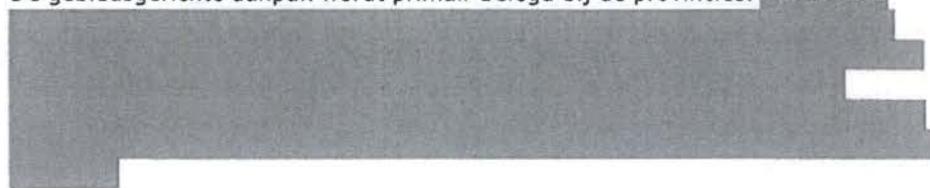
- Om het pakket met de snelheidsverlaging concreet om te zetten naar de vergunningverlening voor woningbouw dient de Spoedwet nog door beide Kamers te worden aangenomen en dienen de maatregelen geïmplementeerd te worden.
- Naar verwachting zal de Spoedwet op korte termijn worden aangeboden aan de Kamer. Het Raad van State advies is inmiddels ontvangen. Daarbij wordt er naar gestreefd om de wet nog voor de kerst door beide Kamers te laten goedkeuren.
- De implementatie van de snelheidsmaatregelen (aanpassen bebording) zal nog enige tijd kosten. De minister van I&W werkt aan het tijdpad, maar de verwachting is dat dit niet voor 1 februari gereed zal zijn.
- Tot die tijd kunnen er dus geen vergunningen op basis van gecreëerde stikstofruimte afgegeven kunnen worden.

Inhoud Spoedwet

- In de Spoedwet wordt de systematiek gecreëerd om stikstofruimte te verdelen en – op een later moment – een drempelwaarde in te stellen.
- Daarnaast worden de maatregelen uit het pakket van 13 november vastgelegd in de wet.
- In de Spoedwet wordt ook gekeken naar de mogelijkheid de stikstofdepositie zo efficiënt mogelijk te verdelen.

2. Gebiedsgerichte aanpak

De gebiedsgerichte aanpak wordt primair belegd bij de provincies. *Buiten reikwiede*

3. Aanjagen vergunningverlening

Het is van belang dat de mogelijkheden die er nu al wel zijn om vergunningen te verlenen ook daadwerkelijk gebruikt worden. LNV is bezig met het verder versterken van BIJ12 (uitvoeringsorganisatie van de provincies) via RVO door middel van een team van stikstofexperts. Dit team gaat gemeenten en provincies ondersteunen bij het versnellen van de vergunningverlening. Daarnaast zullen zij regiobijeenkomsten gaan organiseren om relevante kennis over het vergunningverleningsproces over te dragen. Vanuit BZK zullen we ook aansluiten bij deze regiobijeenkomsten en input leveren op de vormgeving (met als voorbeeld de PFAS-werkconferenties).

Bij specifieke vragen over woningbouw wordt ook de koppeling gemaakt met het Expertteam Woningbouw (zie hieronder). Dit zal met name gelden voor vragen die bij gemeenten en provincies worden opgehaald en die via de helpdesk van BIJ12 binnenkomen.

Datum
20 november 2019
Kenmerk
2019-0000621116

Om goed te kunnen aanjagen moet wel de discussie met de provincies over de beleidsregels intern en extern salderen zijn afgerond. De verwachting is dat dit rond 9 december zal zijn afgerond.

4. Inzet BZK - aanjaagteam

Expertteam woningbouw

Het expertteam woningbouw helpt nu al gemeenten wanneer processen vast lopen of wanneer er specifieke kennis nodig is – ook op het gebied van stikstof. De inzet van het Expertteam op stikstof wordt uitgebouwd, zodat zij nog actiever gemeenten kunnen helpen. Daartoe wordt ook een kaart gedeeld met het expertteam met de Natura 2000 gebieden en 'bufferzones' daaromheen om inzichtelijker te maken welke gemeenten in een lastige situatie zitten. Het Expertteam zal die gemeenten ook gaan benaderen.

Ook initiatiefnemers kunnen zich bij het expertteam melden wanneer zij tegen problemen aanlopen bij de gemeente of provincie. Het Expertteam kan dan contact opnemen met de desbetreffende gemeente of provincie.

Overige communicatie

Interdepartementaal wordt gewerkt aan de website aanpak-stikstof.nl. Deze is op dit moment nog niet live. De eigen website van de directie woningmarkt (woningmarktbeleid.nl) wordt ook gebruikt voor communicatie specifiek op het snijvlak van woningbouw en stikstof.

5. Woondeals en stikstof

De woondeals zijn in het voorjaar afgesloten, met daarbij de afspraak om minimaal twee keer per jaar de voortgang van de afspraken te monitoren. Met alle woondealregio's zijn periodiek overleggen op directeuren en DG-niveau om de voortgang te bespreken. Het streven is om deze bestuurlijke momenten één keer per jaar in aanwezigheid van de minister te laten plaatsvinden, als bestuurlijk overleg en/of werkbezoek. In het voorjaar is het voornemen om deze bezoeken weer in te plannen met de minister van BZK. Over deze planning en de voortgang van de woondeals wordt u separaat geïnformeerd.

De vijf regio's zijn allemaal op eigen manier aan de slag gegaan met het stikstofvraagstuk en zijn wisselend gevorderd in hun aanpak – zie een uitgebreide toelichting hieronder.

11.1

Zuidelijke Randstad

In de Zuidelijke Randstad zit de kustregio (Hoek van Holland, Den Haag en Valkenburg) in een lastige situatie. De voortgang van de woningbouw loopt in deze regio het grootste risico, door de ligging van de Natura 2000, de belasting

Datum
20 november 2019
Kenmerk
2019-0000621116

van de gebieden en de beperkte mogelijkheden voor saldering en compensatie. De Haagse regio wordt ondersteund in de voorbereiding voor een ADC-toets om de woningbouw los te trekken.

Advies: 11.1

Regio Eindhoven

Eindhoven heeft veel projecten met een stikstofdepositie in Natura 2000. De snelheidsverlaging biedt daar ruimte voor 2020. Op dit moment wordt geïnventariseerd waar de problemen precies zich precies voordoen en of er nog mogelijkheden zijn om extern te salderen met bijv. agrarische ondernemingen in de regio.

Advies: 11.1

Metropoolregio Amsterdam

In de MRA hebben met name Zaanstad en Haarlem een lastige situatie. De gemeente Zaanstad is zelf voortvarend aan de slag met het vraagstuk, maar geeft aan dat de genomen snelheidsverlagingen niet voldoende soelaas beiden. De provincie heeft nu het voortouw genomen om in beeld te brengen waar de problemen zich voordoen.

Advies: 11.1

Regio Utrecht

Signalen uit de regio Utrecht lijken positief, maar het is niet duidelijk of ze de gevlogen van de stikstofproblematiek al goed in beeld hebben.

Advies: 11.1

Groningen

Groningen heeft uit verschillende berekeningen 0,00 gekregen en heeft geen problemen om projecten doorgang te laten vinden. Een eventueel bezoek aan Groningen kan op een later moment in de tijd plaatsvinden.

Advies: 11.1

Ministerie van Binnenlandse Zaken en
Koninkrijksrelaties

Aan	Minister voor Milieu en Wonen	DGBRW Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
Van	[REDACTED]	Contactpersoon [REDACTED]

Datum
8 november 2019

Kenmerk
2019-0000597173

Bijlage(n)
1

Samengewerkt met
- B&E
- RO
- WM

nota

Catshuisoverleg met bouwers

Aanleiding

Aanstaande dinsdag 12 november neemt u deel aan het Catshuisoverleg met de bouwers en de MP.

Advies/actie

Er is geen agenda met tijdsloten. Wel kunt u:

1. Kennisnemen van

De uitkomst van het gesprek tussen Bouwend Nederland, VNO-NCW en MKB Nederland met de MLNV op maandag 28 oktober jl., waar is besproken hoe de bouwsector te lijden heeft onder de stikstofcrisis en partijen het verzoek hebben gedaan per direct een drempelwaarde in te stellen voor de woningbouw.

2. Kennisnemen van

Oproep aan Bouwend Nederland om commitment te tonen aan stikstofreductie binnen de eigen sector.

3. Kennisnemen van

De stand van zaken met betrekking tot PFAS.

4. Kennisnemen van

PM lijst met genodigde bouwers (bijlage).

Kern

Algemeen beeld

Als gevolg van de stikstofproblematiek dreigt een flinke dip in de nieuwbouw van woningen. De prognose is dat in 2019 en 2020 de vergunningverlening terugvalt tot 47 duizend woningen.

1. Gesprek Bouwend NL, VNO-NCW en MKB NL met MLNV op 28 oktober jl.

De voorzitters van Bouwend NL en VNO-NCW hebben mede uit naam van MKB NL een gesprek gehad met MLNV waarin zij hun zorg uitspraken voor een nieuwe bouwcrisis. Het bedrijfsleven heeft het gevoel dat de complexiteit op het landbouwdossier een adequate oplossing voor andere sectoren in de weg staat. Omdat orderportefeuilles leegraken voorzien partijen grote problemen voor ondernemers in de bouw en Infra. Om verlichting te bieden in deze situatie

Datum
8 november 2019
Kenmerk
2019-0000597173

verzoeken zij MLNV per direct een drempelwaarde in te stellen, specifiek voor de woningbouw. MLNV heeft toegezegd dit te onderzoeken.

2. Oproep aan Bouwend NL om stikstofreductie binnen de eigen sector te bevorderen

Op dit moment werkt het kabinet aan een drempelwaarde voor de woningbouw. Dit betekent dat Nederland keuzes moet maken: bijvoorbeeld een integrale snelheidsverlaging om woningbouw mogelijk te maken.

De bouw draagt bij aan de uiteindelijke oplossing door het bouwen van emissiearme huizen en het verduurzamen van de gebouwde omgeving. De bouwsector kan zelf ook per direct al actie ondernemen om stikstof terug te dringen. Omdat deze crisis niet alleen een probleem van de landbouw is maar iets vraagt van de hele samenleving geeft Bouwend NL een zeer sterk signaal af wanneer zij uitdragen op welke manier de bouwsector zelf al per direct bijdraagt aan het verlagen van de stikstofdepositie. Bijvoorbeeld door:

- Slim om te gaan met het aan- en afvoeren van mensen en materiaal naar en van de bouwplaats;
- Zoveel mogelijk gebruik te maken van bouwmaterieel dat voldoet aan de meest recente emissienormen;
- Bij te dragen aan de lobby voor de ontwikkeling van elektrisch bouwmaterieel;
- Simpele ingrepen zoals een aggregaat niet de hele dag stationair te laten draaien;
- Het bevorderen van houtbouw en modulaire bouw waar mogelijk.

Advies

[REDACTIE]

[REDACTIE]

3. De stand van zaken met betrekking tot PFAS.
Maandag volgt op basis van de laatste actualiteiten en in lijn met de Kamerbrief een overzicht van acties en concrete voorbeelden.

Toelichting

Datum
8 november 2019
Kenmerk
2019-0000597173

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

Stikstofproblematiek; overleg SG's van BZK, DEF, LNV, IenW d.d. 11-9, 18.00 uur
Informerende notitie voor de SG van BZK

Ter voorbereiding op genoemd overleg het volgende.

Sinds de uitspraak van de Raad van State op 29 mei jl. over het Programma Aanpak Stikstof (PAS) wordt door de verschillende departementen, samen met de andere overheden, gezocht naar oplossingen voor de ontstane patstelling. Een patstelling die momenteel inhoudt dat ontwikkelingen in de nabijheid van Natura 2000-gebieden eigenlijk niet of nauwelijks mogelijk zijn, en deels afhankelijk worden gemaakt van structurele bronmaatregelen. Wat betreft de woningbouw is daarbij relevant dat stikstofdepositie slechts zeer beperkt aan de orde is, en vooral optreedt tijdens de realisatiefase. Oftewel: woningbouw (zowel grote bouwlocaties als kleinschalige ontwikkelingen met een beperkt aantal woningen) heeft vooral last van de depositie die door andere sectoren wordt veroorzaakt, zoals de veestapel of infrastructuur. Mede om die reden wordt door verschillende partijen zoals Bouwend NL, de Neprom maar bijvoorbeeld ook D66, een "vrijstelling" van de stikstofregels bepleit voor woningbouw.

Voor een effectieve aanpak van de problematiek (en voor draagvlak) is een gezamenlijke inspanning van de departementen (en gemeenten en provincies) noodzakelijk.

[redactie]
En er komt veel druk op de reductie van de veestapel, waarbij de percentages wisselen. Dat bronbeleid nodig is, is geen discussie, maar ook hiervoor geldt dat een gezamenlijke aanpak en afstemming gewenst is.

Op verzoek van het kabinet is het adviescollege Stikstofproblematiek o.l.v. Remkes ingesteld met de opdracht om met aanbevelingen en oplossingsrichtingen te komen over hoe om te gaan met vergunningverlening. Het college komt eind september met een advies voor de korte termijn te komen over de mogelijkheden en onmogelijkheden voor vergunningverlening voor (nieuwe) activiteiten rondom Natura 2000-gebieden. Standpuntbepaling door het bestuurlijk overleg is begin oktober voorzien. Daarnaast gaat het adviescollege aan de slag met adviezen voor de langere termijn.

Beeldvorming in de media is dat het land "op slot zit" en het kabinet vooral nadenkt. Daarbij helpt het niet dat tussen de betrokken overheden geruime tijd is gediscurssieerd over de inhoud van een TK-brief (met de resultaten van een inventarisatie van de problematiek) en de brief slechts beperkt oplossingen biedt voor de korte termijn. A.s. vrijdag wordt de brief naar verwachting geacordineerd door de MR.

A.s. donderdag is coalitieoverleg geland.

Ministerie van Binnenlandse Zaken en
Koninkrijksrelaties

DGBRW
Ministerie van Binnenlandse
Zaken en Koninkrijksrelaties

Contactpersoon
10.2.e

Datum
8 november 2019

memo

Investeringsclaim Bodemsanering en PFAS groep In BRO

Best Erik jan,

Hierbij de gevraagde onderbouwing van de Investeringsclaim op de aanvullende post stikstof waarover FEZ regie voert voor de versnelde opname bodemverontreiniging inclusief gegevens van de PFAS-groep In BRO per 01 jan 2021.

Aanleiding:

Het programma Basisregistratie Ondergrond (BRO) is goed op schema, de Infrastructuur staat en de basisregistratie kan verder gevuld en uitgebreid worden conform planning. Naar aanleiding van de ontwikkelingen met betrekking tot PFAS en de uitkomst van het onderzoek naar aanleiding van de motie Ronnes-Van Gerven (Kamerstukken II, 34 864, nr.19, december 2018,) Heeft M opdracht gegeven aan het programma BRO om te onderzoeken wat de impact is van het met de hoogste prioriteit opnemen van gegevens over bodemverontreiniging inclusief gegevens van de PFAS-groep en een landsdekkende uniforme bodemkwaliteitskaart in de basisregistratie ondergrond (BRO).

Scope:

Opname gegevens bodemverontreinigingen en PFAS groep in de basisregistratie ondergrond (BRO). Realisatie en operationele implementatie van wettelijke standaarden en ketensystemen (BHP, LV BRO en loketten) per 01 jan 2021.

- Standaarden voor gegevens bodemverontreinigingen en PFAS groep - uniform, landsdekkend, centrale borging meetgegevens voor de Grondwater, Grond, Bagger en Oppervlakte water*.
- Standaard en richtlijn voor de kartering van bodemkwaliteitskaarten - uniform, landsdekkend, reproduceerbaar en auditeerbaar.
- Standaard voor grondverplaatsing c.q. mutatie van locatie van grondpartijen.
- Werkende ICT ketensystemen BHP, LV BRO en loketten.
- Validatie tool die checked of aangeleverde gegevens voldoen aan de wettelijke standaard(en)
- Wetgeving AmvB, MR en KB voor registratieobjecten bodemverontreinigingen en PFAS groep.
- Wettelijk geregelde aanleverplicht, gebruiksplicht en terugmeldplicht voor bestuursorganen en door M aan te wijzen rechtspersonen.
- Herprioritering van registratieobjecten tranche 3 en 4.

Datum
8 november 2019

Buiten scope:

- Opstellen van een nieuwe PFAS Norm
- Uniforme bemonstering handelingskader PFAS, veld en lab analyse normen
- Toezicht en handhaving op handelingskaders en normen

Planning

Standaardisatie proces: Gegeven het doel om de hele keten op 1 januari 2021 werkend te hebben zullen de standaarden horend bij bovengenoemde registratie objecten voor de zomer 2020 (eind juni/begin juli) gereed moeten zijn.

Bouw ketensystemen: Onder de aanname dat Standaardisatie Tranche 3 afrond voor 1 maart 2020 en de Nieuwe standaarden voor PFAS binnen de periode maart 2020 – juli 2020 aanlevert. Start de bouw medio juli 2020 eerst met de meetgegevens grondwater en daarna voor Grond en Badderspecie en oppervlakte water. Als laatste en op zijn vroegst medio november 2020 kan gestart worden met de bouw van de ketensystemen voor opname en verstrekking van de bodemkwaliteitskaart in de basisregistratie ondergrond (BRO). Deze kaart dient dan wel gemaakt zijn door de bronhouders (gemeenten, provincies) en digitaal aangeleverd te kunnen worden. De verwachting is dat ketensystemen voor de bodemkwaliteitskaart medio februari/maart 2021 volledig operationeel zijn.

Kostenschatting:

Additionele Investeringskosten opname PFAS groep 2020:

Standaardisatie proces:	in miljoen euro
--------------------------------	------------------------

Standaardisatie proces:	in miljoen euro
Geonovum / SIKB	3,5
Inhuur domein experts werkveld	1,5

SubTotaal 5,0

Bouw ketensystemen

LV BRO	2,9
BRO Loket	1,9
BHP (Bronhouderportaal)	0,4
PDOK	0,4
<i>SubTotaal</i>	5,6
Totaal	10,6

Structureel beheerbudget

Hierboven op komt nog een structureel beheerbudget van 2 miljoen euro per jaar voor de ketensystemen.

Datum
8 november 2019

Op basis van de resultaten van het onderzoek inzake het opnemen van informatie over bodemverontreinigingen in de Basisregistratie Ondergrond is er een raming gemaakt van de investeringskosten van 5 á 10 miljoen euro en 2 miljoen euro structureel.

Het totale investeringsbudget voor het opnemen van bodemverontreinigingen inclusief gegevens van de groep PFAS en een landsdekkende uniforme bodemkwaliteitskaart in de basisregistratie ondergrond (BRO) komt op 15 á 20 miljoen euro plus 4 miljoen euro structureel.

Gegeven dat deze investeringsclaim een onderdeel is van de 500 miljoen euro op de aanvullende post stikstof waarover FEZ regie voert. En BZK in de begroting de additionele structurele beheerkosten dekt.

Randvoorwaarden:

- Zeer intensieve en goede samenwerking tussen SIKB, Geonovum en IHE in het standaardisatie proces.
- Daar waar mogelijk hergebruik van bestaande standaarden bodemverontreinigingen en die uitbreiden met PFAS groep; Grondwater – IMBRO-GAR, Grond en Badderspecie – SIKB 0101, Oppervlakte water IHE Aquo.
- Mobiliseren, actieve betrokkenheid en positieve constructieve bijdrage van het stakeholdersveld zowel publiek als privaat van de milieusector. Deze sector is vele malen groter dan huidige sectoren binnen de BRO zoals b.v. de grondwater- en/of GWW -sector.
- Inhoudelijke betrokkenheid en ondersteuning vanuit vereniging kwaliteitsborging bodembeheer (VKB), VVMA (Vereniging van Milieu Adviesbureaus), NL Ingenieurs, Expertisecentrum PFAS en KWR.
- Draagvlak vanuit beleid en medeoverheden VNG, IPO, RWS, Bodem+ en Platform Overheid en Kwaliteit Bodembeheer (POKB)
- Wetgevingsproces dient te worden versneld. Huidige proces van wijziging AmvB, regelingen en KB is ca. 15 maanden. Adagium "Nood breekt wetten"

Risico's:

Technisch Inhoudbaar:

- Verwachtingsmanagement een basisregistratie lost niet het PFAS probleem op. We registreren slecht de gegevens beter conform een standaard, landelijk op een uniforme wijze en met een wettelijk ingeregd kwaliteitsproces en bestuurlijke verantwoordelijkheid.
- Opname van historische PFAS gegevens kan afgezien van nut, wat zeer discutabel is, ook zeer kostbaar zijn.
- PFAS groep bestaat uit 4000 stoffen binnen de wetenschap is nog onduidelijk welke stoffen precies PFAS zijn en welke niet. Wie bepaald welke stoffen we moeten opnemen in de standaarden.

Procesmatig

- Scope programma uitbreiden binnen hetzelfde budget en tijd is strijdig met advies BIT en Elias. Mag alleen onder voorwaarde extra

Datum
8 november 2019

- budget en tijd alsmede herprioritering van huidige en geplande werkzaamheden.
- Herprioriteren van registratieobjecten uit tranche 3 en 4 naar een of twee jaar later kan leiden tot frustratie en verlies van draagvlak betrokken medeoverheden en bedrijven. Vraagt om goede uitleg en communicatie.
 - Never chance a winning team - Goed ingewerkt, ervaren en efficiënt ICT bouwteam capaciteit voor 5-7 registratie objecten per jaar. Een extra nieuw bouwteamernaast inzetten wat ingewerkt moet worden is een groot risico. Dit vraagt veel capaciteit van het huidige team om ze in te werken. Het risico ontstaat dat beiden bouwteams niet productief zijn en ervaren medewerkers gefrustreerd raken en vertrekken.
 - Tevens is de vraag of er op de huidige overspannen ICT detacheringsmarkt überhaupt capaciteit aanwezig is, laat staan met kennis van basisregistraties, GIS, ondergrond en complexe 3D registratieobjecten en modellen.
 - De geharmoniseerde en gestandaardiseerde meetgegevens dienen eerst te zijn opgenomen in de basisregistratie alvorens het nut heeft om een landsdekkende bodemkwaliteitskaart te maken.

Met vriendelijke groet,

10.2.e

Ministerie van Binnenlandse Zaken en
Koninkrijksrelaties

TER BESPREKING

Aan de Minister
Van dRO

DGBRW

Directie Ruimtelijke Ordening

Contactpersoon [REDACTIE]

Datum

23 oktober 2019

Kenmerk

2019-0000563028

nota

Woningbouw en de stikstofproblematiek

Aanleiding

- Vanuit de bouwsector wordt steeds nadrukkelijker gevraagd om maatregelen zodat (woning)bouwontwikkelingen door kunnen gaan ondanks een (geringe) stikstofdepositie die vaak tijdens de realisatiefase speelt.
- De huidige mogelijkheden bieden volgens de belangenorganisaties zoals NEPROM en Bouwend NL onvoldoende soelaas en worden bovenal te weinig gebruikt.
- Naast de stikstofproblematiek spelen ook de PFAS-regels (verantwoordelijkheid IenW) mee.
- Over beide onderwerpen wordt a.s. woensdag gedemonstreerd in Den Haag.

Advies/actie

U wordt geadviseerd om:

- samen met de Stas van IenW in gesprek te gaan met dhr. Koolker (initiatiefnemer van de demonstratie van de bouwsector op 30 oktober). Voor het gesprek (woensdag, 13.15 uur) is tevens de minister van LNV uitgenodigd;
- bij de demonstratie aanwezig te zijn en daar te spreken (de concept spreeklijn is bijgevoegd).

Kern

De ontwikkeling op het stikstofdossier van de afgelopen maanden heeft nog niet geleid tot een adequate oplossing voor de bouwsector. Door de problematiek met PFAS ontstaat nu een stapeling van regelgeving die de bouw verder afremt.

Stand van zaken

- Met de TK-brief van 4 oktober over de aanpak van stikstof zijn weer bouwactiviteiten mogelijk zonder uitstoot (0,00 in de Aerius calculator) of kunnen vergunningen worden voorbereid (intern of extern salderen). Het concrete effect hiervan voor de bouwsector is nog niet bekend.
- Conform de brief wordt een verkenning uitgevoerd naar de mogelijkheden van een drempelwaarde (varianten zijn onder meer een drempelwaarde voor sectoren of voor tijdelijke deposities). Daarbij kan gebruik worden gemaakt van voorstellen uit een rapport dat door de belangenorganisaties in de bouwsector op 17 oktober aan de Stas is aangeboden. ■■■

Datum
23 oktober 2019
Kenmerk
2019-0000563028

11.1

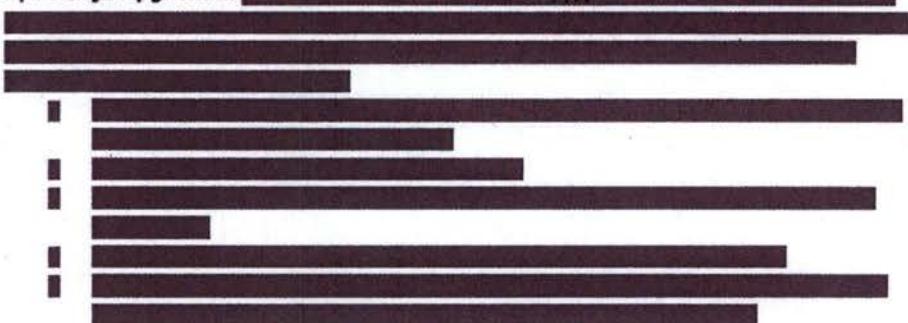
Daarnaast is voor een meer structurele aanpak van het stikstofprobleem (in relatie tot woningbouw) een benadering nodig die meer gericht is op processturing en innovatie. De mogelijkheden om de stikstofuitstoot voor de woningbouw te beperken zijn te vinden in:

- verduurzaming en aardgasvrij maken van de gebouwde omgeving;
- efficiëntere logistiek in de bouwfase en verschoning van de bouwketen (elektrisch bouwmaterieel).

Voor beide onderwerpen geldt dat dit reeds ingezette ontwikkelingen zijn dankzij de uitvoering van het klimaatakkoord. Daarbij ligt het accent nu nog op het gebouw zelf en niet op de werkwijze. We onderzoeken hoe dit verder kan worden uitgewerkt en welke (financiële) mogelijkheden er zijn om de beoogde innovatie te versnellen, waarmee ook meer ruimte komt voor (woning)bouwontwikkelingen. Of samenhangend hiermee een (tijdelijke) drempelwaarde mogelijk of nodig is, valt dan nog te bezien.

Demonstratie woensdag 30 oktober

In verband met uw aanwezigheid bij de demonstratie is bijgaande concept spreeklijn opgesteld.

Politieke context

Verwacht wordt dat de problematiek rond de stagnerende (woning)bouw volgende week ook aan de orde komt tijdens de begrotingsbehandeling van BZK. In dat verband wordt een brief aan de kamer voorbereid waarin uw inzet wordt geschatst.

Ministerie van Binnenlandse Zaken en
Koninkrijksrelaties

Aan	Minister	DGBRW
Van	DRO	Directie Ruimtelijke Ordening

Contactpersoon
T 10.2.e

Datum
9 oktober 2019
Kenmerk
2019-0000534337
Bijlage(n)
1

nota

Voorbereiding plenair TK-debat over stikstofproblematiek

Aanleiding

Op 17 oktober is een plenair TK-debat over de (aanpak van de) stikstofproblematiek. Deze nota + bijlage dient ter voorbereiding daarvan.

Kern

Tijdens het debat ligt het accent op het advies van het Adviescollege Stikstofproblematiek van 25 september en de reactie hierop met de TK-brief van 4 oktober. Met de brief wordt een mix van maatregelen beoogd die gericht zijn op de reductie van stikstofemissies en natuurherstel enerzijds, en mogelijkheden voor vergunningverlening anderzijds. Met verschillende instrumenten zoals ecologische onderbouwing, intern/extern salderen en de ADC-toets worden ruimtelijke ontwikkelingen waaronder woningbouw ondersteund. Daarmee zijn we er nog niet. Verdere ontwikkeling zoals de invulling van de gebiedsgerichte aanpak en het bepalen van een drempelwaarde zijn nodig om extra impulsen te geven aan de woningbouwambities.

Politieke context

De coalitiepartijen tonen zich tevreden met de voorgestelde maatregelen, waarbij D66 wel oproept om tempo te maken. De oppositie is kritisch. Vooral GL laat van zich horen en spreekt van een "boterzachte" en "niet-concrete" aanpak. SP en SGP betwijfelen of de vrijwillige en voorzichtige aanpak wel voldoende vaart oplevert. De PVV spreekt over "broddelwerk"; de PvdD noemt het "slappe hap".

Maatschappelijk krachtenveld

Landbouworganisaties zijn blij dat er geen verplichte sanering komt, maar hekelen het feit dat bedrijven niet meer kunnen uitbreiden. De provincies en Unie van Waterschappen zijn positief, maar de VNG ziet niet in hoe gemeenten op korte termijn weer vergunningen kunnen gaan afgeven. Vanuit de bouwsector en werkgeversorganisaties wordt gevraagd om snelle invoering van een drempelwaarde. FNV en CNV vinden dat de stilgelegde projecten niet worden "vlotgetrokken". De ANWB is positief. Natuur- en milieuorganisaties zijn gematigd positief. Ze zijn blij dat de urgentie nu wordt ingezien, maar missen soms "harde keuzes" en "concrete plannen". MOB is zeer kritisch en spreekt van een "zwak compromis".

Vervolgproces

In vervolg op de TK-brief wordt verkend of een drempelwaarde mogelijk is voor projecten of activiteiten met kleine stikstofdeposities. Daarvoor zullen

Datum
9 oktober 2019
Kenmerk
2019-0000534337

(bron)maatregelen worden uitgewerkt. Buiten reikwijdte

Dossier t.b.v. debat

Ter voorbereiding op het debat is een dossier bijgevoegd, dat komende week nog zal worden aangevuld. Hierin zijn een concept-spreektekst opgenomen, specifiek gericht op de relatie met woningbouw, en enkele fact sheets en Q&A's. Door het ministerie van LNV wordt een algemeen dossier voorbereid ten behoeve van de direct betrokken bewindspersonen (LNv, IenW, BZK). Dit zal separaat nog aan u worden toegezonden.

11.1

Verslag BZK-overleg Stikstof 21 oktober 2019

Datum 21 oktober 2019; 13:00-14:00

Locatie TM Z 20.408

Vergaderpunten

1. Opening

[10.2.e] (RVB) neemt deel aan het overleg als vervanging voor [redacted] die op vakantie is tot 30 oktober.

2. Acties

De acties van de vorige week zijn besproken en hoeven niet meer bewaakt te worden.

3. Terugkoppeling plenair debat

Vorige week donderdag 17 oktober heeft het plenair debat stikstof plaatsgevonden. Er zijn tijdens het debat weinig vragen gesteld met betrekking tot het stikstofdossier van BZK.

Gezien de urgentie voor de woningmarkt is het zorgelijk dat zowel de kamer als de media weinig aandacht besteden aan de impact van de stikstofuitspraak van de woningmarkt. [10.2.e] [11.1]

Het planteam heeft besloten om via meerdere kanalen in te zetten op een **sectorSpecifieke aanpak** voor de woningbouw. Zo zou er gewerkt moeten worden aan een eigen beleidslijn; dit parallel aan het generieke stikstofprogramma. Dit zou er bijvoorbeeld toe kunnen leiden dat er regels en drempelwaarden worden opgesteld die specifiek zijn voor de bouw.

Momenteel is er nog weinig zicht op de vergunningverlening, waar loopt het spaak, wat zijn voorbeelden waar wel doorgang wordt gevonden? [10.2.e] bij Bij12 houdt zicht op de vergunningverlening bij provincies. Met haar moet contact gezocht worden om scherp te krijgen hoe vaart de verlening verloopt [10.2.e].

4. Drempelwaarde

[redacted]
[redacted]
[redacted] . [redacted]
[redacted]
[redacted] . [redacted]
[redacted]

5. PFAS in relatie tot stikstofdossier: communicatie

Op 30 oktober vindt een bestuurlijkoverleg plaats over PFAS. Hier wordt besloten over de opzet van aanpak en de instelling van een taskforce. Deze aanpak valt onder IenW.

Woensdag 30 oktober vindt het protest plaats van de bouwers. Door de betogers worden PFAS en PAS op één hoop gegooied onder de noemer: belemmeringen voor de bouw. PFAS valt onder Carola Schouten, stikstof in relatie tot woningbouw valt onder BZK. [redacted]

[Typ hier]

De minister moet gevoed worden met een A4tje met een denklijn voor een sectorspecifieke aanpak [10.2e]

6. Terugkoppeling stakeholdersbijeenkomst 15-10

Afspraken maken over de acties die volgen uit de stakeholderbijeenkomst

- **Vuistregels m.b.t. afstand woningbouw en Natura 2000**
Deze actie loopt via [10.2]
- **Communicatie zo organiseren dat gemeenten weer durven om vergunningen te verlenen.**
[10.2e] Is gekoppeld aan [10.2] van het VNG. Schakelen om een afspraak te maken met hen.
- **Data verzamelen i.v.m. Kengetallen emissiebronnen**
[10.2e] heeft contact gehad met RIVM, deze data moet vanuit de bouw komen
- **Vraag uitzetten bij BIJ12 of programma-team mbt handreiking voortoets (wat is het, wanneer is het voldoende?)**
Wanneer moet je een voortoets opstellen. En wat is het precies. Deze informatie moet gedeeld worden met onze stakeholders [10.2e]
- **Nog eens goed kijken naar vergunningsplicht bij intern salderen.**
[10.2e] gaat dit in samenspraak doen met [10.2e] bij BIJ12.

7. Terugkoppeling directeurenoverleg 16-10

Dit overleg ging vooral over een nieuwe drempelwaarde/grenswaarde.

8. Voortgang woondeals/pilots

[10.2e] Is nu vooral bezig met de voortgang van de Binckhorst. Daar wordt gepuzzeld [10.2e]
[10.2e] ADC voor woningdeals wordt onderzocht. Alle woondeals hebben te kampen met een gebrek aan kengetallen om de uitstoot tijdens de realisatiefase te bereken. Hier moeten grove aannames voor gedaan worden. Uit het onderzoek van Waardenburg zullen kengetallen moeten komen die moeten helpen bij het uitrekenen van depositie tijdens de realisatiefase.

9. Symposium Stikstofvrij Bouwen #hetkanwel

DGBC heeft een concept opzet voor het symposium opgestuurd. [10.2e] heeft een nota de lijn in gezet met de vraag of onze minister hierbij aanwezig wil zijn. Er is behoefte aan expertsessies en deze te koppelen aan de 4 thema's. Als tijdens de expertsessies goed huiswerk wordt verricht kunnen er vervolgens afspraken gemaakt worden op het symposium.

10. Slot (opmerkingen)

Geen opmerkingen of nabranders.

Verslag BZK-overleg Stikstof 7 oktober 2019

Datum 7 oktober 2019; 13:00-14:00

Locatie TM Z 20.408

Vergaderpunten

1. Opening

[10.2.e] geeft mee dat ze in het vervolg graag als agenda lid onderdeel wil zijn van het BZK stikstof-team.

2. Acties

De acties van de vorige week zijn doorgelopen en er zijn geen opmerkingen.

3. Planning

De planning is doorgelopen en er zijn geen opmerkingen.

4. Aankomende overleggen/debatten

• BO	3 oktober
• Kamerbrief (zie bijlage)	4 oktober
[10.2.e]	11.1
- [10.2.e] . Er was een technische briefing gepland voor de persconferentie maar deze ging op het laatste moment toch niet door.
• Plenair debat:	17 oktober
- Zie punt 5.

5. Inventarisatie QA's plenair debat

Voor het plenair debat is het van belang QA's aan te leveren. Deze zijn in het verleden als eens gemaakt maar moeten worden geüpdatet (deze zijn meegezonden). We zullen een bijdrage leveren aan het standaard dossier en daarnaast eigen pakketje samenstellen inclusief een nota.

- Hierop aanvullend zullen er ook voorbeelden van projecten bij het dossier gevoegd worden van projecten die wel doorgang hebben gevonden bijv. Eindhoven ([10.2.e]).
- [10.2.e] media scan op lastige vragen en maakt daar de QAs van.
- [10.2.e] zullen de QAs die er al liggen bekijken en waar nodig updaten. [10.2.e] zal dit doen voor de RvB factsheet.
- [10.2.e] zal de annotatie voor de minister maken en bij het team uitzetten wat hij aanvullend nodig heeft qua QA's/Input.

6. Voortgang woondeals/pilots

- In Amsterdam vindt volgende week ambtelijk overleg plaats en de week daarop een directeurenoverleg. Ondertussen is Amsterdam bezig met het doorrekenen van de woningbouwplannen.
- Met de gemeente Den Haag en Rotterdam heeft een directeurenoverleg plaatsgevonden. Daar is de mogelijkheid besproken om een gemeentelijke ADC-toets op te tulgen. Op dit moment wordt een gemeentelijke voortoets voorbereid als eerste stap; op ambtelijke niveau in Den Haag moet hiervoor nog veel werk voor worden verricht. Rotterdam was aanwezig bij deze gesprekken maar

[Typ hier]

deze gemeente wordt niet hard getroffen door de uitspraak; alleen projecten in HvH komen in de knel.

- Utrecht is bezig met het doorrekenen van de plannen. Uit de eerste signalen valt op te maken dat de problemen daar meevalLEN.
- De gemeente Eindhoven zijn de plannen aan het doorrekenen. De verwachting is dat deze gemeente de grootste hinder gaat ondervinden. Eind oktober staat het tweede ambtelijk overleg gepland. In november gaat waarschijnlijk het directeurenoverleg plaatsvinden.
- Groningen lijkt na de eerste berekeningen weinig last te hebben van de uitspraak van RvS.

7. Onderbouwing ontwikkelingen en maatregelen (plan van aanpak)

Vanuit het programmateam is het verzoek gekomen om de maatregelen te onderbouwen en daarnaast een plan van aanpak op te sturen voor de aankomende periode. [102] heeft hier al een voorzet voor gedaan. Op termijn zal deze verder uitgewerkt worden. [102] heeft ook gevraagd om meer inzage in de verschillende werkgroepen + hun opdracht van het programmateam, zodat we ook kunnen bepalen waar en hoe inzet nodig is

8. Stakeholderbijeenkomst

De stakeholderbijeenkomst is nu gepand op 15 oktober. Deze zal plaatsvinden in New Babylon tussen 13:00 en 14:30.

De stakeholderbijeenkomst van IenW is verplaatst tot na de vakantie op 31 oktober. Vanuit IenW is het verzoek gekomen om deze bijeenkomst samen te organiseren.

9. Communicatie burgers en maatschappelijke organisaties

Er zijn nieuwe visuals en een beslisboom beschikbaar. Deze voortaan gebruiken in de communicatie. [102] gaat bij de Interdepartementale communicatiegroep achterhalen of het handig is om via de VNG een enquête uit te laten voeren om te achterhalen of er al meer projecten doorgang kunnen vinden door de nieuwe maatregelen die zijn aangekondigd in de Kamerbrief van 4 oktober.

10. Werkwijze Team

De manier waarop het team samenwerkt wordt meegenomen in de plan van aanpak waar nu aan gewerkt wordt (zie punt 7).

11. Slot (opmerkingen)

[102] wil een borrel organiseren. Dit om bij te praten en de samenhang binnen het team te vergroten. Deze staat nu gepland op de 9e.

Verslag BZK-overleg Stikstof 23 september 2019

Datum 23 september 2019; 13:00-14:00

Locatie TM Z 20.408

Vergaderpunten

1. Opening

[10.2.e] (@AnteaGroup.com) komt het Stikstof-team vanuit Altea Group versterken. Ze heeft zich voorgesteld tijdens de opening van het overleg.

- *Inzet BFR en deelname externe bijeenkomsten zijn op de agenda gezet.*

2. Acties

De acties van het vorige overleg zijn gecheckt en daarbij zijn alleen de openstaande acties besproken. Waar nodig is om toelichting gevraagd.

- [10.2.e] geeft aan dat het afstemoverleg nog niet is gepland. Daar moet nog een datum voor komen. Hij blijft deze actie bewaken.
- [10.2.e] geeft aan dat er een spoedoverleg heeft plaatsgevonden over de samenwerking met LNV en de communicatie. [10.2.e]
- [10.2.e] heeft onderzoek gedaan naar de mogelijkheid om onherroepelijke vergunningen toch in te trekken. Ze verwijst naar een uitspraak van het Europese Hof over het intrekken van een Belgische vergunning voor een energiecentrale. Zij zal deze casus nader onderzoeken en de uitkomsten hiervan op een later moment met ons delen en verwerken in de door haar opgestelde Q&A [10.2.e]
- [10.2.e] heeft met Vincent overlegd in hoeverre er samengewerkt moet worden met milieuorganisaties op rijksniveau. Vincent adviseerde [10.2.e] [11.1]
- [10.2.e] [11.1] [10.2.e]

3. Planning

- Advisering van Adviescollege Stikstofproblematiek zal worden gepubliceerd op woensdag 25 september. De heer Remkes zal het advies aanbieden aan minister Schouten In Nieuwspoort. [10.2.e] zal hier samen met [10.2.e] bij aanwezig zijn vanuit BZK.
- Dinsdag 1 oktober vindt de MCRS plaats als vooroverleg op het BO met de medeoverheden. Hierin worden de te nemen besluiten in het BO en de Kabinetsreactie op het adviescollege besproken. Als team is het belangrijk om waakzaam te zijn op de kabinetsreactie. Het is belangrijk dat we goed aanhaakt blijven (BZK Stikstof-team).
- Het (voorlopige) BO van 26 september zal waarschijnlijk een bewindsliedenoverleg worden.

4. Aankomende overleggen/debatten

- IBS besprekking beslisnotitie 23 september
- Directeurenoverleg 24 september
- (voorlopig)BO 26 september
- BO 3 oktober
- Plenair debat: 17 oktober

5. Beslisnotie BO + oplegger

[Typ hier]

- Donderdag 26 september vindt de voorbereiding op het bestuurlijk overleg plaats waar naast het advies van Remkes ook de beslissnotie wordt besproken. De notitie en de reactie op Remkes worden de volgende dag verzonden als stukken voor de MCRS. Om goed de standpunten van BZK in de beslissnotie te verankeren is het van belang dat we aangehaakt blijven bij dit proces (**BZK Stikstof-team**)

6. Inzet BFR

Vaak wordt er vanuit verschillende regionale bestuurlijke/ambtelijke tafels gevraagd of er een BZK'er verbonden aan het dossier aanwezig kan zijn bij de desbetreffende bijeenkomst. Dit vergt echter veel capaciteit van het team. Daarom wordt gevraagd of BFR aan kan haken om de verhoudingen i.r.t. het Stikstof-dossier in de regio warm te houden [10.2.e]

7. Werkwijze Team

[10.2] [11.1] [11.2]. Het reguliere BZK-overleg van maandag gaat om de week plaatsvinden; daarnaast komen er kleine kerngroepjes t.b.v. werkafspraken. Dan is er meer tijd voor inhoudelijke voorbereiding. Hierdoor kan BZK zich inhoudelijk beter voorbereiden en meer invloed uitoefenen op de programmaorganisatie LNV.

8. Deelname externe bijeenkomsten

Er komen regelmatig verzoeken binnen voor BZK deelname aan externe bijeenkomsten.

9. Slot (opmerkingen)

- Met IenW lopen nu gesprekken over het schrappen van de verplichte koppeling tussen de passende beoordeling en MER. Dit is de verplichte koppeling tussen een passende beoordeling en een plan-MER voor bestemmingsplannen. De verplichte koppeling heeft als gevolg dat zelfs als uit de mer-beoordeling en passende beoordeling blijkt dat er geen nadelige gevolgen zijn voor het milieu, wij toch verplicht zijn een plan-MER op te stellen (kosten: ~€50.000+, doorlooptijd: 6-12+ maanden, verplichte advisering cl. MER). Dat is voor veel kleinschalige woningbouwplannen catastrofaal en bovendien onnodig [10.2.e]
- [10.2.c] gaat vanaf 1 november werken voor IeW, haar rol wordt overgedragen naar iemand anders binnen EB.

Factsheet extern salderen

Beschrijving

In geval van externe saldering leidt een aangevraagde activiteit (project) of plan zelf tot een toename van stikstofdepositie, waarbij een maatregel **buiten** de project of planlocatie kan worden betrokken in een passende beoordeling.

Voorwaarden

Er zijn op grond van jurisprudentie inmiddels uitgebreide voorwaarden aan extern salderen verbonden. De Raad van State is van oordeel dat gesaldeerd mag worden met een (agrarisch?)bedrijf dat (i) op 1 juli 2015 geen stikstofdepositie meer veroorzaakte of (ii) op 1 juli 2018 nog stikstofdepositie veroorzaakte, of (iii) binnen één kilometer afstand van een Natura 2000-gebied staat.

Er is sprake van volledige saldering als op elk relevant¹ rekenpunt de afname van de stikstofdepositie als gevolg van de maatregel groter is dan de toename van de stikstofdepositie als gevolg van het project of plan.

Voorbeelden

- A) Om de verbreding van een snelweg te kunnen realiseren wordt een agrarisch bedrijf in de nabijheid van het dichterbijzijnde Natura 2000-gebied opgekocht en de Wabo/Wnb-vergunning ingetrokken. De wegverbreding zorgt voor een toename van verkeer en daarmee een toename van de stikstofdepositie op een Natura 2000-gebied. Door het stoppen van het agrarisch bedrijf vindt er een afname plaats van de stikstofdepositie op datzelfde Natura 2000-gebied als gevolg van dat bedrijf. Er is per saldo geen sprake van een toename van de stikstofdepositie.
- B) Een bedrijf wil zich verplaatsen naar een andere locatie. De oude locatie ligt dichter bij het Natura 2000-gebied dan de nieuwe locatie. Door de verplaatsing vindt er per saldo een afname plaats van de stikstofdepositie.
- C) Om een woningbouwlocatie te realiseren wordt een weg die dicht langs een Natura 2000-gebied loopt tijdelijk afgesloten. Omdat woningbouw tegenwoordig in de gebruiksfase geen stikstofdepositie meer veroorzaakt (aardgasloos) hoeft alleen de realisatiefase gesaldeerd te worden. Door de tijdelijke afsluiting is er per saldo geen toename van de stikstofdepositie.
- D) Om een bedrijventerrein aan te kunnen leggen en te gebruiken wordt een weg die dicht langs een Natura 2000-gebied loopt tot éénrichtingsweg gemaakt. De afname van de stikstofdepositie die dit veroorzaakt wordt gebruikt om met de toename van de stikstofdepositie door het bedrijventerrein te salderen.

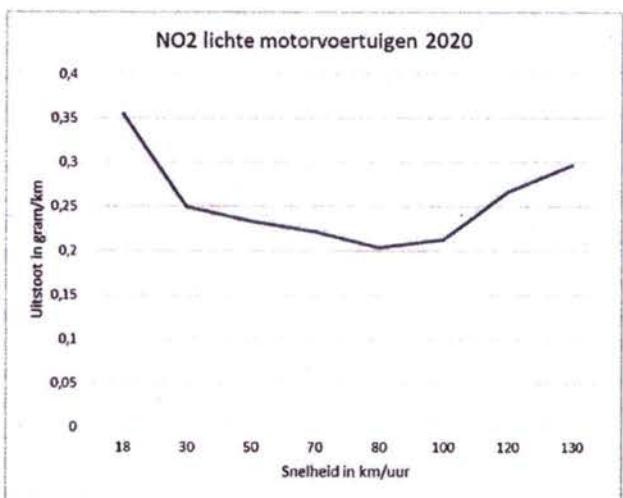
Aandachtspunten

Extern salderen is een vorm van mitigatie. Mitigatie mag slechts in een passende beoordeling worden meegewogen. Als voor een plan een passende beoordeling moet worden opgesteld is het plan m.e.r.-plichtig (Art. 7.2.a Wm).

Het verlagen van een maximumsnelheid is een veelgehoorde optie als het gaat om extern salderen. Bij Rijkswegen is dat een optie. Binnenstedelijk ligt dat anders. Onderstaande grafiek is gebaseerd op de elk jaar door het RIVM vastgestelde emissiefactoren voor het wegverkeer. Het laat de verhouding tussen de uitstoot en de snelheid zien voor NOx in het jaar 2020. Snelheidsverlaging binnenstedelijk (van 50 naar 30 km/uur) wil niet direct zeggen dat er sprake is van een daling van de stikstofdepositie. Aan de uitlaat heeft een auto die 30 km/uur rijdt wellicht minder uitstoot dan een auto die 50 km/uur rijdt, maar hij is wel langer op een bepaald traject aanwezig.

Het kan natuurlijk wel zo zijn dat het verlagen van de maximumsnelheid naar 30 km/uur een effect heeft op het verminderen van de stagnatie als die nu optreedt bij 50 km/uur. Op zich kan dat dan weer een positief effect hebben op de stikstofdepositie.

¹ Een rekenpunt is in dit geval relevant als er ter plaatse van dat rekenpunt sprake is van een voor stikstof gevoelig habitat waarbij de achtergronddepositie hoger is dan de Kritische Depositie Waarde (KDW) van datzelfde habitat (overspannen situatie).

Op dit moment wordt door de ex-PAS-partners gewerkt aan het opstellen van een beleidskader op grond waarvan de bevoegde gezagen Wnb vergunningaanvragen kunnen beoordelen en eventueel verlenen. Mogelijk zal er bij extern salderen een bepaalde mate van afroaming plaats moeten vinden (Advies Remkes). In welke mate is nu nog onduidelijk.

Factsheet intern salderen

Beschrijving

In geval van intern salderen leidt een aangevraagde activiteit (project) of plan zelf niet tot een toename van stikstofdepositie ten opzichte van de referentiesituatie **binnen** de project of planlocatie.

In een procedure blijft het beperkt tot een voortoets (geen passende beoordeling) omdat het plan of project geen significante gevolgen kan hebben (Art. 2.7, lid 1 en 2 Wnb).

Voorwaarden

De referentiesituatie is verschillend waar het gaat om projecten (vergunningen) of plannen.

Bij plannen gaat het om de feitelijke en planologisch legale situatie voorafgaand aan de vaststelling van het plan¹.

Bij projecten gaat het om ofwel een vergunning op grond van de Wet natuurbescherming ofwel om andere toestemming op de Europese referentiedatum (aanwijzing gebied), die daarna niet op enigerlei wijze nader is beperkt.

Voorbeelden

- A) Op de plaats van een bestaande fabriek wordt woningbouw mogelijk gemaakt. Een verschilberekening tussen de referentiesituatie (fabriek) en de beoogde situatie (woningbouw) toont aan dat er geen toename is van de stikstofdepositie.
- B) Een bestaand bedrijf wil de productie uitbreiden door een nieuwe productiehal te realiseren. Het bedrijf beschikt over oude verwarmingsketels. Door de oude ketels te vervangen door nieuwe ketels kan middels een verschilberekening tussen de referentiesituatie (fabriek met oude ketels) en de beoogde situatie (fabriek met nieuwe ketels en nieuwe productiehal) aangetoond worden dat er geen toename is van de stikstofdepositie.
- C) Op de plaats van bestaande woningen wordt een nieuw woongebouw mogelijk gemaakt. De nieuwe woningen worden aardgasloos uitgevoerd. Een verschilberekening tussen de referentiesituatie (woningen met gasaansluiting) en de beoogde situatie (woningbouw aardgasloos) toont aan dat er geen toename is van de stikstofdepositie.
- d) Een 2 x 2 weg waarop 130 km/uur gereden mag worden wordt verbreed naar 2 x 3. Als in de beoogde situatie 100 km/uur gereden wordt, vindt er per saldo geen toename van de stikstofdepositie plaats. Het kan zijn dat deze snelheidsaanpassing alleen ter hoogte van Natura 2000-gebieden plaats hoeft te vinden. Berekeningen zullen dat specifiek aan moeten tonen.

Aandachtspunten

Op dit moment wordt door de ex-PAS-partners gewerkt aan het opstellen van een beleidskader op grond waarvan de bevoegde gezagen Wnb vergunningaanvragen kunnen beoordelen en eventueel verlenen.

In hoeverre dit planbesluiten beïnvloed is nog onbekend.

¹ De afgelopen maand heeft de Raad van State dit anders geformuleerd: "de feitelijk aanwezige planologisch legale situatie ten tijde van de vaststelling van het plan"

Actielijst crisisberaad PAS intern BZK 20-6-2019 (+ BWL-overleg 21-6-2019)

Aanwezig: Eric jan, Vincent vd Werff, [REDACTED] 10.2.e (allen DRO), Marja Appelman, [REDACTED] 10.2.e (allen WM), [REDACTED] 10.2.e (BenE), [REDACTED] 10.2.e (CZW/POW), [REDACTED] 10.2.e (RVB)

1. Dit BZK-Intern crisisberaad (voorstel kleinere samenstelling) komt vooralsnog 2x per week bij elkaar (DRO zorgt voor secretaris = [REDACTED] 10.2.e). Heeft als doel om in aanvangsfasen van crisiaanpak lijnen kort te houden tbv informatiedeling en het identificeren en adresseren van BZK-acties
2. Ten behoeve van interbestuurlijk draagvlak en voorbereiding van besluitvorming wordt olv LNV de volgende governance voorgesteld:

3. A.g.v. de motie Geurts wordt nog ook een externe adviescommissie in het leven geroepen. Inzet is om deze voor het zomerreces in de MR te benoemen (samenstelling en opdracht)
4. Voor acties en productontwikkeling wordt een werkorganisatie ingericht met voor leder van de 3 fasen een apart team:

Korte termijn: 'target team'	Middellange termijn: 'werkgroep toestemmingverlening tussenfase' (WTT)	Lange termijn: werkgroep nieuwe aanpak stikstof (NAS)
<ul style="list-style-type: none"> • Formuleren opdracht & samenstelling externe adviescommissie • Afspraken mbt handhaving van gedane meldingen en van bewelding (TK-brief) • Inventarisatie (projecten-)lijst w.o. woningbouw • Actieve communicatie externe stakeholders w.o. bouwers 	<ul style="list-style-type: none"> • afspraken maken over verdeling schaarse ruimte (voorkomen wedloop wie het eerst komt, wie het eerst maalt), opstellen selectiecriteria 	<ul style="list-style-type: none"> • gelet op komst externe adviescommissie (motie Geurts) nader bepalen
Wie namens BZK: DRO [REDACTED] 10.2.e Wm [REDACTED] 10.2.e wordt aangehaakt bij	Wie namens BZK: DRO Wm	Wie namens BZK: DRO CJZ

Inventarisatie	
----------------	--

- 5. Eigen stakeholders in kaart brengen:
 - Per directie stakeholders in kaart brengen, incl die van IPO en VNG (actie: iedere directie)
 - WM zorgt dat Breed Beraad Wonen wordt geïnformeerd (actie Marja)
 - Betrekken BFR (actie Vincent)
- 6. Expertteam Woningbouw inzetten als hulpmiddel voor vragen gemeenten (actie Marja)
- 7. Woordvoeringslijn uitdenken voor communicatie richting belanghebbenden BZK (voortouw DRO, samen met Wm)
- 8. Informeren stas, incl betrokkenheid Defensie wel/niet (actie RVB/ [10.2])
- 9. Betekenis uitvoering klimaatregelen inventariseren (welke mogelijk gevolg hebben vanuit PAS) (actie....)
- 10. Input leveren voor Targetteam acties (via [10.2], afhankelijk van agenda, lig nadenken over quick-wins en selectiecriteria).

11. Bemensing teams vanuit BZK:

	DRO	WM	BenE	CZW/ POW	RVB	BFR	EB
BZK Crisisberaad o.l.v Eric Jan	Vincent + secretaris + [REDACTED]	Marja	[REDACTED]	Directeur/ mt lid	Directeur/ mt lid	Directeur/ mt lid	Directeur/ mt lid
BZK Crisisteam PAS (werkvloer) olv Yvonne vd Laan	[10.2.e]	[10.2.]		[10.2.e]	[10.]	?	[10.2.e]
LEN Targetteam	[10.2.]						
LEN "MLT-team"	[10.2.]	Ism [10.2.e]					
LEN "LT-team" (nog nader in te vullen)	Voorlopend contact: [10.2.]						
Relevante externe gremia (waarin we als BZK signalen opvangen en)	BO WRO	Breed Beraad Woonagenda	(Overleg waar [10.2.e] Inzit?)	BO WRO

eenzelfde boodschap moeten uitzenden)							
--	--	--	--	--	--	--	--

Ministerie van Binnenlandse Zaken en
Koninkrijksrelaties

Aan	De Minister	Datum
Van	Directie Ruimtelijke Ordening	13 juni 2019
		Kenmerk

nota

BZK belangen int PAS

Aanleiding/probleemstelling

U heeft gevraagd naar de consequenties van de RvS inzake de Programmatische Aanpak Stikstof (PAS) voor de inhoudelijke BZK beleidsdossiers. In deze nota wordt u hierover geïnformeerd tbv de MR van morgen.

Advies/actie

U kunt in de MR wijzen op drie beleidsdossiers cq rollen van BZK in het PAS dossier:

1. Belang van de woningbouwproductie
2. Belang van het rijksvastgoed
3. Systeemrol in het ruimtelijk / fysieke leefomgevingsdomein

Betrokken BZK onderdelen

Deze nota is opgesteld met input van de directies Eenvoudig Beter en Woningmarkt

Toelichting

Als gevolg van de RvS uitspraak kunnen fysieke activiteiten zoals de aanleg van woningen, bedrijven en infrastructuur alleen toestemming krijgen op basis van de Natuurbeschermlingswet (NbW) als daarbij zodanige maatregelen zijn getroffen dat verzekerd is dat de stikstofdepositie op daarvoor gevoelige Natura2000 gebieden niet toeneemt. Dat kan door maatregelen verbonden aan de activiteit zelf, of – onder strikte voorwaarden – door saldering met activiteiten van beëindiging of beperking van andere activiteiten.

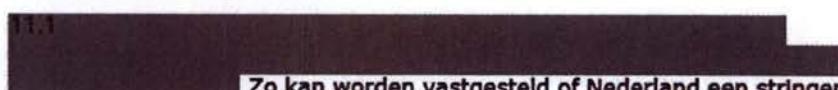
Woningbouwprojecten die tot op heden gebruik maakten van de 'passende beoordeling' of van de 'vrijstelling van Natura2000-vergunningplicht' en waarvan de NbW-vergunning niet onherroepelijk is, zullen daarom opnieuw dan wel alsnog de vergunningsprocedure obv de NbW moeten doorlopen.

De bevoegde gezagen voor deze vergunning zijn de provincies (N2000 op land) en het Ministerie van LNV (N2000 op de grote wateren). IPO en LNV inventariseren welke projecten dit betreft en overleggen deze inventarisatie begin volgende week aan BZK en de VNG ter check en eventuele aanvulling.

Het RVB inventariseert zelf de gevolgen voor haar gronden en projecten: de 5000 woningen op Valkenburg, maar ook de beide Defensieprojecten met grote werkgelegenheidseffecten: Marinierskazerne Vlissingen en JSF-onderhoudsinrichting Woensdrecht voor NW-Europa lijken getroffen door deze uitspraak.

Datum
13 juni 2019
Kenmerk

Los van tijdsverlies als gevolg van procedures die opnieuw moeten, speelt ook de vraag hoe kansrijk het verkrijgen van een NbW-vergunning is zonder PAS. In die gebieden waarin sprake is van overschrijding van de kritische stikstofdepositie (bijlage 1), kunnen zelfs de tijdelijke effecten van de bouwfase (bouwverkeer) al problematisch zijn voor het verkrijgen van een vergunning.

Zo kan worden vastgesteld of Nederland een stringentere operationaliseringmiddels de NbW heeft dan andere Europese landen en in hoeverre de ruimtelijke aanwijzing van de N2000 vergelijkbaar is (hoeveelheid en schaalgrootte van N2000 gebieden en ligging ten opzichte van stedelijk gebied).

Politieke context

Donderdag 20 juni aanstaande vindt een AO PAS plaats. De TK heeft naast de Minister van LNV ook U uitgenodigd. Naar verluidt zal de Minister van LNV voorstellen om voor de komende periode een regulier PAS bewindsliedenoverleg in te stellen. Ook zal een tweewekelijks dg-coördinatieoverleg worden ingesteld (ter vervanging van het directeurenoverleg) waar BZK deel aan neemt.

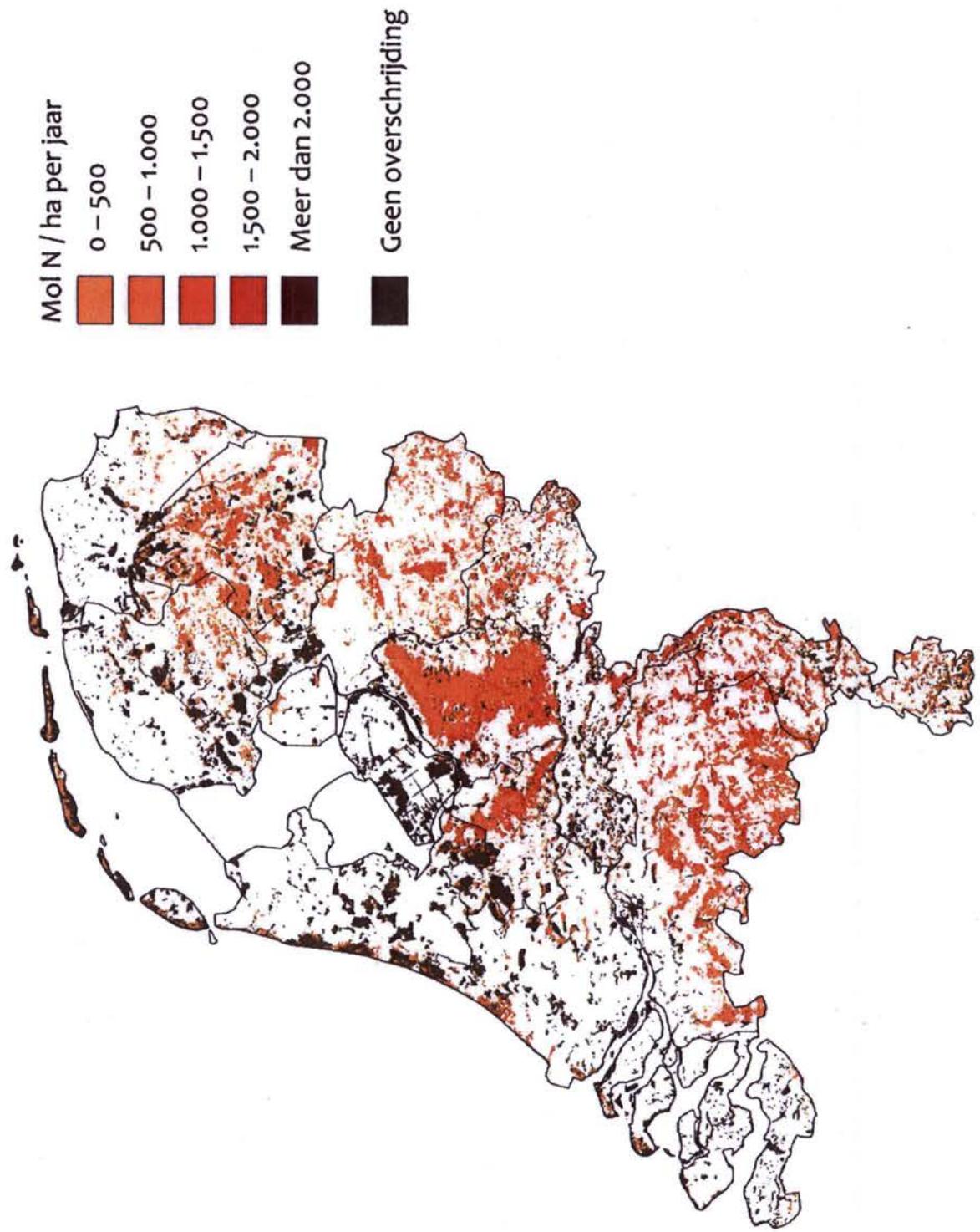
Vrijdag 21 juni vindt een tweede BO met de huidige PAS-partners plaats. In dit overleg staan 2 zaken centraal:

1. De eerder genoemde inventarisatie van 'geraakte' projecten en activiteiten
2. Het vervolgproces met het voorstel om het BO te verbreden met alle belanghebbende departementen incl BZK

In dit BO wordt nadrukkelijk geen start gemaakt met een onderhandeling over prioritair dossiers cq fysieke activiteiten. De stukken voor dit BO worden voorbereid en afgestemd in het directeurenoverleg van 19 juni waaraan BZK-DRO deelneemt.

Communicatie

Overschrijding kritische stikstofdepositie op natuur, 2009

363

Bron: PBL, GCN.

Memo

datum 30 september 2019
 aan BZK
 van [REDACTED]
 betreft Overweging regionale ADC-toets

Aanleiding

De woningbouwopgave is één van de grootste ruimtelijke vraagstukken in Nederland. De verschillen in het land zijn groot; van sterke groeiregio's tot (mogelijke) krimpregio's. De druk op de ruimte is groot. Met de recente uitspraken van de Raad van State omtrent het PAS-dossier komen ruimtelijke en economische ontwikkelingen in een ander daglicht te staan. Zaken als de verdeling van lusten en lasten, het behoud van natuur en biodiversiteit, woningbouw voor de benodigde vraag, wegennetbreidung, slim inrichten van de beschikbare ruimte en transparante belangenafweging zijn onmisbare bouwstenen voor een goede besluitvorming.

Op verschillende manieren wordt voor de korte, middellange en lange termijn aan oplossingen gewerkt. Eén van de opties voor de lange termijn is om een regionale ADC-toets te doen voor de sterke groeiregio's. In deze memo worden de werkstappen en de voor- en nadelen op een rij gezet.

Achtergrond

In de uitspraak van de Raad van State van 29 mei 2019 betreffende de PAS zijn de PAS-gerelateerde wetsartikelen, o.a. die artikelen waarin de drempel- en grenswaarde waren opgenomen alsmede het gebruik van Aerius Calculator verplicht werd, onverbindend verklaard. Het betekende dat het gebruiken van Aerius Calculator om de stikstofdepositie uit te rekenen nog steeds was toegestaan (zoals ook in de uitspraak is aangegeven), maar dat rekening gehouden moest worden met de gebreken die daaraan kleefden. Sinds 19 september 2019 is een op de PAS-uitspraak aangepaste versie van Aerius Calculator weer beschikbaar. Op een aantal punten voldoet deze versie nog niet en geeft een disclaimer aan dat een aantal situaties op dit moment buiten het toepassingsbereik van Aerius Calculator vallen. Ook kunnen Wnb-vergunningen nog niet verleend worden omdat de bevoegde gezagen in afwachting zijn van centraal vastgestelde beleidskaders.

Uit de artikelen 2.7 en 2.8 van de Wnb volgt, dat als uit de passende beoordeling niet de zekerheid is verkregen dat het plan of project de natuurlijke kenmerken van het Natura 2000-gebied niet zal aantasten (geen negatief effect heeft), het bestemmingsplan toch kan worden vastgesteld cq. de vergunning toch kan worden verleend als is voldaan aan de zogenoemde ADC-criteria. Een ADC-toets kan dus worden ingezet als niet kan worden uitgesloten dat de voorgenomen activiteit Natura 2000-gebied(en) kan aantasten, ook als er maatregelen worden getroffen om dit zoveel mogelijk te voorkomen. Een ecologische onderbouwing (waaruit blijkt dat de natuurlijke kenmerken van het Natura2000 niet wordt aangetast), intern salderen (binnen de voorgenomen project- of plangrenzen zorgen dat de stikstofemissie minder of gelijk blijft) en extern salderen (met afnemende stikstofdepositie buiten het plan- of projectgebied zorgen dat per saldo de stikstofdepositie minder wordt of gelijk blijft) bieden in zo'n geval geen oplossing.

Bij een regionale ADC-toets moet aangetoond worden dat:

- (A) er geen Alternatieven zijn met minder schadelijke effecten in Natura 2000-gebied;
- (D) de activiteit een Dwingende reden dient van groot openbaar belang;
- (C) de schade aan de natuur gerecompenseerd wordt.

Dwingende redenen van groot openbaar belang betreffen onder meer menselijke gezondheid en openbare veiligheid. Ook economische en sociale redenen zijn in artikel 6 van de Habitatrijlijn uitdrukkelijk genoemd als mogelijke dwingende redenen van groot openbaar belang. Alleen na advies van de Europese Commissie (via een verzoek daartoe van de Minister van LNV) kunnen ook redenen van sociaaleconomische aard (zoals werkgelegenheid, economische ontwikkeling en bereikbaarheid) worden ingezet. Deze verplichting geldt als er sprake is van een prioritair habitat in een Natura 2000. Dat is in veel Natura 2000-gebieden het geval. Normaliter vindt dit adviestraject plaats in een planuitwerkingsfase. Omdat met zo'n adviestraject naar verwachting minimaal 6-9 maanden gemoeid is, is het van belang hiermee rekening te houden in de planning van die planuitwerkingsfase.

Bij de vaststelling van een bestemmingsplan (met een ADC-toets) moet de gemeenteraad bestemmingen aanwijzen en regels geven die de raad uit een oogpunt van een goede ruimtelijke ordening nodig acht. De raad heeft daarbij beleidsruimte en moet de betrokken belangen afwegen. De Afdeling beoordeelt aan de hand van de beroepsgronden of het besluit tot vaststelling van het bestemmingsplan in overeenstemming is met het recht. De Afdeling stelt niet zelf vast of het plan in overeenstemming is met een goede ruimtelijke ordening, maar beoordeelt aan de hand van die gronden of de raad zich in redelijkheid op het standpunt heeft kunnen stellen dat het plan strekt ten behoeve van een goede ruimtelijke ordening. In die zin gaat het bij het uitvoeren van een regionale ADC-toets om ontvankelijkheid van eventuele appellanten en om de motivering van de ADC-toets zelf.

Hoofdlijn redenatie

Voor elk bestemmingsplan moet de stikstofdepositie gelijk of minder zijn dan de referentiesituatie (PM nav beleidsontwikkeling). Als de andere stappen geen uitsluisel kunnen geven en een ADC-toets moet worden ingezet kan deze ook per gemeente opgezet worden. Er wordt dan geredeneerd vanuit dat er geen alternatieve locaties zijn in de gemeente. Dat is echter voor een dwingende reden van openbaar belang niet altijd sluitend te maken. Woningbouw wordt regionaal afgestemd en gewogen. De woningmarkt is een regionale markt. Een regionale ADC-toets kan daarom mogelijk soelaas bieden.

Figuur: Bouwagenda 2017-2024
uit routekaart verstedelijking

Figuur: vraag aanbod woningen
uit routekaart verstedelijking

In de Zuidelijke Randstad is een druk op de woningmarkt. In de in juni 2019 afgesloten woondeal Zuidelijke Randstad wordt uitgegaan van een benodigde bouwproductie van 230.000 tot 240.000 woningen tot 2040, waarvan ruim 100.000 woningen in de periode 2018-2025 moeten worden gerealiseerd. Zeker voor de periode 2025-2029 worden (in delen) grote tekorten verwacht. Voor de Haagse woningmarkt is de druk op de woningmarkt groot en daarom wordt een eventuele regionale ADC-toets haalbaar geacht. De opbouw van de redeneerlijn is als volgt:

(A) er geen Alternatieven zijn met minder schadelijke effecten in Natura 2000-gebied

Bij een regionale ADC-toets zullen alternatieve locaties binnen de regio moeten worden gevonden. Deze locaties zullen dan ook het juiste woonmilieu en programma moeten kunnen bieden. Zeker in sterke groeiregio's is het alternatief van andere locaties relatief of voldoet niet aan andere eisen als de Ladder voor Duurzame Verstedelijking. Minister Ollongren heeft voor een aantal sterke groeiregio's zogenaamde Woondeals afgesloten (woondeal Zuidelijke

Randstad, metropoolregio Amsterdam, Groningen, regio Utrecht en stedelijk gebied Eindhoven) om te garanderen dat er de komende decennia in die regio's voldoende woningen beschikbaar zijn.

Overwegingen:

- Aantonen dat regionale behoefte voor lange termijn aanwezig is (per regio, per woonmilieu)
- Aantonen dat de locaties uit de Woondeal bijdragen aan die regionale behoefte
- Aantonen dat andere locaties geen alternatief vormen (al dan niet vanwege aanvullende beleidskaders)

De eerste punten zullen kansrijk kunnen worden beargumenteerd. Met name het laatste punt is sterker afhankelijk van het type woonmilieu en aantal in een bepaald plan in de desbetreffende regio. Veelal zijn er regionale woonvisies beschikbaar waar projecten in tijd en locatie onderling worden afgestemd. Zo wordt het woningbouwprogramma in de Haagse woningmarkt regionaal afgewogen, besproken en met de provincie Zuid-Holland afgestemd. De locaties uit de Woondeals zullen de onderbouwing van die behoefte kunnen (gaan) staven.

(D) de activiteit een Dwingende reden dient van groot openbaar belang;

De noodzaak van het hebben van voldoende woningen is nog niet als dwingende reden van groot openbaar belang opgevoerd in eerdere ADC-toetsen. Dit kan ook alleen op regionaal niveau bereikt worden (zie A). In artikel 22 van de grondwet is bevordering van voldoende woongelegenheid voorwerp van zorg der overheid. Dit betreft zowel een kwalitatieve als een kwantitatieve taakstelling, als ook dat het beleid er op gericht moet zijn, dat slechts in noodgevallen een situatie van onvoldoende aantal wooneenheden mag bestaan. Het hebben van voldoende woningen is boven dien essentieel voor een goed vestigingsklimaat in de regio (voor zowel bewoners als bedrijven). In de Zuidelijke Randstad wordt – in het verlengde van het OESO-advies uit 2015- door Rijk en regio erop ingezet om aanvullende planvoorraad hoofdzakelijk binnenstedelijk en geconcentreerd rond HOV-infrastructuur en – knooppunten te ontwikkelen.

Overwegingen:

- Aantonen dat er een grote druk is op de woningmarkt (per regio, per woonmilieu)
- Aantonen dat voldoende woningen van groot openbaar belang is
- Positief advies van de Europese Commissie ontvangen

Gezien de rijksbetrokkenheid via de Woondeals is aantoonbaar dat overheden gezamenlijk noodzaak zien om meer inzet te plegen op het verkrijgen van voldoende woningen in sterke groeiregio's. De druk is kansrijk te beargumenteren. Voor het aantonen van het openbaar belang zijn voldoende onderzoeken beschikbaar. Het blijft echter de eerste keer dat Nederland zo'n argumentatie bij de Europese Commissie zou voorstellen.

(C) de schade aan de natuur geCompenseerd wordt

Voor woningbouw (ervan uitgaande dat nieuwe woonwijken aardgasloos worden uitgevoerd) zijn vooral de realisatiefase (tijdelijk) en de verkeersaantrekende werking van belang voor de mate van stikstofdepositie. Per regio zal de stikstofdepositie op de Natura2000-gebieden moeten worden berekend en bepaald wat de gevolgen zijn voor de verschillende habitattypen. Naar aanleiding van de uitspraken van de Raad van State moeten de compenserende maatregelen het nodige effect hebben voordat de significante gevolgen intreden, waardoor de algehele samenhang van Natura 2000 bewaard blijft. In de Haagse regio liggen de Natura2000-gebieden: Meijendel & Berkheide, Westduinpark & Wapendal, Solleveld & Kapittelduinen en Coepelduynen.

Overwegingen:

- Opstellen van een compensatieplan (met vertaling naar afname in oppervlakte op lange termijn, waarbij rekening is gehouden met het kwaliteitsverlies door de extra stikstofdepositie en met de overschrijding van de kritische depositawaarden.)
- Uitwerken van locaties, inrichtings- en beheermaatregelen en monitoring
- Het verzorgen van de (juridische) borging

Het compensatieplan met bijbehorende uitvoeringsafspraken is te bedenken. Er is echter weinig compensatieruimte en niet elke habitat laat zich even makkelijk compenseren. Dit vraagt wel investeringen van verschillende partijen en afspraken met verschillende partners (waaronder bijvoorbeeld terreinbeheerders, zoals Natuurmonumenten en Staatsbosbeheer).

Figuur: Natura 2000 gebieden
uit overzichtskaart RVO

Inschatting van risico's bij de regionale ADC-toets

Kansrijk	Risico's
Aantonen regionale behoefte ahv Woondeals	(bestuurlijk) regionaal commitment
Aantonen druk op de woningmarkt (kwantitatief en kwalitatief) per regio	Locaties in woondeals moeten voldoende worden uitgewerkt
1 gebaar en procedure voor 'prioritaire projecten'	Aantonen van het niet-hebben van alternatieven (binnen regio)
Aantonen groot openbaar belang voor woningbouw	Advies Europese Commissie nodig
Uitwerking in uitvoeringsafspraken	Compenseren van elk habitattype (en verhouding daarmee ten opzichte van andere plannen van o.a. RWS etc)
Compensatieplan	Verdeling van investeringskosten
Herstelmaatregelen voor Natura2000 beter beheersbaar	(hogere) juridische borging en ontvankelijkheid in beroepszaken vanuit verschillende cases

Een eerste aandachtspunt is dat niet voor elke gemeente, of zelfs project, het effect op Natura2000 gelijk zal zijn. Er is dus regionaal commitment nodig voor het doorlopen van een regionale ADC-toets voor alle plannen/projecten tegelijk. Voor de daadwerkelijke uitvoering in uitvoeringsafspraken inclusief de bijbehorende beheersmaatregelen (compensatie) is zo'n regionale partner vanuit de verschillende natuurorganisaties naar verwachting overzichtelijker. Het voorstel is om projecten, die extern salderen nodig hebben bij een vergunningsaanvraag, verplicht mee te nemen in de regionale ADC-toets. Daarmee wordt de stikstofdepositie en de compensatie regionaal gewogen.

Een tweede aandachtspunt is de ontvankelijkheid bij een eventueel beroep van al die bestemmingsplannen. Natuur- en milieuorganisaties zullen naar waarschijnlijkheid ontvankelijk zijn en mogelijk eventuele appellanten tegen individuele plannen. Een eventueel geslaagd beroep bij een individueel plan kan daarmee de stikstofredenatie voor

meerdere plannen onderuit halen. Juridische borging is dus van belang op een hoger dan gemeentelijk niveau. Het voorstel is de juridische borging te organiseren door opname in de provinciale Verordening. In de Verordening kunnen juridisch bindende algemene regels worden opgenomen met uitvoeringsruimte voor de actuele stand van zaken. In de Verordening zal :

- de jaarlijkse monitoring (in verband met mogelijke planuitval of juist versnelling bij onder andere woningbouw) moeten worden bepaald,
- het integrale karakter worden geborgd (zodat alle activiteiten met stikstofdepositie regionaal worden gewogen, zoals de bouw van woningen en kantoren en ook de aanleg van wegen),
- de samenhang (ivm aanhaakplicht) met de WnB-vergunningverlening worden vastgelegd (in samenwerking tussen de verschillende bevoegd gezagen) en
- de registratie van het gebruik van de compensatierruimte worden geregeld, als ook eventuele af te spreken reken- en meetvoorschriften (rond bijvoorbeeld beleidsaannames in het rekenmodel).

Ander type beleidsmaatregelen om de stikstofdepositie te verminderen of te compenseren (zoals mobiliteitsmaatregelen, extra eisen aan bijvoorbeeld materieel bij de uitvoering of aanleg van extra natuur) kan in deze regionale aanpak een plek krijgen.

Bijkomend voordeel is – in de Provincie Zuid-Holland - de koppeling met de regionale woonvisies, waardoor er met en tussen de gemeenten al een organisatiestructuur rond woningbouw staat. In het collegeakkoord van Zuid-Holland staat bovendien benoemd om tot integrale woon-/bedrijvenakkoorden per regio te komen en staat er al een basis voor samenwerking rond verstedelijking en mobiliteit.

Advies

Inzetten van een regionale ADC-toets is alleen haalbaar als:

- er bestuurlijk commitment te organiseren is binnen een gehele regio én de Woondeal concreet kan worden gemaakt naar onder andere locaties, aantal woningen en beleid op onder andere energie en mobiliteit (incl. de betekenis voor de locaties buiten de Woondeal).
- Projecten die extern salderen nodig hebben om een vergunning aan te kunnen vragen verplicht mee te nemen in de regionale ADC-toets
- er (privaat) commitment is op het gehele proces, inclusief (financieringen)afspraken over een compensatieplan en de uitvoering daarvan
- (hogere) juridische borging te garanderen door opname in de Provinciale Verordening (en bijbehorende (bestuurlijke) afspraken over monitoring en bekostiging).

Eerste te ondernemen acties;

- Sonderen van bestuurlijk commitment (publiek en/of privaat)
- Alvorens uitgebreid te starten;
 - o een haalbaarheidstoets doen op de mogelijk te compenseren habitattypen (voortoets ADC)
 - o onderzoeken van de (hogere) juridische borging en of eventuele wetgevingsaanpassing (ivm registratie en monitoring)

Impressie rondetafelgesprek 4 september 2019

Aanwezig

[redacted] 10.2.e
Bert van Delden, plv Directeur-Generaal Bestuur, Ruimte en Wonen BZK; [redacted] 10.2.e
[redacted]; Erik Jan van Kempen, ProgrammaDirecteur-Generaal Omgevingswet BZK, Chris Kuijpers, Directeur-Generaal Bestuur, Ruimte en Wonen BZK; [redacted] 10.2.e medewerker directie Woningmarkt BZK; [redacted]

Aanleiding en doel

Afgelopen maart 2019 voerden diverse grote bouwbedrijven en het ministerie van BZK voor het eerst een rondetafelgesprek met als doel meer wederzijds begrip, het wegnemen van misverstanden en een beweging op gang brengen c.q. een agenda vormen waarmee het gesprek gaande blijft. De gedeelde ervaring was dat het een waardevol gesprek is, waar nu vervolg aan is gegeven in deze nazomerbijeenkomst. Toentertijd spraken diverse grote bouwbedrijven hun zorgen uit over de woningbouw in Nederland en de gevolgen van de crisis voor de sector. In het afgelopen halfjaar hebben ontwikkelingen rond de PAS-uitspraak, het klimaatakkoord en de door het Rijk met de regio's gesloten woondeals een nieuwe werkelijkheid gecreëerd. Bovendien is het binnenkort Prinsjesdag en volgens de Telegraaf staat de woningmarkt een financiële impuls te wachten. Wat betekenen deze ontwikkelingen voor de overheid en bouwsector, welke kant gaat het op en wat betekent dit voor leiders rol?

Thema's

Voor deze bespreking zijn een viertal thema's benoemd: (1) Programma Aanpak Stikstof; (2) energietransitie en innovatie; (3) prijsverschillen nieuw- en bestaande bouw en (4) de strategische Inzet Rijksvastgoedbedrijf.

1. Programma Aanpak Stikstof

Het PAS mag niet langer als basis worden gebruikt voor toestemming voor activiteiten die extra stikstofuitstoot veroorzaken. De geschatte toename van het aantal bouwvergunningen richting 2021 staat daarmee onder druk. Veel gemeenten hebben planontwikkelingen stilgelegd, vanwege onzekerheid over de ontstane situatie. Die onzekerheid leidt tot een zoektocht naar moedige wethouders en projecten die zodanig evident zijn (en in maatschappelijk belang) dat ze toch doorgang vinden. Problemen ten aanzien van de woondeals concentreren zich vooral rondom Eindhoven en plaatselijk Den Haag (nabij duingebieden). Soms zijn er oplossingen te vinden in het sluiten van grote vervullers (bijv. industriële fabrieken of landbouwbedrijven) die verdwijnen met de komst van nieuwbouwwoningen. Netto gaat de stikstofuitstoot door dergelijke transformaties omlaag. Er bestaat consensus over het feit dat de opgave in reductie van de uitstoot in eerste aanleg niet bij de bouwsector ligt, getuige het feit dat 70 procent van de uitstoot wordt veroorzaakt door landbouw en 10 procent door het wegverkeer (mobiliteit). De bouwsector heeft daarin maar een heel klein aandeel. Woningbouwprojecten veroorzaken geen significante stikstofdepositie in Natura2000-gebieden (<0,05 mol/ha/jaar), waardoor de sector zich afvraagt of de uitstoot niet gelijkgesteld kan worden aan 0. Voor veel projecten zou dit betekenen dat zij zonder problemen doorgang kunnen vinden.

De vraag is tevens waarom Nederland zoveel en zo gefragmenteerde Natura 2000-gebieden heeft en waarom bijvoorbeeld Duitsland veel ruimere toleranties kent. Het besef dat we in Nederland zeer geconcentreerd leven op een kleine oppervlakte, maakt dat je met het aantal Natura 2000-gebieden dat in slechte staat verkeert, meteen veel projecten raakt. De oorzaak voor het grote aantal Natura 2000-gebieden heeft ook een relatie met de landbouw. De fragmentatie van de natuurgebieden was bij de aanwijzing een gevolg van instandhoudingspolitiek rondom landbouwgebieden. Landen als Frankrijk en Duitsland hebben meer ruimte en kennen daardoor deze problematiek niet. Een ultizonering proberen te regelen bij de EU wordt weinig slaagkans toegedicht, omdat een ultizonering voor Nederland zal leiden tot aanvragen uit andere EU-landen om ook ultizonering te worden. Wrang is ook dat ondanks de klimaatverandering (droogte, hogere

temperaturen) de soortenrijkdom gehandhaafd moet blijven. Daarbij gaat het om oorzaken die een groter effect sorteren dan stikstof.

Omdat er een verschil bestaat tussen de bouwfase en de gebruiksfase van woningbouwprojecten qua uitstoot, maar deze tegelijkertijd beiden worden meegerekend, leeft de vraag wat de verhouding tussen beiden is. De onduidelijkheid hieromtrent wordt op korte termijn weggenomen door realisatie van de aanstaande AERIUS Calculator, waar woningbouw tot voor kort onvoldoende in was verwerkt. Met deze applicatie kunnen projecten worden doorgerekend. Bovendien wordt de suggestie gedaan om woningbouwprojecten toch doorgang middels het meer circulair maken van de plannen. Ook valt er mogelijk winst te halen doordat de bestaande bouw sneller gasloos wordt gemaakt, waardoor in wijken de uitstoot verminderd en er ruimte ontstaat wat betreft nieuwe binnenstedelijke projecten. **BZK stuurt de Tweede Kamerbrief over de AERIUS Calculator bij publicatie rond naar de bouwers.**

2. Energietransitie en innovatie

De bouwsector heeft voor het klimaatakkoord een actieve bijdrage geleverd aan de totstandkoming van de gebouwde omgeving. De afspraken zijn van invloed op de bouwopgave in het kader van de energietransitie. Er heerst consensus dat er veel moet gebeuren en dat de opgaven groot zijn. De realisatie van de opgave loopt via twee sporen: enerzijds middels corporaties en anderzijds particuliere huiseigenaren. Voor corporaties is er geld beschikbaar. Middels het Programma Aardgasvrije Wijken gaat het hier om een substantieel bedrag en ook is er meer geld voor besparingsmogelijkheden op het gebied van isolatie. Er wordt veel verwacht van het warmtefonds en de schuif in de energiebelasting (van elektriciteit naar gas) waardoor mensen met een lager inkomen gestimuleerd worden mee te doen met de energietransitie. Bij corporaties is een heuse concurrentiestrijd gaande tussen ideeën rondom huurprijzen, investeringen en duurzaamheid. Een lagere energierekening in de toekomst zorgt wat dat betreft voor interessante proposities die ook interessant zijn (op grotere schaal) voor pensioenuitvoerders. De bouwsector ziet veel mogelijkheden om de energietransitie waar te maken door meer te kijken naar slooph-nieuwbouw.

Het beeld dat naar voren komt is dat schaal de sleutel is om een succesvolle energietransitie te realiseren. Er zijn nog veel elementen die de komende tijd parallel een bijdrage leveren: individuele corporaties moeten hun vraag gaan bundelen, waarbij de woondeals druk zetten op de corporaties. Gemeentes zijn aan zet om warmtevisies te gaan maken. De bouwbedrijven geven aan dat vraagbundeling zorgt voor schaalgaranties die de markt uitdagen zich zo te organiseren dat snelle productvernieuwing gerealiseerd kan worden. Er wordt gepleit voor een regiefunctie van de landelijke overheid die middels voorwaarden ertoe bijdraagt dat er op regionaal niveau successen behaald kunnen worden. Een complicerende factor in aanbodbundeling is nu bijv. dat de plannen en afschrijvingen van corporaties niet simultaan lopen: hier ligt een uitdaging. Als het aantrekkelijker wordt om investeringen naar voren te halen en gelijker te laten lopen, zorgt dat voor vraagbundeling en komt het aanbod vanuit de markt goedkoper uit. Omdat de volumes nu te laag zijn, is er te veel fragmentatie aan de vraagzijde wat ervoor zorgt dat innovatie niet plaatsvindt. **De bouwpartijen komen met een aantal noties met betrekking tot vraagbundeling en vernieuwing/innovaties aan de aanbodzijde wanneer vraagbundeling gerealiseerd wordt.**

Tot slot wordt de vraag wordt opgeworpen in hoeverre de 100% reductie noodzaak is, omdat de laatste 10% heel erg duur is. Een iets kleinere realisatie zou haalbaarder zijn.

3. Prijsverschillen nieuw- en bestaande bouw

Het prijsniveau van nieuwbouwwoningen ligt op dit moment gemiddeld ± € 80.000 hoger dan de prijs van bestaande woningen. Daarmee dreigt nieuwbouw onbetaalbaar te worden. Dit verschil wordt breed herkend. Behalve verklaringen zoals stijgende grondprijzen en stijgende loon- en materiaalkosten ligt dit deels ook aan de kwaliteit van nieuwbouwwoningen: de producten in de bouw zijn tegenwoordig van betere kwaliteit. Het is gasloos, energiezuiniger en de woonlasten zijn lager. Maar de bereikbaarheid voor de consument is een zorgenpunt vanuit de bouwers. Daarnaast worden de woningen steeds kleiner: is dat een gezonde ontwikkeling?

Tegelijkertijd stijgen ook de huren voor huurwoningen (als gevolg van bouwkosten). Diegenen die niet kunnen kopen en "gedwongen" de huurmarkt betreden, kunnen door hoge huren niet sparen. Terwijl voor de koopmarkt geldt dat de financieringslasten laag zijn, zien de bouwers een probleem

In de 100% aflossingsels. Deze maakt het voor starters schier onmogelijk huis te kopen. De bouwbedrijven vragen zich ook af of de stelling klopt dat steeds meer mensen willen huren. Investeerders tieren er welig bij, maar er wordt voorbijgegaan aan het feit dat een eigen woning een belangrijk middel kan zijn voor welvaartsgroei. Naast de stijgende prijzen en druk richting de huurmarkt, speelt het probleem dat woningzoekenden wel 1.000 euro aan huur mogen betalen, maar niet een hypotheek mogen dragen met een maandlast van 750 euro (waarbij het gaat om dezelfde woning). Men krijgt geen financiering, omdat ze niet aan financieringscriteria voldoen. Verhelp je dit, zo is de consensus, dan kunnen mensen zich weer op de koopmarkt begeven. Slotnoot ten aanzien van de aflossingsels is dat de kans dat een huis onder water komt bij 50% aflossing zich nauwelijks manifesteert, omdat er altijd sprake is van restwaarde, zowel van het huis als van de grond.

Is het niet zo dat tegen de tijd dat we maatregelen door de politiek-maatschappelijke arena hebben, de volgende crisis het probleem al heeft verholpen? Veel nieuwbouw sluit niet aan op de behoefte. Er wordt veel gestapeld gebouwd, omdat het anders nauwelijks meer te betalen is. Op den duur zou het zelfregulerend vermogen van de markt de oplossing kunnen vormen, immers: vijf jaar geleden bestond de problematiek van enorme nieuwbouwprijzen niet. Bouwers noemen de ongezonde toevoeging van aanbod aan de markt, omdat er vooral aan de bovenkant van de markt wordt toegevoegd. Mensen jagen we de huur in, kunnen niet spaar in en kunnen dus niet richting de koopmarkt. Als er sprake is van realisatie in het middensegment koop, dan blijven die woningen niet meerjarig voor de markt behouden. Er wordt teruggedacht aan de Vinex-projecten, waarbij meer integraal een wijk werd gerealiseerd, voor alle groepen in samenleving. Programmering helpt. De vraag die ook speelt is of gemeentes wel opdrachten geven voor middensegment koop? Hier spelen de grondprijzen een grote rol. Het middensegment koop was niet populair bij steden.

Aangrijppunten om de problematiek op te lossen liggen in het verlengde van realistische programmering (regulerende kant).

Er is aan tafel brede consensus over dat de starter nu in de kou staat en dat er iets nodig is om hen tegemoet te komen.

4. Strategische Inzet Rijksvastgoedbedrijf

Het RVB is hard bezig om de maatschappelijke functie naar een hoger plan te brengen. Er is op projecten goede samenwerking mogelijk. Dat speelt breder: ook bij Rijkswaterstaat en Staatsbosbeheer wordt gekeken of Rijks' uitvoeringsorganisaties een rol kunnen spelen bij het realiseren van beleidsdoelstellingen. Er komt een routekaart voor maatschappelijk vastgoed (onderwijs, ziekenhuizen e.d.).

5. Resume

Tot slot wordt er gesproken over Groningen en de eerder gesloten woondeals. Wat betreft Groningen: gesplitst in boven- en ondergronds. Ondergronds gaat om de olies en het terugdringen van de aardgaswinning. Bovengronds zijn drie zaken aan de orde: schadeherstel, versterken en perspectief. Aan schadeherstel komen veel bouwers te pas, waarvan veel uit de regio komen (kleintjes). De versterkingsoperatie is een ingrijpende: 25.000 huizen moeten versterkt worden. In veel gevallen gaat het hier ook om sloop-nieuwbouw. De versterking wordt door de NAM gefinancierd. Er worden nu afspraken gemaakt over omzetgaranties (stabiliteit) om zo de markt uit te dagen met een typologieënaanpak te komen en tempo te maken met versterken.

De kern van de woondeals – gesloten met een vijftal regio's waar de druk het hoogste is – is tweeledig: enerzijds gaat het om maatwerkafspraken om woningbouwproductie aan te jagen (korte termijn), anderzijds gaat het om het tegengaan van excessen zoals huisjesmelkers, woonfraude en dergelijke. Per regio zijn verschillende maatwerkafspraken gemaakt. Op regionaal niveau is gekeken naar meer integrale gebiedsontwikkelingen waarbij is nagegaan waar het legitheim is dat het Rijk zich er voor langere tijd mee bemoeit. Dat gaat over drie categorieën: stadsvernieuwing, binnenstedelijke herstructurering en uitleg. De woondeals zijn ook bedoeld om te laten zien dat overheden elkaar vasthouden: provincie, gemeenten en Rijk.

De bouwers attenderen nog op PFAS: een fluorverbinding die niet afbreekbaar is. Er is één lab beschikbaar in Nederland wat het stofje kan onderzoeken en om het uit de grond te krijgen moet die grond verbrand worden tot boven 1.200 graden. In de infrastructuur komt het nu naar boven, waardoor de vraag nu opdoemt bij de bouwbedrijven: krijgen wij er ook mee te maken?¹ Heijmans zegt toe een notitie te sturen naar Bert van Delden ter informatie.

Vervolgafspraken

Een vervolgesprek met hetzelfde karakter als dit gesprek wordt zinvol geacht in het voorjaar 2020.

¹ <https://www.cobouw.nl/bouwbreed/blog/2019/09/na-pas-nu-ook-pfas-101276139>

Ministerie van Binnenlandse Zaken en
Koninkrijksrelaties

Aan de Minister en de
 Staatssecretaris
Van dRO

DGBRW
Directie Ruimtelijke Ordening

Contactpersoon
[REDACTED]
[REDACTED]

Datum
12 augustus 2019
Kenmerk
2019-0000432782
Bijlage(n)
6

nota

Bestuurlijk Overleg Stikstof 15-8-2019

Aanleiding/probleemstelling

Op 15 augustus is een Bestuurlijk Overleg Stikstof gepland waarbij de stand van zaken na de Raad van State-uitspraak over de PAS aan de orde komt. Het overleg vindt plaats in de Alexiazaal van het ministerie van BZK van 16.45 tot 17.45 uur. Voor zover nu bekend zal aan het overleg worden deelgenomen door de minister van LNV (voorzitter), de minister van BZK en de dgBRW, de minister van EZK en de minister van IenW. De delegatie van de provincies bestaat uit dhr. Drent, (gedeputeerde Gelderland), mevr. Rommel (gedeputeerde Noord-Holland), dhr. Meijdam, (directeur IPO), [REDACTED] (IPO) en [REDACTED] (IPO). Concrete vertegenwoordiging van VNG en UvW is nog onbekend, maar zal in ieder geval ook op bestuurlijk niveau zijn.

Advies/actie

- Kennisnemen van deze nota en de annotatie t.b.v. het Bestuurlijk Overleg.
- Akkoord met de organisatie van een interne strategische sessie waarbij uitgebreider wordt ingegaan op de Raad van State-uitspraak en de vervolgacties en mogelijkheden.

Met opmerkingen [REDACTED] 10.2.e [REDACTED] 14/8

Betrokken BZK onderdelen

Ruimtelijke Ordening, Woningmarkt, Bouwen en Energie, Eenvoudig Beter, Omgevingsrecht, RVB, Communicatie.

Toelichting

Na de uitspraak van de Raad van State over het PAS zijn interbestuurlijk diverse acties ondernomen. De coördinatie is belegd bij het ministerie van LNV, dat hiertoe een speciale projectorganisatie heeft ingericht. Vanuit BZK wordt uiteraard deelgenomen, onder meer in verband met de consequenties voor de woningbouwproductie en het zoeken naar een nieuwe aanpak die aansluit bij de Omgevingswet.

Op 12 juli is het adviescollege Stikstofproblematiek o.l.v. Johan Remkes ingesteld. Het adviescollege is gevraagd om binnen twee maanden met een advies voor de korte termijn te komen. Het college kijkt hierbij naar de mogelijkheden en onmogelijkheden voor vergunningverlening voor (nieuwe) activiteiten rondom Natura 2000-gebieden. Dit advies wordt rond Prinsjesdag verwacht, kort voor het AO op 26 september. Daarnaast gaat het adviescollege aan de slag met adviezen voor de langere termijn. Het college is verzocht met voorstellen te komen voor

Datum
12 augustus 2019
Kenmerk
2019-0000432782

een nieuwe aanpak van de stikstofdepositie. Voor dit advies heeft het adviescollege elf maanden.

Ten behoeve van een informatieve brief aan de TK is een inventarisatie gemaakt van Riksprojecten die mogelijk geraakt worden door de Raad van State-uitspraak. Daarbij zijn ook projecten van het Rijksvastgoedbedrijf in beeld, zoals nieuw- en verbouwprojecten voor de kantoorportefeuille en voor andere functies van enige omvang. Wat betreft de woningbouw worden geen concrete projecten genoemd omdat de mede-overheden het bevoegd gezag of de initiatiefnemer zijn van bouwprojecten. Hierdoor zijn provincies en gemeenten gevraagd in beeld te brengen gebracht wat de invloed van de uitspraak is op de geprognosiseerde jaarlijkse woningbouwproductie van gemiddeld 75.000 woningen. Dit inzicht komt eind augustus.

Voor de korte termijn wordt door de projectorganisatie in beeld gebracht welke mogelijkheden vorhanden zijn om bepaalde (veelal kleinschalige) ontwikkelingen toch mogelijk te maken.

Wat hierbij kan helpen is een geactualiseerde AERIUS Calculator 2019 van het RIVM. De Calculator berekent de emissie van stikstof als gevolg van economische activiteiten en de depositie op Natura 2000-gebieden: het is een instrument dat wordt gebruikt bij de vergunningverlening. Door de Raad van State-uitspraak moet de Calculator worden aangepast.

Parallel aan deze acties wordt door de projectorganisatie een afwegingskader opgesteld dat behulpzaam moet zijn bij het prioriteren tussen de vele projecten die vergunning nodig hebben.

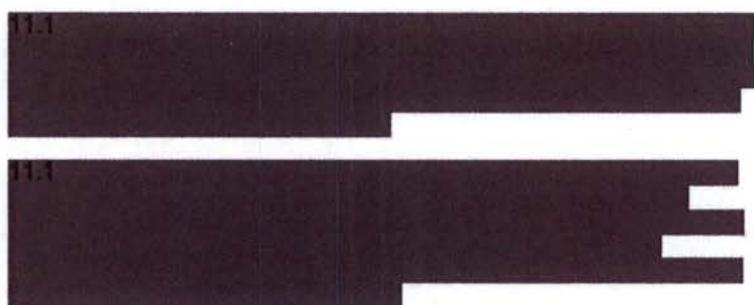
Hiertoe vindt in september met de diverse woondealregio's op directeurenniveau overleg plaats en worden concrete oplossingen verkend.

1.1

Politieke context:

Het AO op 26 september komt dichterbij, en rond die tijd zal Remkes met het eerste advies komen. Steeds meer komt de vraag aan de orde welke structurele (bron)maatregelen worden getroffen. Daarnaast wordt (vanuit de bouwsector) de roep om noodmaatregelen luider. De mogelijkheid voor dat laatste is overigens beperkt omdat in dit geval (ook) Europese regelgeving in het geding is.

Datum
12 augustus 2019
Kenmerk
2019-0000432782

Communicatie

Het mediabeeld is dat het kabinet zich vooral richt op het laten doorgaan van uitgestelde projecten en weinig aandacht heeft voor het terugdringen van de stikstofuitstoot. De Raad van State-uitspraak leidt tot zorgen, onduidelijkheid en onzekerheid, en tot de oproep aan de politiek om keuzes te maken. Neprom en Bouwend Nederland trekken aan de bel over woningbouwprojecten die stil komen te liggen of vertraging oplopen, en pleiten voor noodwetgeving.

Bestuurlijk Overleg Stikstof 15 augustus 2019

Annotatie bij de agenda t.b.v. inbreng Minister van BZK

1. Opening en vaststelling agenda

Geen opmerkingen.

2. Mededelingen en actualiteiten

Geen opmerkingen.

3. Vaststelling conceptverslag BO PAS 05-07-2019

De meeste agendapunten van het vorige BO komen dit keer wederom aan de orde.

4. Bespreeknotitie

A. Kamerbrief inventarisatie Riksprojecten

Ter uitvoering van de TK-motie Weverling c.s. is gestart met de inventarisatie van projecten en activiteiten die mogelijk geraakt worden door de gevolgen van de uitspraak van de Raad van State over het PAS. Daarbij wordt een onderscheid gemaakt tussen de projecten en activiteiten waarvoor de rijksoverheid zelf initiatiefnemer dan wel het bevoegd gezag is (de "riksprojecten") en die waarvoor de medeoverheden (primair de provincies) bevoegd gezag zijn.

Voor de eerste categorie is thans een inventarisatie beschikbaar, waarbij ook projecten van het Rijksvastgoedbedrijf zijn meegenomen. Het betreft nieuw- en verbouwprojecten voor de kantoorportefeuille en voor andere functies. Gezien de hoeveelheid projecten worden de grote actuele projecten bij naam genoemd en de overige per gebruiker in aantallen.

Voor de tweede categorie, waarbinnen ook woningbouw valt, is meer tijd nodig. Bovendien zorgt de diversiteit in de woningbouwprojecten, bijvoorbeeld door omvang of de afstand tot een Natura 2000-gebied, dat deze lokaal beoordeeld moeten worden. Een specifieke inventarisatie is nodig om de invloed van de uitspraak van de Afdeling te bepalen op de geprognosticeerde jaarlijkse woningbouwproductie van gemiddeld 75.000 woningen. Meer inzicht is naar verwachting eind augustus beschikbaar, en wordt dan verwerkt in een nieuwe TK-brief.

Nadere analyse van alle projecten en activiteiten is nodig om te bepalen of deze daadwerkelijk gevolgen zullen ondervinden van de Raad van State-uitspraak. In de concept-brief met bijlage aan de TK is daarom vooral gekozen voor een feitelijke aanduiding van de inventarisatie. Wat betreft de woondeals wordt geïnventariseerd of/in hoeverre de PAS-problematiek tot risico's leidt (inventarisatie loopt) maar worden ook enkele projecten geanalyseerd op mogelijke knelpunten en oplossingen.

Advies

- > [REDACTED]
- > Voor het overige kan worden ingestemd met de concept-brief aan de TK.
- > Mogelijk aan de vertegenwoordigers van IPO en VNG vragen hoe de inventarisatie van de woningbouwprojecten loopt: komt de inventarisatie

echt eind augustus?

B. Planning

Aan het BO wordt een overzicht van relevante data en planning voorgelegd. De consequentie ervan is dat hervatting van de toestemmingsverlening pas per 1 november zou kunnen plaatsvinden. De (maatschappelijke) druk om dit z.s.m. te regelen neemt dan verder toe. Medio september komt het Adviescollege met haar 1^e advies (over toestemming op korte termijn en een afwegingskader voor projecten).

Advies

- [REDACTED]
- 11.1 [REDACTED]

C. Dilemma's

In de notitie worden verschillende dilemma's geschetst. In algemene zin speelt ook het dilemma korte - lange termijn. Er is veel druk om voor de korte termijn oplossingen te vinden en mogelijkheden te bieden voor ontwikkelingen. Dat dient "hand in hand" te gaan met de (structurele) aanpak van de lange termijn waarbij ook het bronbeleid aan de orde komt.

Hoe gaan we om met projecten/activiteiten die geen stikstofdepositie veroorzaken op Natura 2000-gebieden, en wat is "geen"?

De Aerius calculator (de module die stikstofdepositie uitrekent, rekent tot acht cijfers achter de komma. Net als onder het PAS). In praktijk leidt dat tot onwerkbare situaties. Als werkafsprak wordt voorgesteld om alle deposities van 0,0049 mol/ha/jr of kleiner, als 0,00 en daarmee als "nul depositie" te beschouwen. In geval van nul depositie is geen vergunning op het aspect stikstof nodig en kan een project doorgang vinden (mits aan alle andere juridische eisen is voldaan).

Dilemma 1: kunnen we op basis van deze werkafsprak handelen bij vergunningverlening of moeten we deze werkafsprak eerst ter toetsing voorleggen bij het adviescollege?

Advies

- 11.1 [REDACTED]

Dilemma 2: welk perspectief c.q. welke rechtszekerheid kunnen we deze initiatiefnemers bieden tot het moment dat de rechter jurisprudentie heeft ontwikkeld op het gebied van de 0,00 mol/ha/jr-grens? En hoe communiceren we richting de initiatiefnemers over deze onzekerheid?

Advies

- [REDACTED]

> 11.1

> 11.5

Hoe gaan we om met initiatiefnemers van projecten die aanvoeren dat hun project weliswaar stikstofdepositie veroorzaakt, maar dat de omvang daarvan klein is en geen schade toebrengt aan de natuur?

Dilemma 3: voor de individuele initiatiefnemer is het nauwelijks te begrijpen dat ook projecten die slechts zeer geringe stikstofdepositie veroorzaken nu geen vergunning kunnen krijgen, maar de vergunningverlener kan niet anders dan alles aanhouden tot de gezamenlijke redeneerlijn gereed is. Hoe gaan we met deze ongemakkelijke situatie om, ook in de communicatie?

Advies

> [REDACTED]

5. Stand van zaken AERIUS calculator

Advies

> [REDACTED]

6. Rondvraag en sluiting

Geen opmerkingen.

Memo

memonummer	300919-456532
datum	30 september 2019
aan	[REDACTED] Min. BZK Min. BZK
van	[REDACTED] Antea Group
kopie	
project	Stikstofdepositie
projectnr.	456532
betreft	Snelheidsverlaging versus woningbouwplannen

Deze memo heeft betrekking op de daling van de stikstofdepositie als gevolg van snelheidsverlaging versus de stijging van de stikstofdepositie als gevolg van woningbouwplannen.

Inleiding

Om een indruk te krijgen van de invloed van de verlaging van de maximumsnelheden op het hoofdwegennet op de haalbaarheid van woningbouwplannen, zijn een tweetal plannen nader beschouwd.

Het betreft de plannen Poelenburg-oost in Zaanstad en Binckhorst in Den Haag.

Onderstaand wordt per planontwikkeling nader ingezoomd.

Voor de verlaging van de maximumsnelheden zijn de onderstaande aannamen gedaan:

- 130 km/uur wordt 100 km/uur
- 120 km/uur wordt 100 km/uur
- 100 km/uur wordt 80 km/uur

Snelheidsverlagingen bij lagere maximumsnelheden zijn niet beschouwd. Een daling van 80 km/uur naar 70 km/uur op een provinciale weg sorteert nauwelijks effect.

Uitgangspunt is de snelheden op het wegennet zoals opgenomen in NSL-monitoring. Daarin geconstateerde onjuistheden zijn niet hersteld.

Er is bij de berekeningen niet gekeken naar mogelijke saldering met een (bestaande) referentiesituatie, maar uitsluitend naar de planbijdrage van de nieuwe ontwikkeling.

De bijdrage aan de stikstofdepositie van zowel de plannen als de snelheidsverlagingen op het hoofdwegennet zijn berekend met het rekenprogramma Aerius Calculator 19.

Poelenburg-oost

Het betreft een bestemmingsplan voor de bouw van 117 woningen met bijbehorende maatschappelijke voorziening.

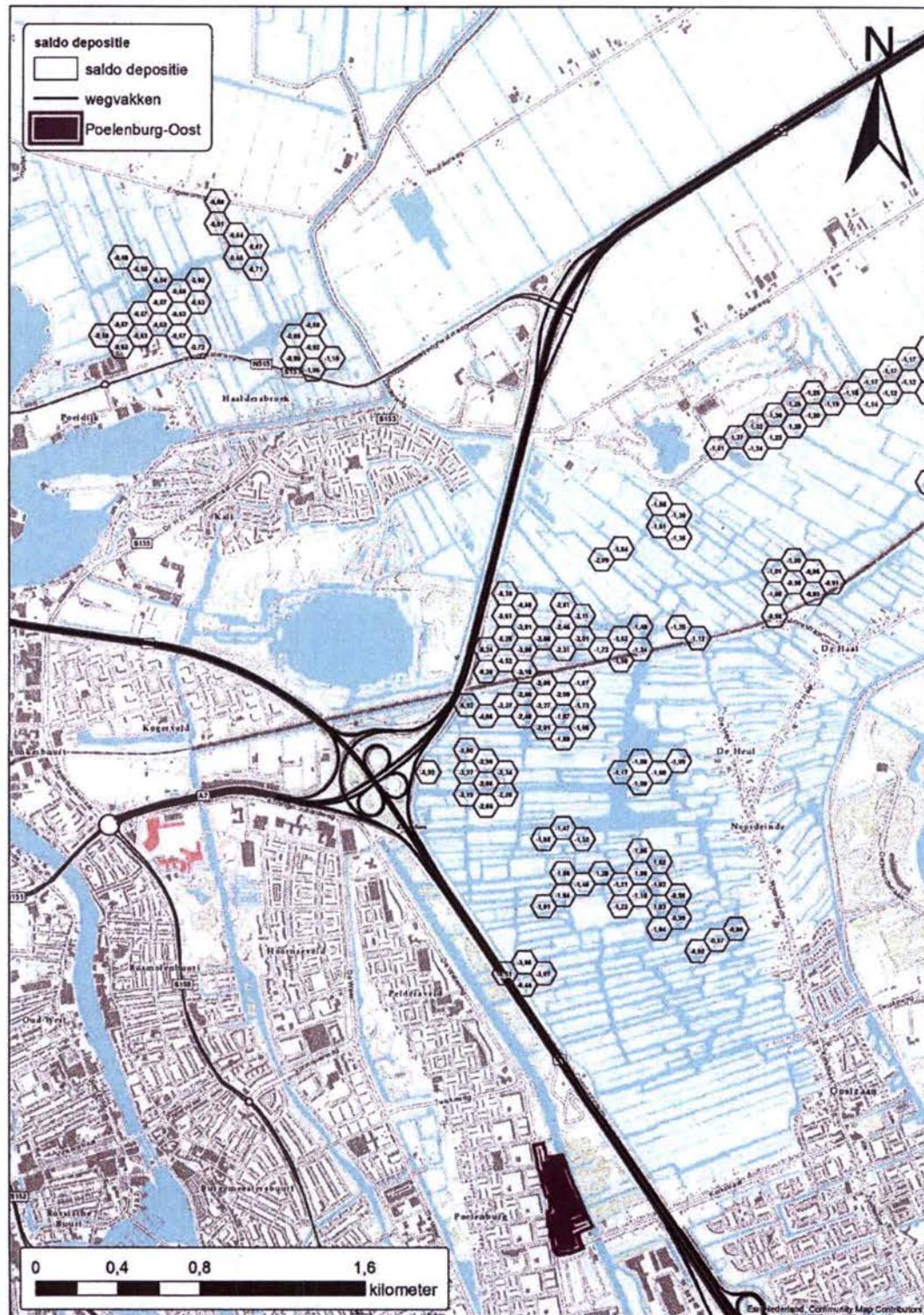
De planontwikkeling zorgt zowel in de realisatiefase (bouwwerktuigen en (beperkt) bouwverkeer) als in de gebruiksfase (alleen verkeersaantrekende werking want aardgasloos) voor een bijdrage aan de stikstofdepositie op omliggende Natura 2000-gebieden. De realisatiefase zorgt voor de hoogste bijdrage per jaar.

Allereerst zijn de bijdragen als gevolg van de planontwikkeling in beeld gebracht. In onderstaande figuur is het gebied in beeld gebracht waar de hoogste toename van de stikstofdepositie als gevolg van de planontwikkeling is berekend. De hoogste toename op een rekenpunt¹ bedraagt 0,30 mol/ha/jaar (de "benodigde" depositie).

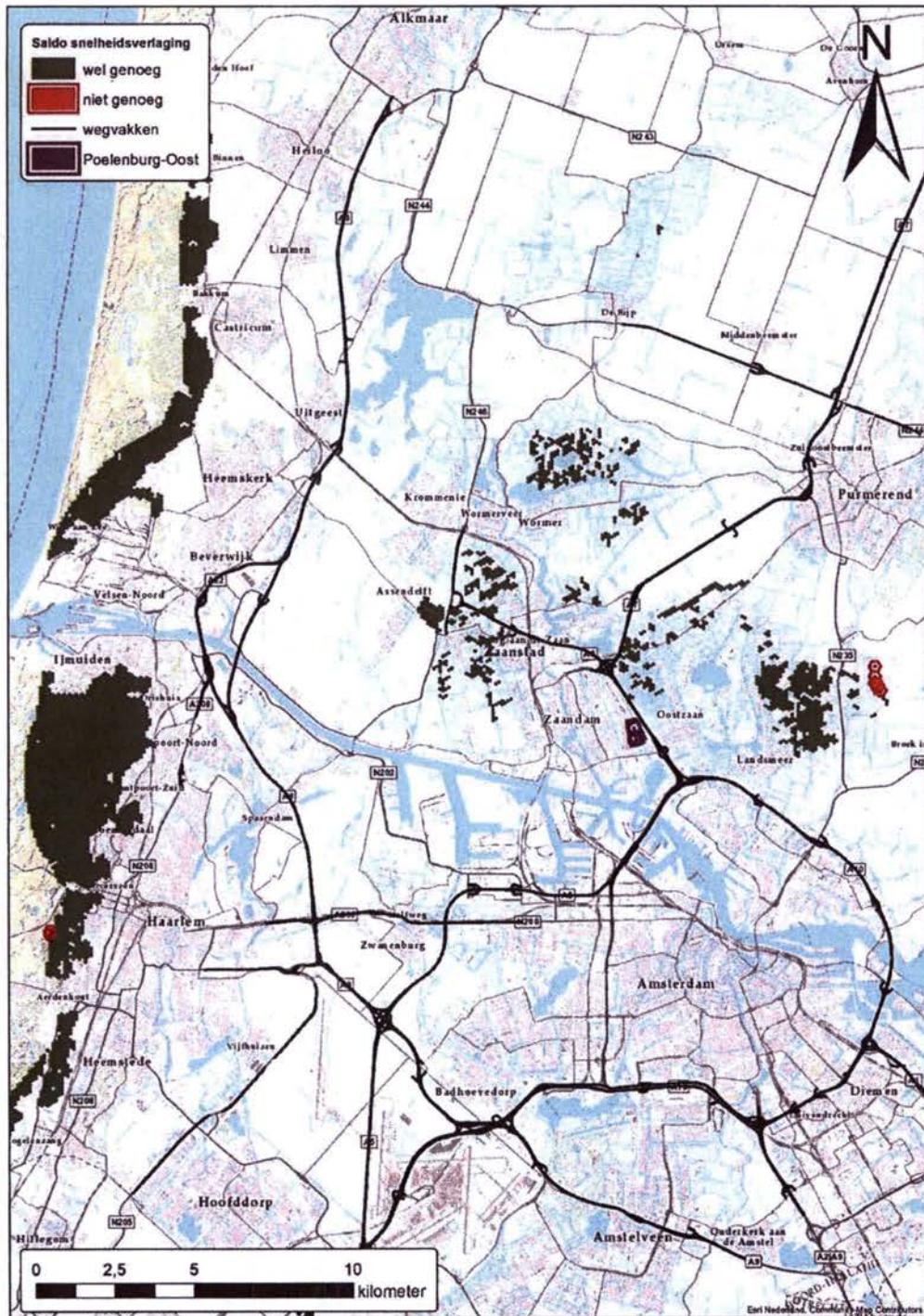
¹ een rekenpunt is het middelpunt van een hexagoon (1 hectare) waarin zich een voor stikstofgevoelig habitat bevindt binnen een Natura 2000-gebied.

Vervolgens zijn de afnamen van de stikstofdepositie als gevolg van de snelheidsverlagingen in beeld gebracht (het saldo). De hoogste afname op dezelfde kaartuitsnede als voor de planontwikkeling bedraagt 9,51 mol/ha/jaar.

In een verschilberekening is gekeken naar het verschil tussen de toename als gevolg van het plan (realisatiefase) en de afname als gevolg van snelheidsverlaging op het hoofdwegennet. Dit is in onderstaand figuur weergegeven.

Zoals is te zien zorgt de daling van de maximumsnelheid op vrijwel alle rekenpunten voor een positief saldo (groen gekleurd). De afname van de stikstofdepositie als gevolg van de daling van de maximumsnelheid is dan groter dan de toename van de stikstofdepositie als gevolg van de planontwikkeling.

Op enkele hexagonen (rekenpunten) is er echter geen sprake van een positief saldo (rood gekleurd). Op die plaatsen is er wel een toename als gevolg van de planontwikkeling, maar geen afname als gevolg van de snelheidsverlaging, omdat deze rekenpunten verder dan 5 kilometer vanaf een hoofdweg liggen. De bijdragen van de planontwikkeling op die plaatsen is overigens zeer laag (0,01 mol/ha/jaar). Bij een grotere planontwikkeling zullen deze bijdragen hoger zijn. Het is dus nog maar de vraag of snelheidsverlagingen op het hoofdwegennet ook helpt bij het vlottrekken van de overige woningbouwplannen in Zaanstad.

In de figuur zijn met zwart de betrokken wegvakken van het hoofdwegennet weergegeven. Op deze wegvakken zijn de snelheidsverlagingen zoals bovenaan beschreven toegepast.

Binckhorst

Het betreft een omgevingsplan voor de bouw van 5000 woningen met bijbehorende maatschappelijke voorzieningen en "creatieve industrie en bedrijvigheid".

De planontwikkeling zorgt zowel in de realisatiefase (bouwwerktuigen en (beperkt) bouwverkeer) als in de gebruiksfase (verkeersaantrekende werking en kleinschalige bedrijvigheid) voor een bijdrage aan de stikstofdepositie op omliggende Natura 2000-gebieden. Er wordt uitgegaan van de gebruiksfase omdat de realisatie gelet op het grote aantal woningen ongetwijfeld gefaseerd uitgevoerd gaat worden.

Allereerst zijn de bijdragen als gevolg van de planontwikkeling in beeld gebracht. In onderstaande figuur is het gebied in beeld gebracht waar de hoogste toename van de stikstofdepositie als gevolg van de planontwikkeling is berekend. De hoogste toename op een rekenpunt bedraagt 0,27 mol/ha/jaar (de "benodigde" depositie).

Vervolgens zijn de afnamen van de stikstofdepositie als gevolg van de snelheidsoverlagingen in beeld gebracht (het saldo). De hoogste afname op dezelfde kaartuitsnede als voor de planontwikkeling bedraagt 0,01 mol/ha/jaar.

In een verschilberekening is gekeken naar het verschil tussen de toename als gevolg van het plan (gebruiks fase) en de afname als gevolg van snelheidsverlaging op het hoofdwegennet. Dit is in onderstaand figuur weergegeven.

Zoals is te zien zorgt de daling van de maximumsnelheid op een groot aantal punten niet voor een positief saldo (rood gekleurd). De afname van de stikstofdepositie als gevolg van de daling van de maximumsnelheid is dan kleiner dan de toename van de stikstofdepositie als gevolg van de planontwikkeling. Dit wordt hoofdzakelijk veroorzaakt doordat er binnen een straal van 5 kilometer vanaf deze rekenpunten geen hoofdweg is gelegen waarop een snelheidsverlaging is voorzien. Duidelijk wordt in ieder geval dat snelheidsverlagingen op het hoofdwegennet nagenoeg geen invloed heeft op de binnen de gemeente Den Haag gelegen Natura 2000-gebieden, terwijl alle Haagse woningbouwplannen wel een bijdrage op deze gebieden hebben.

In de figuur zijn met zwart de betrokken wegvakken van het hoofdwegennet binnen 5 kilometer vanaf Natura 2000-gebieden weergegeven. Op deze wegvakken zijn de snelheidsverlagingen zoals bovenaan beschreven toegepast.

Conclusie

Snelheidsverlagingen op het hoofdwegennet zorgen voor een daling van de stikstofdepositie op Natura 2000-gebieden. Voor woningbouwplannen zou dit in sommige gevallen kunnen leiden tot het vlottrekken van op de stikstofdepositie vastgelopen procedures. Dit is echter niet bij alle woningbouwplannen het geval. Aandachtspunt is nog het juridisch aan elkaar knopen van de snelheidsverlagingen en de planbesluiten. Daarvoor is minimaal een wettelijk registratiesysteem benodigd (Aerius register ?) en een aangepaste regeling Natuurbescherming in verband met het toedelen en afboeken van het saldo.

Ministerie van Binnenlandse Zaken en
Koninkrijksrelaties

Bestuursraad

DGBRW
Directie Ruimtelijke Ordening
Turfmarkt 147
Den Haag
Contactpersoon
10.2.e [REDACTED]

verslag

Verslag plenair debat TK over aanpak van
stikstofproblematiek

Datum
23 oktober 2019
Kenmerk

Vergaderdatum 17 oktober 2019

Verantwoordelijke Minister van LNV

Korte omschrijving besproken onderwerpen	Aanpak van de stikstofproblematiek
Andere aanwezige bewindspersoon(en)	Minister van IenW, Stas van BZK
Aanwezig	PvdA, SP, PVV, VVD, D66, CDA, 50PLUS, SGP, CU, FvD, PvdD, GL

Kamerdebat

Tweede Kamer

Soort debat: Plenair debat

**Algemene
impressie**

Het debat vond plaats n.a.v. de brief van 4 oktober aan de TK waarin de huidige aanpak van de stikstofproblematiek wordt geschatst. Een combinatie van (bron)maatregelen t.b.v. natuurherstel en het bieden van mogelijkheden zodat weer vergunningverlening voor ruimtelijke en economische ontwikkelingen kan plaatsvinden (bv. via intern en extern salderen). Nadere uitwerking vindt plaats via een gebiedsgerichte benadering, waarbij met de Commissarissen van de Koning is afgesproken dat zij zorgen voor een zorgvuldig proces en een samenhangende aanpak.

Kort voor het debat bleek dat rijk en provincies op een verschillende manier invulling geven aan de beleidsregels voor intern en extern salderen (Rijk soepeler dan een aantal provincies), hetgeen heeft geresulteerd in massale boerenprotesten, intrekking van de regels door enkele provincies en een gespannen relatie tussen rijk en provincies. Met name door de oppositiepartijen

Datum
23 oktober 2019

worden hier tijdens het debat de nodige vragen over gesteld en gevraagd om een reconstructie van de afgelopen periode.

Eveneens kort voor het debat werden door enkele belangenorganisaties in de bouw, zoals NEPROM en Bouwend NL, rapporten aan de Stas van BZK overhandigd met een pleidooi om voor de bouw spoedig een drempelwaarde vast te stellen c.q. tijdelijke stikstofuitstoot gedurende de bouwfase te accepteren. Tijdens het debat was de aandacht hiervoor gering, en werd door de betrokken bewindslieden (LVN, IenW, BZK) vastgehouden aan de brief van 4 oktober. Hierin is een verkenning van de mogelijkheden voor een grenswaarde aangekondigd waarover eind 2019 meer duidelijkheid moet zijn.

Verschillende oppositiepartijen drongen aan op haast, gelet op de actuele problematiek en het stil liggen van diverse ontwikkelingen. Wanneer gaat het kabinet echt actie ondernemen. En zij vroegen om spoedig zicht te bieden op de (extra) beschikbare financiële middelen, en op de aanpak van bronmaatregelen. Wat betreft dit laatste was er duidelijk een verschil van mening tussen de coalitie en de oppositie over de sanering van boerenbedrijven: vrijwillig of (meer) gedwongen.

De Minister van LNV heeft tijdens het debat het kabinetsstandpunt verdedigd. Nadere uitwerking zal plaatsvinden zoals aangekondigd in de brief van 4 oktober, de mogelijkheden voor vergunningverlening moeten zoveel mogelijk worden benut en voor 1 december zal duidelijkheid worden geboden over de aanpak van de problematiek door rijk en provincies. Door de minister van IenW en de Stas van BZK werden enkele vragen beantwoord op hun beleidsterrein.

Over woningbouw hadden we drie vragen.

1. VVD en CU: Hoe gaan we de bouw helpen?
We hebben aangegeven dat de deur weer op een kier staat, maar dat dat nog lang niet genoeg is. Oproep aan partijen om creatief om te gaan met de mogelijkheden die er zijn.
2. CDA: Kunnen we een regionale/sectorale ADC-toets voor de woondealregio's maken?
Aangegeven dat we met de woondeal regio's in gesprek zijn om te kijken wat er nodig is en ook waar de ADC-toets de laatste mogelijkheid is. Stas heeft daarbij zelf Den Haag nog als voorbeeld genoemd i.r.t. het Binnenhof en Valkenburg.
3. PvdA – Is de 1 mld beschikbaar voor stikstof?
Keurig antwoord voorgelezen dat in de set zat. Impuls is primair voor het vergroten van de woningvoorraad. Per geval kan worden afgewogen of er dan geld beschikbaar moet/kan zijn voor stikstof. Maar daar is het niet voor bedoeld.

Verder werd woningbouw wel door veel partijen genoemd als sector die onnodig hard gestraft is. Daar werd verder niet op doorgepakt of gevraagd.

Toezeggingen

De Minister van LNV heeft onder meer een reconstructie toegezegd van de wijze

Datum
23 oktober 2019

waarop de provinciale beleidsregels tot stand zijn gekomen, en een planning met relevante besluitvormingsmomenten.

Moties

Er zijn diverse moties ingediend, die veelal betrekking hadden op onderwerpen waarvoor de verantwoordelijkheid ligt bij de Minister van LNV (als coördinerend minister). Deze zijn niet in het verslag opgenomen.

Voor woningbouw is door de SP een motie ingediend met het verzoek aan het Kabinet om te komen tot een tijdelijke grenswaarde voor stikstofdepositie, specifiek gericht op de woningbouw. Deze motie is ontraden omdat de mogelijkheden van een grenswaarde momenteel worden verkend, en hierover ook voorlichting wordt gevraagd aan de Raad van State. De motie loopt vooruit op de resultaten van deze verkenning.